

แนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของ
ราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือ
ในภูมิภาคอินโดจีน

โดย

นายเฉลิมชัย ปาปะทา
รองอธิบดี
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560 – 2561

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย นายเฉลิมชัย ปาปะทา **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 60

จากปัญหาการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายข้ามชาติที่มีอาจหยุดยั้งได้ แม้รัฐบาลจะมีนโยบาย และมาตรการแก้ไขที่รัดกุมเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ยังคงปรากฏคดีจับกุมขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูน เรื่อยมาถึงปัจจุบัน เพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงทำการศึกษารวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องในเชิง นโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการที่บังคับใช้ การดำเนินการป้องกันปราบปรามที่ผ่านมา ตลอดจนกรอบความร่วมมือต่างๆ ในภาคภูมิภาคอินโดจีน นำมาวิเคราะห์หาสาเหตุปัจจัยที่มีอาจหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยูน ผิดกฎหมายได้ โดยวิธี Why - Why Analysis ซึ่งพบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ไม้ พะยูนเพื่อเสริมบารมีและนำมาซึ่งโชคลาภ 2) ไม้พะยูนตามธรรมชาติมีเฉพาะในพื้นที่แถบกลุ่มประเทศอินโดจีน 3) ไม้พะยูนมีอัตราการเจริญเติบโตจนนำไปใช้ประโยชน์ได้ค่อนข้างช้า 4) ไม่มีการปลูกไม้พะยูนเพื่อการค้า 5) ไม้พะยูนเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. และ 6) ไม้พะยูนเป็นชนิดไม้ในบัญชีหมายเลข 2 แห่งอนุสัญญา CITES

จากนั้นจึงนำ 6 ปัจจัยดังกล่าว มาทำการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน โดย SWOT analysis ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้นำไปสู่แนวทางในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูน ผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย และการสร้างกรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ในระยะสั้น 5 ปี และ ระยะยาว 10 ปี ได้ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 แนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยการเร่งจัดทำข้อตกลงว่า ด้วยความร่วมมือในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศ ที่เกี่ยวข้องให้ได้ภายใน 5 ปี ควบคู่ไปกับการจัดให้มีการประชุมระหว่างประเทศเพื่อติดตามและรายงานการ จัดทำมาตรการของแต่ละประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะเวลา 10 ปี และยุทธศาสตร์ที่ 2 แนวทางความร่วมมือ ภายในประเทศ โดยเร่งปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบการพิสูจน์การสำแดงสินค้าเข้าออกราชอาณาจักร ร่วมกันระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนร่วมกันระหว่าง หน่วยงาน ควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์เพื่อมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และ ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระยะ 5 ปี รวมถึงการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดทำแนวทางการบริหารจัดการ ป่าเศรษฐกิจโดยภาครัฐและประชาชน เพื่อประโยชน์ทางการค้าอย่างต่อเนื่องภายในระยะเวลา 10 ปี

ABSTRACT

Title Guideline for Interception of Siamese Rose Wood Illegal Trading in Thailand under Indo-china Cooperation
Field Politics
Name Mr. Chalermchai Papata   **Course** NDC   **Class** 60

Although Royal Thai Government has integrated task force of police, military, customs, etc. for preventing and vanquishing the Siamese Rose Wood illegal trading network, arrest cases are still persist to the present. This study gather data and relevant document on policies, regulations, laws, and measures that the government has been exercising including international cooperation framework in Indochina. Why – Why Analysis is used to analyze causes of failure to intercept Siamese Rose Wood illegal network. The result shows that the 6 main causes are: 1) believe that Siamese Rose Wood bring good lucks and prosperity, 2) only natural Siamese Rose Wood is available in Indochina, 3) Siamese Rose Wood has low growth rate, 4) no commercial plantation of Siamese Rose Wood, 5) it is on the Restricted List in Thailand, and 6) it is on Annex II of CITES.

Then, SWOT analysis is used with external and internal factors to formulate guideline for interception of Siamese Rose Wood illegal trading in Thailand and building cooperation in Indochina region. Strategy 1, International Cooperation, is to accelerate Agreement on interception of Siamese Rose Wood illegal international trading within 5 years with a continuous follow up international meeting to monitor and report each country's measurement for 10 years. Strategy 2, National Cooperation, is to accelerate system for evidence investigation and proof of goods entering the Kingdom of Thailand between Customs Department and related agencies. Standard Operation Procedures need to be set up along with public relations to raise natural resources conservation awareness within 5 years. Further training on operations of relevant officers and formulation of forest plantation guidelines are needed within 10 years.

คำนำ

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน นำมาวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุที่มีอาจหยุดยั้งการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยได้ และเสนอแนวทางอันเป็นประโยชน์ในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ในระยะสั้น 5 ปี และระยะยาว 10 ปี

(เฉลิมชัย ปาปะทา)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
คำจำกัดความ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ไม้พะยุง ขบวนการลักลอบค้าไม้	8
1. ลักษณะทั่วไป	8
2. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ และการกระจายพันธุ์	10
3. ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับไม้พะยุง	18
4. ขบวนการลักลอบค้าไม้	19
การป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้	20
1. นโยบายประเทศ	20
2. ธรรมชาติในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	22
3. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	24
4. กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง	28
5. การจัดการพืชพันธุ์ที่ถูกคุกคาม ใกล้สูญพันธุ์	40
6. การมีส่วนร่วมของประชาชนและการส่งเสริมป่าเศรษฐกิจ	44

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความร่วมมือระหว่างประเทศในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภูมิภาคอินโดจีน	49
1. องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง	49
2. ความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง	50
3. การประชุมในภูมิภาคอินโดจีนที่เกี่ยวข้อง	54
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	56
สรุป	
บทที่ 3 สถานภาพไม้พะยุงในปัจจุบัน	59
สถานการณ์การลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในอดีตถึงปัจจุบัน	59
1. สถิติการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวกับไม้พะยุง	59
2. รูปแบบขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุง	63
3. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคอินโดจีน	70
สถานภาพไม้พะยุงตามกฎหมายในปัจจุบัน	73
1. มติคณะรัฐมนตรี	73
2. ประกาศและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ	73
3. การบรรจุไม้พะยุงเป็นชนิดไม้บัญชีที่ 2 ของ CITES	77
สรุป	78
บทที่ 4 การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ	80
ปัญหาสาเหตุของการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย	80
นโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการที่ใช้บังคับในปัจจุบัน	81
1. นโยบายป่าไม้แห่งชาติ	81
2. แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้	84
3. กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ และที่เกี่ยวข้อง	84
4. กฎหมายศุลกากรที่เกี่ยวข้อง	86
5. อนุสัญญาที่เกี่ยวข้อง	88
6. มาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามที่เกี่ยวข้อง	89
การดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาของภาครัฐในอดีตถึงปัจจุบัน	89
สรุป	90

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	92
สรุป	92
ข้อเสนอแนะ	94
1. การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกภายใน	94
2. แนวทางความร่วมมือในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูงผิดกฎหมาย	100
3. ในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน	
บรรณานุกรม	107
ประวัติย่อผู้วิจัย	111

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่	
1-1 การกระจายพันธุ์ของพะยูนที่เคยถูกบันทึกไว้	2
1-2 เส้นทางการลักลอบขนย้ายไม้พะยูนของขบวนการค้าไม้สู่ตลาดทุนผิดกฎหมาย	4
2-1 ลักษณะทั่วไปของพะยูน	9
2-2 ลักษณะทางกายวิภาคและเนื้อไม้พะยูน	17
2-3 แผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	22
2-4 หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	25
2-5 ดุลยภาพตลาด	46
3-1 รถเซ็นเซอร์ตัวเองใช้ขนย้ายไม้ไปทิ้งจุดซ่อนผาฝั่งกัมพูชา	67
3-2 การดัดแปลงสภาพรถเป็นช่องพิเศษสำหรับบรรจุไม้เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจค้น	67
3-3 การสนธิกำลังเข้าจับกุมไม้พะยูนจากการวางแผนล่อชาย	69
3-4 การติดตามไม้พะยูนจากสัญญาณเครื่องติดตามตำแหน่ง (GPS)	70
3-5 กระบวนการในการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย	70
4-1 การวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุของการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย ในราชอาณาจักรไทย	80

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	การเจริญเติบโตของไม้พะยูน	17
2-2	โครงการส่งเสริมการปลูกต้นไม้เพื่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ระยะที่ 1 และ 2	47
2-3	สถิติการแจกจ่ายกล้าไม้พะยูน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 – 2560	48
2-4	สำเนาผู้ถูกจับกุมคดีที่เกี่ยวกับไม้พะยูน ปี พ.ศ. 2552 – 2560	55
3-1	การกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับไม้พะยูน พ.ศ. 2552 – 2560	61
3-2	สถิติคดีเกี่ยวกับไม้พะยูน ปี พ.ศ. 2560	61
3-3	สถิติคดีการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวกับไม้พะยูนด้านศุลกากร	66
5-1	การวิเคราะห์จุดแข็งของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย ในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน	95
5-2	การวิเคราะห์จุดอ่อนของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย ในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน	96
5-3	การวิเคราะห์โอกาสของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย ในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน	97
5-4	การวิเคราะห์อุปสรรคของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย ในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน	98
5-5	SWOT Matrix ของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูน ผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน	99
5-6	แนวทางความร่วมมือในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูน ผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือ ในภูมิภาคอินโดจีน ระยะ 5 ปี และ 10 ปี	100

บทที่ 1

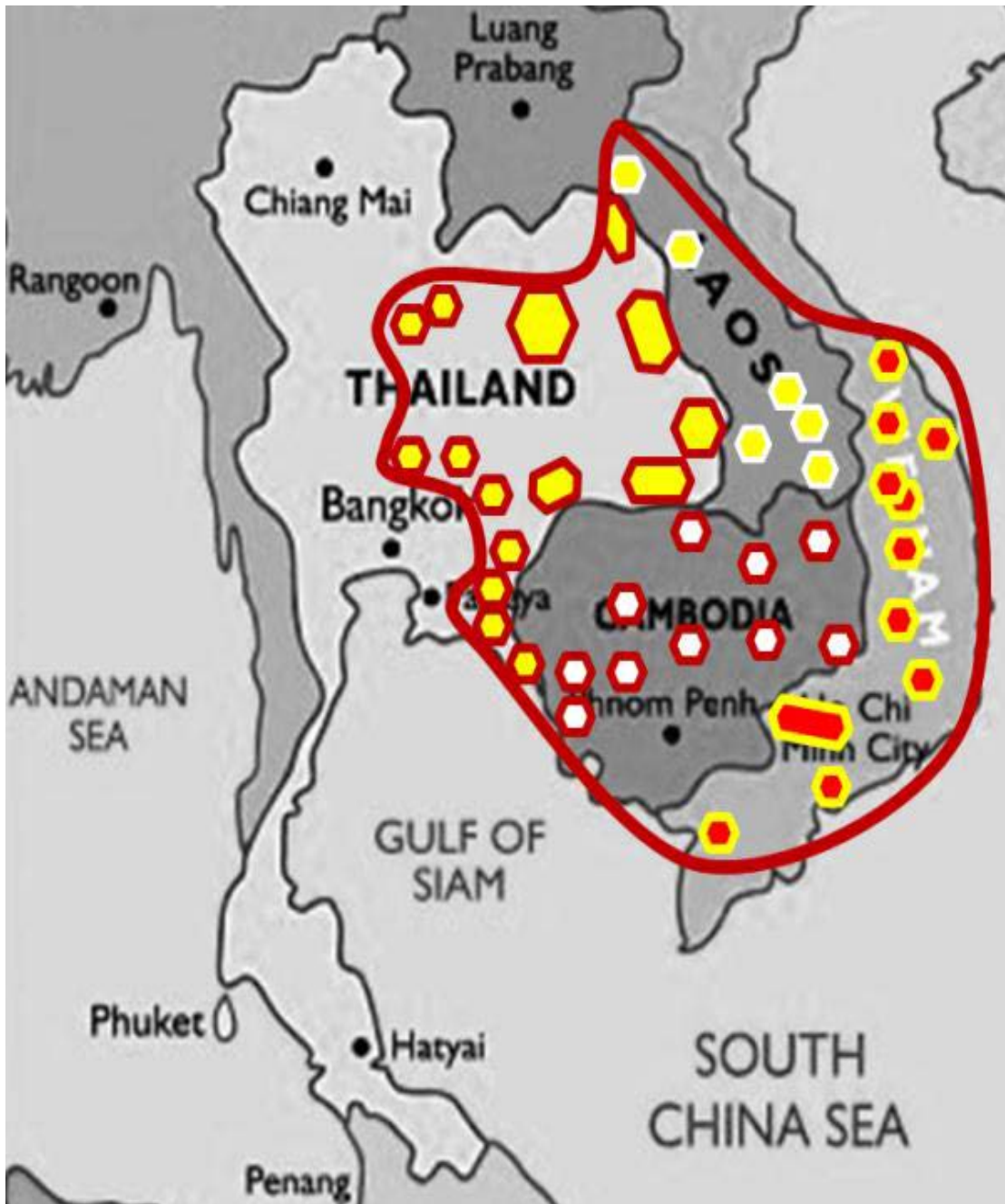
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พะยุง (*Dalbergia cochinchinensis* Pierre) จัดเป็นทรัพยากรธรรมชาติด้านป่าไม้ที่สำคัญชนิดพันธุ์หนึ่ง มีการกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติในพื้นที่แถบกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะตอนใต้ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของราชอาณาจักรไทย (แผนภาพที่ 1-1) พบที่ระดับสูงจากน้ำทะเลตั้งแต่ 10 - 1,200 เมตร แต่ส่วนใหญ่พบหนาแน่นที่ระดับที่สูงจากน้ำทะเล 400 - 500 เมตร ในประเทศไทย พืชชนิดนี้เติบโตได้ดีในสภาพกลางแจ้ง โดยชอบดินเหนียวปนทรายที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงและหน้าดินลึก เป็นพืชทนแล้ง ปริมาณน้ำฝนที่เหมาะสมคือ 1,200 - 1,650 มิลลิเมตรต่อปี มีความแปรปรวนทางพันธุกรรมค่อนข้างจำกัด เนื้อไม้มีสีน้ำตาลอมแดง เปลือกด้านในมีสีน้ำตาลอมเหลือง กระพี้มีสีน้ำตาลอ่อน แก่นไม้มีสีน้ำตาลอมแดงถึงแดงอมม่วง มีลายไม้สีดำแทรกอยู่ ทำให้มีสีสันทที่สวยงาม เนื้อไม้แข็งและทนทาน เมื่อแห้งแล้วไม่แตกหรือร้าว มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ แปรรูปได้ง่าย ทนต่อการเข้าทำลายของแมลงชนิดต่างๆ รวมทั้งปลวก มีชื่อสามัญทั่วไปว่า Siamese Rosewood, Thailand Rosewood และมีชื่อการค้าเป็นภาษาจีนว่า “หงมู่ ; Hongmu” ไม้พะยุงเป็นที่ต้องการอย่างมากในตลาดเฟอร์นิเจอร์ที่กว้างขวางทุกระดับ ผลจากการเก็งกำไรทางการค้าและความเชื่อทางวัฒนธรรมของประเทศจีน ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมค้าไม้พะยุงข้ามชาติที่เกินกำลังการผลิตของกลุ่มประเทศถิ่นกำเนิด ทำให้พะยุงแทบหมดสิ้นจากที่ดินกรรมสิทธิ์ และลูกกลามเป็นภัยคุกคามอย่างหนักต่อพะยุงตามธรรมชาติจนใกล้สูญพันธุ์ จึงได้มีมาตรการควบคุมการทำไม้เกิดขึ้น อาทิ การห้ามทำไม้พะยุงตามมาตรา 35 ของกฎหมายป่าไม้กัมพูชา ค.ศ. 2002 ใน ส.ป.ป. ลาว มีประกาศนายกรัฐมนตรีที่ 17/2008 (Prime Ministerial Order No-17/PM of 2008) ห้ามการทำไม้ทุกชนิดในสกุล *Dalbergia* ประกาศนายกรัฐมนตรี ที่ 010/2011 (Prime Minister's Order No 010/PM of 2011) ในเวียดนามได้ห้ามการใช้ประโยชน์ การค้าและการส่งออกไม้พะยุง ทำให้พะยุงถูกจัดให้อยู่ในภาวะที่อันตรายต่อการสูญพันธุ์ในระดับ ENA1a,c,d การทำไม้ การขนส่งและการเก็บไม้พะยุงไม่สามารถกระทำได้ตามมติคณะรัฐมนตรีของเวียดนาม ที่ 32/2006 (Vietnamese Government Decision 32/2006/ND-CP) เป็นต้น แต่ด้วยมูลค่าไม้ในตลาดทุนที่เสนอราคาซื้อขายสูงถึงลูกบาศก์เมตรละ 80,000 – 200,000 บาท ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2537 – 2547 และเพิ่มสูงขึ้นเป็น 2 – 5 เท่า หรือลูกบาศก์เมตรละ 200,000 – 500,000 บาท ในช่วงปี พ.ศ. 2552 – 2556 (วิชาญ เอียดทอง, 2559) จึงเป็นแรงจูงใจให้คัมภีร์ในการทำหายหรือหลีกเลี่ยงกฎหมาย ตลอดจนมาตรการ

ควบคุมที่มีอยู่ในปัจจุบันสำหรับขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนในภูมิภาคอินโดจีน จึงทำให้ขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนมุ่งเป้าหมายมาที่ประเทศไทยซึ่งมีผืนป่าพะยูนธรรมชาติกระจายพันธุ์อยู่อย่างสมบูรณ์ เป็นผืนป่าสุดท้ายของโลก

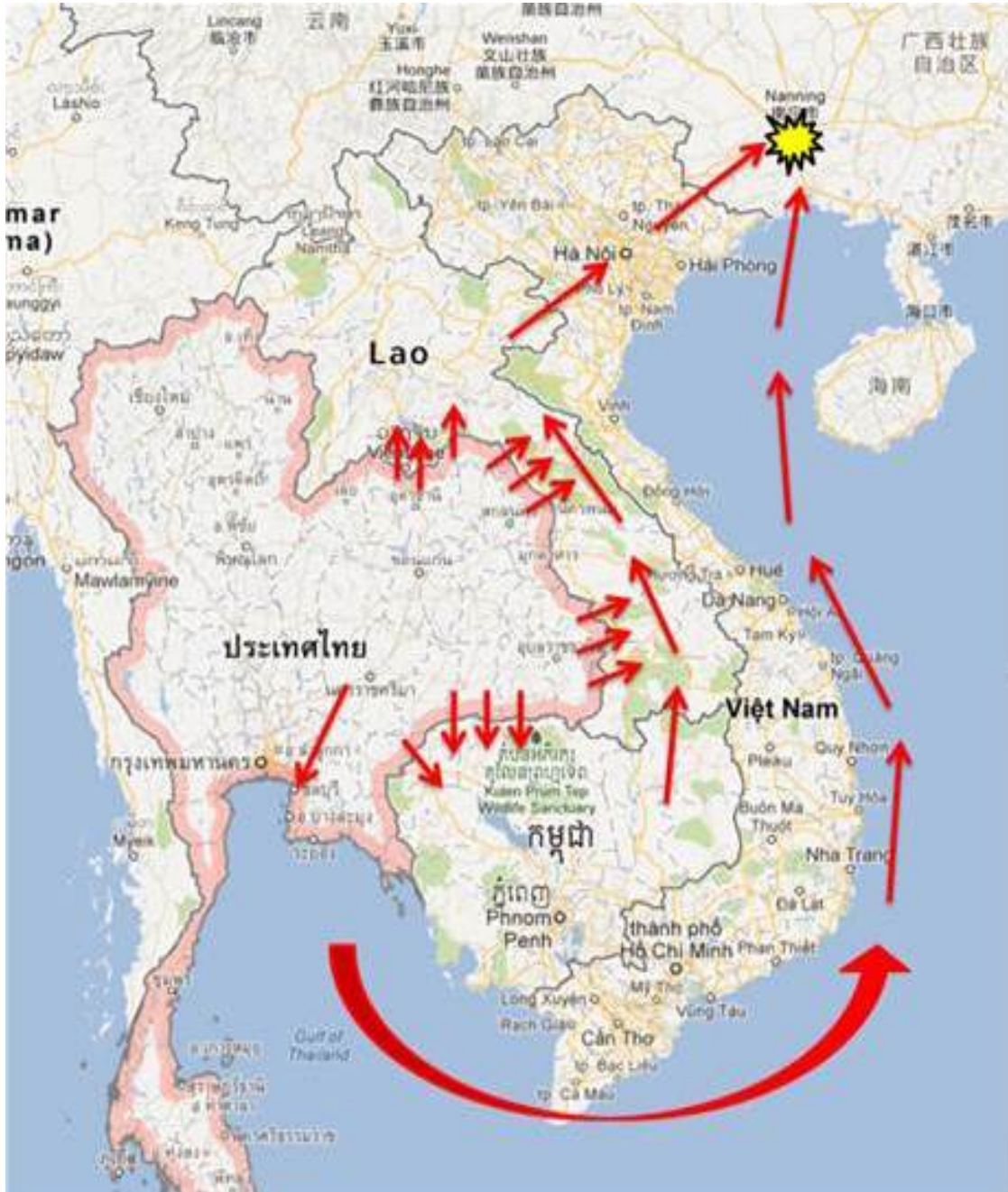
แผนภาพที่ 1-1 การกระจายพันธุ์ของพะยูนที่เคยถูกบันทึกไว้

ที่มา: กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา, 2559.

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีระเบียบกฎหมายและมาตรการด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมที่เข้มงวด อาทิ พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ประกอบประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 106/2557 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ มาตรา 7 เพิ่มเติม ให้ไม้ในกลุ่มพะยุงเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก เช่นเดียวกับ สัก และยางนา พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 14 ห้ามมิให้บุคคลใดยึดถือครอบครองทำไม้ หรือกระทำการใดๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 รวมถึงพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 38 และมาตรา 42 ตลอดจนการที่ประเทศไทยให้ไม้สกุลพะยุง (*Dalbergia* spp.) ขึ้นบัญชี 2 ตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ในการประชุมภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ครั้งที่ 16 (CITES CoP16) ในปี พ.ศ. 2556 และการเห็นชอบการเปลี่ยนแปลงคำอธิบายแนบท้าย (Annotation) หรือข้อกำหนดทางการค้าของไม้พะยุงให้ควบคุมทุกส่วนของพะยุงที่มีการค้าระหว่างประเทศ ยกเว้น เมล็ด สปอร์ และละอองเกสร รวมถึงต้นอ่อนหรือต้นอ่อนที่ได้จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อในสภาพปลอดเชื้อ อยู่ในอาหารแข็งหรืออาหารเหลว และขนส่งในภาชนะที่ปลอดเชื้อ ในคราวประชุมครั้งที่ 17 (CITES CoP17) ในปี พ.ศ. 2559 แต่ขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงในราชอาณาจักรไทยเพื่อส่งออกไปต่างประเทศก็ยังไม่หมดสิ้น การลักลอบส่วนใหญ่อาศัยเส้นทางการขนย้ายเพื่อหลบเลี่ยงการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ตามแนวชายแดนด้วยการใช้ช่องทางธรรมชาติระหว่างประเทศลาวและกัมพูชา รวมทั้งการสำแดงเท็จเพื่อนำผ่านด่านศุลกากรทางเรือบรรทุกสินค้าไปยังประเทศเวียดนามเข้าสู่ตลาดรับซื้อปลายทางในประเทศจีน (แผนภาพที่ 1-2) แม้ว่าสำนักเลขาธิการ CITES จะมีจดหมายแจ้งเวียนภาคีอนุสัญญา CITES ฉบับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2560 ณ กรุงเทพมหานคร ให้ระงับการค้าไม้พะยุงจากประเทศลาว (ยกเว้นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป รวมถึงไม้แกะสลักและเฟอร์นิเจอร์) ตั้งแต่วันที่ 23 กันยายน 2559 จนกว่าประเทศลาวจะดำเนินการศึกษาเพื่อหาระดับการใช้ประโยชน์ชนิดพันธุ์จากธรรมชาติที่ไม่กระทบกับสมดุลของระบบนิเวศ (Non – detriment Finding) สำหรับไม้พะยุง พร้อมต้องพัฒนาและแจ้งแผนปฏิบัติการพะยุงแห่งชาติอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ในส่วนประเทศกัมพูชาได้แจ้งสำนักเลขาธิการ CITES และภาคีอนุสัญญาทราบว่าจะตั้งแต่ไม้พะยุงได้ถูกขึ้นบัญชีแนบท้ายที่ 2 ประเทศกัมพูชาไม่เคยออกใบอนุญาตส่งออกไม้พะยุงอีก ดังนั้นใบอนุญาตส่งออกไม้พะยุงที่ระบุว่าออกโดยกัมพูชาหลังจากการประชุม CITES CoP16 ถือว่าเป็นใบอนุญาตปลอม จะเห็นได้ว่าความพยายามร่วมกันของประเทศภาคีอนุสัญญาที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่าไม่สามารถควบคุมและป้องกันขบวนการค้าไม้พะยุงข้ามชาติผิดกฎหมายได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งรัฐบาลไทยได้สูญเสียเงินงบประมาณในการดำเนินการป้องกันหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงไปแล้วเป็นจำนวนมหาศาล

แผนภาพที่ 1-2 เส้นทางการลักลอบขนย้ายไม้พะยูนของขบวนการค้าไม้สู่ตลาดทุนผิดกฎหมาย

ที่มา: สำนักป้องกันปราบปราม และควบคุมไฟฟ้า อส., 2559

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ความพยายามที่จะดำเนินการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายในภูมิภาคอินโดจีนโดยรัฐบาลไทยเพียงฝ่ายเดียวอาจไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ได้โดยง่าย ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของความร่วมมือจากประเทศในภูมิภาคอินโดจีน โดยจะทำการศึกษานโยบาย ระเบียบกฎหมายและมาตรการต่างๆ ที่ใช้บังคับในปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุที่ก่อให้เกิด

การลักลอบค้าไม้พะยุงนำไปสู่การเสนอแนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าพะยุงจะไม่สูญพันธุ์ไปจากป่าธรรมชาติในราชอาณาจักรไทยที่เป็นป่าพะยุงสมบูรณ์ผืนสุดท้ายของโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ในระยะสั้น 5 ปี และระยะยาว 10 ปี

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ราชอาณาจักรไทยเฉพาะพื้นที่ที่มีคดีจับกุมขบวนการค้าไม้พะยุง
2. ภูมิภาคอินโดจีน เฉพาะประเทศที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้าไม้พะยุง (ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และสาธารณรัฐประชาชนจีน)

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2551 – 2560)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยจะทำการศึกษานโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการที่ใช้บังคับในปัจจุบัน การดำเนินการป้องกันที่ผ่านมาของภาครัฐ เพื่อทำการวิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุของการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย และนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอที่เหมาะสมในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ดังนี้

1. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 1.1 พื้นที่ถิ่นกำเนิดพะยุงตามธรรมชาติในราชอาณาจักรไทย
  - 1.2 แนวคิด ทฤษฎี ระเบียบกฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวข้องที่ใช้บังคับในปัจจุบัน
  - 1.3 ข้อมูลคดีการจับกุมขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย
  - 1.4 การสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุของการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย และภูมิภาคอินโดจีน โดยการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก (External appraisal) และการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน (Internal appraisal)

3. จัดทำแนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีนในระยะสั้น (5 ปี) และระยะยาว (10 ปี)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รับทราบนโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยและในภูมิภาคอินโดจีน
2. ทราบถึงปัญหา และสาเหตุของการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย
3. ได้แนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ในระยะสั้น (5 ปี) และระยะยาว (10 ปี)

คำจำกัดความ

ไม้หวงห้าม หมายถึง ไม้หวงห้ามสองประเภทที่ระบุในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 6 ได้แก่ (1) ประเภท ก ไม้หวงห้ามธรรมดา ได้แก่ ไม้ซึ่งการทำไม้จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือได้รับสัมปทาน (2) ประเภท ข ไม้หวงห้ามพิเศษ ได้แก่ ไม้หายากหรือไม้ที่ควรสงวน ซึ่งไม่อนุญาตให้ทำไม้เว้นแต่รัฐมนตรีจะได้อนุญาตในกรณีพิเศษ และหมายรวมถึงไม้หวงห้ามที่แก้ไขเพิ่มเติมตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 106/2557 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ มาตรา 7 “ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม็ง ไม้พะยุงแกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจีน ไม้ชะยุง ไม้กระชิก ไม้กระชิบ **ไม้พะยุง** ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า และไม้เก็ดเขาควาย ไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดในราชอาณาจักร เป็นไม้หวงห้ามประเภท ก ไม้ชนิดอื่นในป่า จะให้เป็นไม้หวงห้ามประเภทใดให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา”

การค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย หมายรวมถึง การ “ทำไม้” ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 31/2559 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ มาตรา 4 (5) หมายความว่า “ตัด ฟัน กาน โคน ลิด เลื่อย ฝ่า ถาก ทอน ขุด ชักลากไม้ในป่าหรือนำไม้ออกจากป่าด้วยประการใดๆ และหมายความรวมถึงการกระทำได้กล่าวกับไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชันไม้เก็ดแดง ไม้โอเม็ง ไม้พะยุงแกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจีน ไม้ชะยุง

ไม้ซีก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า และไม้เก็ดเขาควายที่ขึ้นอยู่ในที่ดินที่มีไร่ป่า หรือการนำไม้ดังกล่าวออกจากที่ดินที่ไม้นั้นๆ ขึ้นอยู่ด้วย”

ราชอาณาจักรไทย

หมายถึง (1) พื้นดิน พื้นน้ำ ภูเขา เกาะต่างๆ ที่ประกอบเป็นประเทศไทยตามคำพิพากษาฎีกาที่ 8225/2547 รวมทะเลอันเป็นอ่าวไทย ทะเลห่างจากฝั่งที่เป็นดินแดนของประเทศไทยไม่เกิน 12 ไมล์ทะเล หรือ 22.224 กิโลเมตร และ (2) อากาศที่อยู่เหนือขึ้นไปตามพระราชบัญญัติกำหนดเขตจังหวัดในอ่าวไทยตอนใน พ.ศ. 2502

ภูมิภาคอินโดจีน

หมายถึง อินโดจีน (Indochina) หรือ คาบสมุทรมินโดจีน (Indochinese Peninsula) ซึ่งเป็นคาบสมุทรที่ยื่นออกมาจากแผ่นดินใหญ่ของทวีปเอเชีย และเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในงานวิจัยนี้หมายถึงความถึงประเทศที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย ได้แก่ ราชอาณาจักรกัมพูชา (กัมพูชา) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ลาว) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (เวียดนาม) และสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน)

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไม้พะยุงและขบวนการลักลอบค้าไม้

1. ลักษณะทั่วไป

เป็นไม้ยืนต้นอยู่ในวงศ์ LEGUMINOSAE มีชื่อสามัญในประเทศไทยว่า กระยุง กะยง (เขมร สุรินทร์) ชะยุง (อุบลราชธานี) แดงจีน (กบินทร์บุรี ปราจีนบุรี) ประดู่ลาย (ชลบุรี) ประดู่แสน (ตราด) พะยุงไหม (สระบุรี) หัวลิเมาะ (จันทบุรี) ประดู่ตม (จันทบุรี) และมีชื่อในภาษาอังกฤษว่า Black Wood, Rose Wood, Siamese Rose Wood, Thailand Rose Wood.

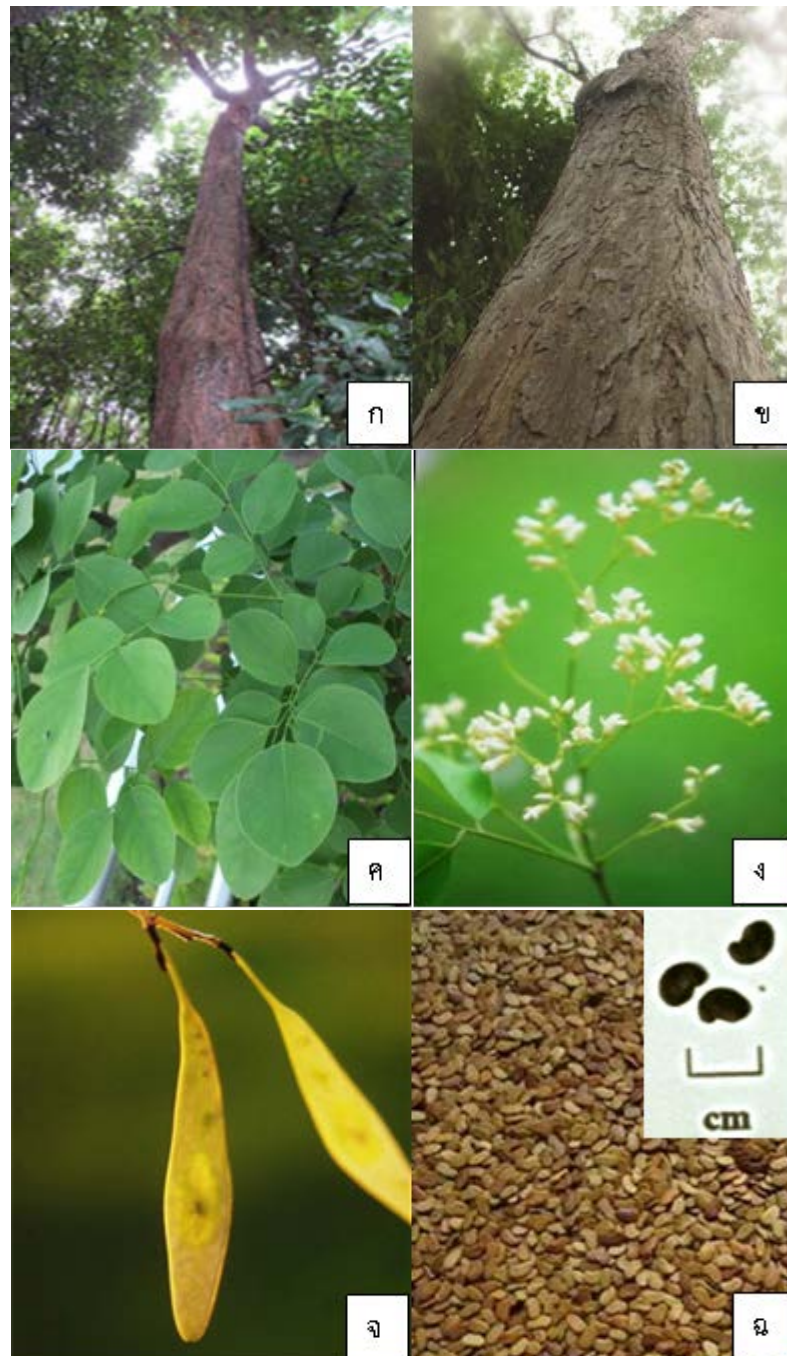
1.1 วิสัย ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 15 - 35 เมตร ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลมค่อนข้างโปร่ง กิ่งห้อยย้อยลง เปลือกลำต้นสีน้ำตาลแดงเรียบ หรือแตกเป็นสะเก็ดร่อน รูปสี่เหลี่ยม หรือลอกเป็นแผ่นบาง

1.2 ใบ ใบประกอบแบบขนนก ปลายใบคี่ ช่อใบยาว 10 - 15 เซนติเมตร ใบย่อยเรียงสลับมี 7 - 9 ใบ ก้านใบยาว 2.5 - 5 เซนติเมตร แกนใบยาว 6.5 - 15 เซนติเมตร แผ่นใบรูปไข่จนถึงรูปไข่แกมรูปขอบขนาน กว้าง 2 - 5 เซนติเมตร ยาว 3.5 - 10 เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบมนกลมหรือเป็นรูปปลีมนกว้างๆ ขอบใบเรียบ ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้ม ด้านล่างสีขาวนวล ใบเหนียวคล้ายแผ่นหนังบางๆ เส้นแขนงใบเป็นแบบร่างแห มีเส้นแขนง 7 - 9 คู่มองเห็นชัดเจน ทั้งสองด้าน ก้านใบย่อยยาว 2 - 5 มิลลิเมตร

1.3 ดอก ออกเป็นช่อแยกแขนงตามซอกใบและปลายกิ่ง ก้านดอกย่อยยาวประมาณ 1 มิลลิเมตร กลีบเลี้ยงยาวประมาณ 5 มิลลิเมตร รูปถ้วยเกี้ยง ปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอกสีขาวรูปดอกถั่วมี 5 กลีบ กลีบบนรูปรางกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.5 มิลลิเมตร ก้านกลีบดอกยาว 1.5 มิลลิเมตร กลีบข้างรูปขอบขนาน ขนาดประมาณ 1 x 3.5 มิลลิเมตร ก้านกลีบดอกข้างยาว 1.5 มิลลิเมตร กลีบล่างรูปขอบขนานขนาดประมาณ 2 x 3.5 มิลลิเมตร ก้านกลีบดอกล่างยาว 1.5 มิลลิเมตร เกสรเพศผู้ 10 อันรวมกันเป็นมัดเดียว รังไข่ (ovule) เกี้ยงมี 4 รังไข่

1.4 ผล ผลเป็นฝักแห้งไม่แตก แบนและบาง รูปขอบขนานกึ่งแถบยาว ขนาด 1 x 4.5 - 8 เซนติเมตร เปลือกฝักสีน้ำตาลอ่อน เมื่อแห้ง เปราะ เมล็ดรูปไตสีน้ำตาลเข้มมี 1 - 4 เมล็ดต่อฝัก เมล็ดรูปไต ขนาด 6 x 4 มิลลิเมตร สีน้ำตาลอมแดง ดังแผนภาพที่ 2-1

แผนภาพที่ 2-1 ลักษณะทั่วไปของพะยุง

ที่มา: สำนักงานหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2555.

หมายเหตุ	(ก) ต้นและทรงพุ่ม	(ข) ลำต้นและเปลือก
	(ค) ใบ	(ง) ดอก
	(จ) ผล	(ฉ) เมล็ด

2. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์และการกระจายพันธุ์

2.1 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

พะยุงเป็นไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงถึง 25 ม. มีช่วงลำต้น 10 - 15 เมตร เปลือกนอกสีเทาเรียบหรือลอกเป็นแผ่นบางๆ เปลือกในสีน้ำตาลแกมเหลือง โดยมากจะมีพุ่มใบกว้างเรียบ เรือนยอดทรงกลมหรือรูปไข่ การแตกกิ่งก้านจะแตกเป็นแขนงแยกย่อยจากกิ่งใหญ่ โดยมากตาที่จะแตกเป็นกิ่งใหญ่มักจะอยู่บนกิ่งแขนงย่อย บริเวณส่วนนอกของพุ่มใบ ใบเป็นใบประกอบเป็นช่อขนนก ช่อใบยาว 10 - 15 เซนติเมตร มีใบย่อย 7 - 9 ใบ เรียงตัวสลับกัน ใบมีลักษณะเหนียวคล้ายแผ่นหนังบางๆ มีลักษณะรูปไข่ขนาดกว้าง 3 - 4 เซนติเมตร ยาว 4 - 7 เซนติเมตร ปลายแหลมโคนสอบ หลังใบสีเขียวเข้ม ท้องใบสีจางมีนวลเกลี้ยงไม่มีขนทั้งสองด้าน เส้นแขนงใบมี 6 - 8 คู่ ขอบใบเรียบ ดอกช่อดอกแบบช่อแยกแขนง มีขนาดเล็กสีขาว กลิ่นหอมอ่อนๆกลีบดอกรูปดอกถั่ว กีบเลี้ยงเชื่อมติดกันรูปถั่ว ปลายแยกเป็น 5 แฉก เกสรเพศผู้มี 10 อัน อันบนเป็นอิสระ นอกนั้นติดกันเป็นกลุ่มรังไข่รูปไข่ เกิดบนช่อดอกเชิงประกอบ ตามปลายกิ่งหรือตามง่ามใบใกล้ยอด ผลพะยุงเป็นฝักแบบ legume เกลี้ยงรูปขอบขนานแบนและบอบบาง กว้าง 1.2 เซนติเมตร ยาว 4 - 6 เซนติเมตร ตรงบริเวณที่หุ้มเมล็ดมองเห็นเส้นแขนงไม่ชัดเจน ฝักพะยุงเมื่อแก่จะไม่แตกออกเหมือนฝักแดง หรือฝักมะค่าโมง ฝักจะร่วงหล่นโดยที่เมล็ดยังอยู่ในฝัก โดยเมล็ดจะเรียงตามยาวฝัก มีเมล็ดจำนวน 1 - 4 เมล็ด เมล็ดมีลักษณะแบนเป็นรูปไต สีน้ำตาลถึงน้ำเงินเข้ม ผิวเมล็ดค่อนข้างมันมีขนาดกว้างประมาณ 4 มิลลิเมตร ยาว 7 มิลลิเมตร ใน 100 เมล็ดหนัก 18.5 กรัมและเมล็ด 100 กรัม สามารถให้หน่อพันธุ์ได้ถึง 54,000 หน่อ ออกดอกระหว่างเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม ผลจะแก่ระหว่างเดือนกรกฎาคม - กันยายน มีรากแก้วและรากแขนง โดยรากแก้วจะเป็นรากแกนหลักที่มีรากแขนงแตกย่อยออกไป เป็นไม้ที่มีระบบรากค่อนข้างลึก รากฝอยจะมีระบบปมรากถั่วช่วยในการตรึงก๊าซไนโตรเจน (พิทยา เพชรมาก และคณะ, 2536)

2.2 การกระจายพันธุ์

การกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติในประเทศแถบอินโดจีนและประเทศใกล้เคียง เป็นไม้ทนร่มเมื่อยังเล็ก และจะกลายเป็นไม้ที่ต้องการแสงเมื่อโตเต็มที่ ทนแล้งแต่ไม่ต้องการสภาพดินที่แห้งแล้ง มักจะขึ้นกระจายในพื้นที่โปร่งและป่ากึ่งผลัดใบที่ความสูงจากระดับน้ำทะเล 400 - 500 เมตร และชอบดินทรายลึก ดินเหนียวหรือดินเหนียวปน ไม้ชนิดนี้ชอบปริมาณน้ำฝนที่สม่ำเสมอตั้งแต่ 1,200 - 1,650 มิลลิเมตรต่อปี ในประเทศกัมพูชาพะยุงถูกพบใน Kampong Thom, PreahVihear, Ratanakiri, Pursat, Siem Reap, Kratie, Koh Kong, Stung, Treng และ Modulhiri พบกระจายพันธุ์ในลาวและกัมพูชาถึงทางตอนใต้ของเวียดนาม เติบโตประปรายหรือบางครั้งเติบโตในหมู่ไม้ชนิดเดียวล้วนในประเทศกัมพูชา โดยส่วนใหญ่จะพบไม้ชนิดนี้ในป่ากึ่งผลัดใบ และบางครั้งพบในป่าไม่ผลัดใบและป่าริมน้ำ ทางตะวันตกเฉียงเหนือในประเทศเวียดนามจะพบบริเวณใจกลางจังหวัด Quang Nam, Da Nang

ไปทางทิศใต้ส่วนใหญ่ใน Gia Lai และ Kon Tum ในจังหวัดอื่นจะกระจายพันธุ์ประปรายในบางพื้นที่ (APFORGEN, n.d.)

สำหรับไทยมักพบเห็นในป่าผสมผลัดใบและป่าดิบแล้ง ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบกระจายพันธุ์มาถึงภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางฝั่งตะวันออกในจังหวัด พิษณุโลก ในธรรมชาติสามารถขึ้นได้ในพื้นที่ใกล้ระดับน้ำทะเลซึ่งพบที่อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง จนถึงระดับความสูงประมาณ 800 เมตร (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2555)

ชัยสิทธิ์ เลี้ยงศิริ และคณะ (2538) ศึกษาพบการกระจายพันธุ์ในธรรมชาติตาม ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณขึ้นทั่วไปทางภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 200 - 500 เมตร

ธีระยุทธ วงศ์ไพเสริฐ (2555) พบในป่าเบญจพรรณขึ้น และป่าดิบแล้งทั่วไป ทางภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 100 - 200 เมตร และพบมากบริเวณตะเข็บชายแดนของประเทศไทยและกัมพูชา ตั้งแต่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี พบกระจายอยู่ทั่วไปบริเวณเทือกเขาภูพานตั้งแต่ จังหวัดอุดรธานี สกลนคร มุกดาหาร และอำนาจเจริญ

จากข้อมูลสำนักป้องกันและควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2555) รายงานเขตพื้นที่อนุรักษ์ (protected area) พบว่ามีการกระจายของไม้พะยูงใน 4 กลุ่มป่า ได้แก่

1) กลุ่มป่าภูพาน - ภูสระดอกบัว ครอบคลุมพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูพาน อุทยานแห่งชาติภูผายล อุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูสีฐาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัวในท้องที่จังหวัดสกลนคร มุกดาหาร กาฬสินธุ์ บึงกาฬ และ นครพนม

2) กลุ่มป่าพนมดงรัก - ผาแต้ม ครอบคลุมพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายอดโดม อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยสำราญ-ห้วยทับทัน ในท้องที่จังหวัด อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และสุรินทร์

3) กลุ่มป่าภูเขียว-น้ำหนาว เป็นพื้นที่ต่อเนื่องตามแนวเทือกเขาดงพญาเย็น และ เทือกเขาเพชรบูรณ์ ตั้งแต่จังหวัดเลย ผ่านจังหวัดชัยภูมิและเพชรบูรณ์ ไปสิ้นสุดที่จังหวัดลพบุรี ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว และอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเลย หนองบัวลำภู อุดรธานี ขอนแก่น ชัยภูมิ เพชรบูรณ์ และลพบุรี

4) กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติตาพระยา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี ปราจีนบุรี สระแก้ว นครราชสีมา และบุรีรัมย์

วิชาญ เอียดทอง และ สุวรรณ ตั้งมิตรเจริญ (2558) พบได้ในสังคมพืชป่าดิบแล้ง รอยต่อป่าดิบแล้งกับป่าเต็งรัง รอยต่อป่าดิบแล้งกับป่าเบญจพรรณที่ระดับความสูงจากน้ำทะเล 100 - 775 เมตร ในเขตภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้า และมรสุมเขตร้อน มีปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีอยู่ในช่วง 980 - 1,463 มิลลิเมตร ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว จันทบุรี บุรีรัมย์ ฉะเชิงเทรา สุรินทร์ ตราด อำนาจเจริญ ชลบุรี (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน) สระบุรี นครราชสีมา ศรีสะเกษ (อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร) อุบลราชธานี ชัยภูมิ มุกดาหาร ยโสธร หนองบัวลำภู เลย ขอนแก่น สกลนคร นครพนม บึงกาฬ หนองคาย กาฬสิน มหาสารคาม และร้อยเอ็ด

ลักษณะเฉพาะของไม้พะยุง กระจายพันธุ์เป็นกลุ่มประชากรเล็กๆ ในป่าไม่ผลัดใบเขตร้อนชื้น มีปมรากแก้วที่เป็นผลมาจากแบคทีเรียที่ตรึงไนโตรเจนในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน บนรากของกล้าไม้พะยุง ในถิ่นอาศัยตามธรรมชาติมักจะมีความสัมพันธ์กับยางเหียง (*Dipterocarpus obtusifolius*), พะยอม (*Shorea roxburghii*), เต็ง (*Shorea obtusa*), รัง (*Shorea siamensis*), ประดู่ (*Pterocarpus marcocarpus*), ตะแบก (*Lagerstroemia calyculata*) และไม้วงศ์ตีน (*Cratoxylum spp.*) ที่เป็นไม้ที่มีการตรึงไนโตรเจน เหมาะสมสำหรับการปลูกร่วมกันในระบบวนเกษตร และเพื่อการปรับปรุงดิน (APFORGEN, n.d.)

2.2.1 การขยายพันธุ์และการผลิตกล้า แม้ในปัจจุบันวิทยาการทางด้านเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเนื่องสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการขยายพันธุ์พืชได้หลายชนิดรวมทั้งไม้ป่าบางชนิดก็ตาม แต่ก็ยังจำกัดอยู่ในระดับของการทดลองเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะสำหรับพรรณไม้ป่าเนื่องจากต้องใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัย และงบประมาณที่สูง และมีขบวนการค่อนข้างซับซ้อน การขยายพันธุ์พะยุงด้วยเมล็ดจึงเป็นวิธีที่เหมาะสมและสะดวกที่สุด

วิธีการผลิตและการเพาะชำกล้าพะยุงไม้ได้มีความแตกต่างและสลับซับซ้อนจากการผลิตกล้าไม้ป่าชนิดอื่น การเพาะเมล็ดถ้าจะให้ดีผลดีและมีการงอกที่สม่ำเสมอ จึงควรจัดความงันที่เปลือกออกด้วยการปฏิบัติต่อเมล็ดก่อนเพาะด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง อาจจะด้วยการแช่ในน้ำเย็นเป็นเวลา 24 ชั่วโมง หรือแช่ในกรดกำมะถันเข้มข้นเป็นเวลา 1 นาที แล้วล้างกรดออกด้วยน้ำไหลเป็นเวลา 30 นาที หลังจากนั้นนำเมล็ดไปเพาะในกระบะทรายที่เตรียมไว้ กลบเมล็ดด้วยทรายเพียงบางๆ รดน้ำสม่ำเสมอแต่อย่าให้แฉะเมล็ดพะยุงจะงอกหมดภายใน 7 วันหลังจากการหว่าน เมื่อเมล็ดพะยุงงอกได้ประมาณ 10 - 14 วัน กล้าอ่อนจะมีความสูงประมาณ 1 นิ้ว และมีใบเลี้ยง 1 คู่ ก็สามารถย้ายไปชำในถุงหรือภาชนะที่เตรียมไว้ โดยทั่วไปมักใช้ถุงชำพลาสติกขนาด 4 x 6 นิ้ว สำหรับ

วัสดุที่ใช้ในการเพาะชำกล้าไม้ อาจจะมีส่วนผสมที่แตกต่างกันไป แต่จากผลการทดลองพบว่าส่วนผสมระหว่างดินตะกอนริมห้วย : ทราย : ขี้เถ้าแกลบ : ปุ๋ยหมัก = 5 : 2 : 2 : 1 มีความเหมาะสมที่สุด ระยะเวลาที่ใช้ในการอนุบาลกล้าพะยูนในเรือนเพาะชำประมาณ 3 - 5 เดือน จึงจะได้กล้าไม้ขนาดที่เหมาะสมต่อการย้ายปลูก ซึ่งจะมีความสูงไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร ทั้งนี้ เพื่อให้กล้ามีความแข็งแรง และสามารถแก่งแย่งกับวัชพืชได้

2.2.2 การเก็บรวบรวมเมล็ด (Seed Collection) เมล็ดเมื่อเจริญเติบโตเต็มที่ ฝักจะมีสีน้ำตาลเข้ม ควรเก็บเมล็ดทันทีที่ฝักเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีเหลืองเพื่อลดการทำลายของแมลง อาจใช้วิธีตัดปลายกิ่งหรือการโยกให้เมล็ดร่วงและรองรับด้วยผ้าใบกันน้ำที่โคนต้น

2.2.3 การปฏิบัติต่อเมล็ดหลังเก็บเกี่ยว (Seed Handling) หลังการเก็บเกี่ยวนำฝักตากแดดให้แห้งเป็นเวลา 3 วัน คัดเมล็ดสมบูรณ์ที่สุดให้เหลือ 1 เมล็ดต่อฝัก นำเมล็ดไปใส่ถุงแยกจากเปลือกและคอยดูแลไม่ให้เมล็ดได้รับความเสียหาย

2.2.4 การเพาะชำกล้าไม้พะยูน (Seeding) มีการปลูกพะยูนมานานกว่า 30 ปี ในสวนป่าของรัฐบาลและสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เมล็ดส่วนใหญ่เก็บจากแหล่งเมล็ดตามธรรมชาติ (Natural seed production) ซึ่งในแต่ละปีจะมีเมล็ดมากน้อยไม่แน่นอน พะยูนบางต้นให้เมล็ดตั้งแต่อายุ 3 - 4 ปี และเมล็ดไม่สามารถเก็บไว้ได้นานเนื่องจากมีระยะการมีชีวิต (Dormancy) สั้น ทำให้เมล็ดมีราคาค่อนข้างสูง ปัจจุบันราคาประมาณกิโลกรัมละ 1,800 - 2,000 บาท จะได้เมล็ดประมาณ 30,000 - 40,000 เมล็ด โดยชนะ ผิวเหลือง และคณะ (2532) ได้ทดลองเร่งการงอกของเมล็ดพะยูน 4 วิธี คือ ใช้กระดาษทรายขัดทั้งสองด้านของเมล็ด ได้ร้อยละการงอก เท่ากับ 86 แซ่ในกรดซัลฟูริก 1 นาที่ ได้ร้อยละการงอก เท่ากับ 85 แซ่น้ำเย็น 24 ชั่วโมง ได้ร้อยละการงอก เท่ากับ 80 และสำหรับเมล็ดที่เพาะตามปกติได้ร้อยละการงอก เท่ากับ 70 ของจำนวนเมล็ดที่เพาะทั้งหมด

2.2.5 การเก็บรักษาเมล็ดไม้พะยูน ประพันธ์ ผู้กฤตยาคามิ และจตุเทพ โปธิปักษ์ (2549) ได้ทำการศึกษาเทคนิคการเก็บรักษาเมล็ดไม้พะยูนให้มีอายุยืนยาว พบว่ามีปัจจัยหลายประการ สิ่งสำคัญอันดับแรกเมล็ดไม้นั้นต้องมีคุณภาพดีมีอัตราการงอกสูงถึงร้อยละ 100 สำหรับเมล็ดพะยูนที่ใช้ทดลองนี้มีร้อยละการงอกค่อนข้างสูง ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อไปได้ ดังนั้น ปัจจัยที่เหลือคือวิธีการเก็บรักษาโดยตรง เมล็ดไม้พะยูนเป็นเมล็ดที่สามารถทำให้แห้งก่อนการเก็บรักษา ซึ่งต้องทำให้ความชื้นของเมล็ดต่ำกว่าร้อยละ 10 เพื่อลดอัตราการหายใจของเมล็ด เมื่ออุณหภูมิและอากาศเหมาะสมซึ่งจะทำให้เมล็ดเสื่อมคุณภาพเร็วขึ้น อย่างไรก็ตามสัดส่วนระหว่างปัจจัยทั้งสองจะส่งเสริมหรือเสื่อมลงอาจเป็นไปได้ เช่น การเก็บในสภาพอุณหภูมิสูงต่ำผันแปรตามธรรมชาตินั้นเสื่อมถอยอายุของเมล็ดจะมีอัตราที่ต่างกัน ขึ้นกับภาชนะที่ใช้บรรจุถุงผ้าที่อากาศและความชื้นสามารถผ่านเข้าออกได้ดีจะมีอัตราการตายของเมล็ดเร็วกว่าเมล็ดที่บรรจุในถุงพลาสติกและถุงพอยล์ที่ปิดสนิทตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากถุงพลาสติกมีประสิทธิภาพในการป้องกันน้ำหรือ

ความชื้นและอากาศผ่านเข้าไป แต่ยินยอมให้อากาศผ่านเข้าได้ ส่วนถุงพอยล์ป้องกันทั้งความชื้นและอากาศผ่านเข้าไป เมื่ออุณหภูมิยิ่งต่ำลงปัจจัยด้านภาชนะที่เก็บจะมีความสำคัญลดลง ดังเช่นการเก็บเมล็ดที่อุณหภูมิ 20 องศาเซลเซียส เมล็ดสามารถมีอายุยืนยาวเมื่อเก็บไว้ในถุงพอยล์ปิดสนิทในขณะที่เก็บไว้ในถุงพลาสติกและถุงผ้าเมล็ดจะตายลงในอัตราที่ลดหลั่นลงมา การเก็บรักษาที่อุณหภูมิ 20 องศาเซลเซียส สามารถเก็บรักษาได้นานกว่าสองปี แต่จากการทดสอบเมล็ดที่เหลือเมื่อเก็บไว้ได้สามปี มีแนวโน้มที่เมล็ดที่จะเสื่อมถอยสูญเสียความมีชีวิตหมด ในขณะที่การเก็บรักษาเมล็ดในสภาพอุณหภูมิต่ำกว่านี้ที่ 5 องศาเซลเซียส ลงมา ปรากฏว่าภาชนะที่ใช้บรรจุไม่มีผลต่อการสูญเสียความมีชีวิต นั่นคือปัจจัยอุณหภูมิที่เก็บรักษาสามารถชดเชยสิ่งที่ขาดไปจากปัจจัยด้านภาชนะ จากการทดสอบเมล็ดไม้ที่เหลือพบว่าเมล็ดสามารถมีอายุได้นานกว่าสี่ปี

สำหรับกล้าไม้ที่ได้จากการเก็บรักษา เมื่อนำเมล็ดที่งอกภายในสองสัปดาห์ไปเพาะชำซึ่งถือว่าจะได้กล้าที่มีความแข็งแรงสมบูรณ์เจริญเติบโตและสู้กับปัจจัยภายนอกได้ดีกว่า ปรากฏว่า เวลาที่เก็บรักษาเมล็ดไม่มีผลมากนักต่อการเจริญเติบโตของกล้าไม้ ซึ่งมีสวนชี้ให้เห็นว่าสามารถนำเมล็ดไม้พะยุงที่เก็บรักษาไว้นานไปใช้ในการเพาะชำกล้าไม้ได้

จากผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการเพาะชำและการอนุรักษ์สายพันธุ์ต่อไปได้โดยทำการเก็บรักษาสายพันธุ์เกี่ยวกับเมล็ดก่อนที่จะนำไปจัดสร้างสวนผลิตเมล็ดเพื่อการปรับปรุงพันธุ์ต่อไป วิธีการเก็บรักษานั้นก็แล้วแต่จะใช้วิธีการใดขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษา หากนำไปใช้เพาะชำกล้าไม้ทั่วไปก็สามารถเก็บไว้ในสำนักงานประมาณ 6 เดือน หากต้องการเก็บเมล็ดไว้ใช้ข้ามปีก็สามารถเก็บไว้ในตู้เย็น หากต้องการเก็บไว้นานหลายปี ก็ต้องเก็บไว้ในตู้เย็นที่อุณหภูมิต่ำ ซึ่งธรรมดาหากเก็บไว้เป็นปริมาณมากก็เก็บไว้ในห้องเย็นแต่ก็เสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้น

2.2.6 การคัดเลือกพื้นที่และการเตรียมพื้นที่สำหรับปลูก ปัจจุบันการปลูกสร้างสวนป่าของไม้พะยุงพบว่าไม่แพร่หลายมากเมื่อเปรียบเทียบกับไม้เศรษฐกิจชนิดอื่น เช่น สัก ประดู่ ทั้งการปลูกเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปรับปรุงสภาพป่าเสื่อมโทรม อนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร การปลูกเชิงพาณิชย์ หรือวนเกษตร มักจะเป็นการปลูกเพื่อการทดลองสาธิตหรือจากความสนใจเฉพาะบุคคล จึงยังมิได้มีการสรุปถึงแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการปลูกไม้พะยุง

อย่างไรก็ตามไม้พะยุงสามารถปลูกได้ทั่วไปในหลายพื้นที่ทั้งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ (ดำรง ใจกลม, 2528) การคัดเลือกพื้นที่และการเตรียมพื้นที่สำหรับปลูกพะยุงจึงมิได้มีความแตกต่างหรือสลับซับซ้อนจากการเตรียมพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกพันธุ์ไม้ชนิดอื่น การเตรียมพื้นที่ที่สำคัญโดยการกำจัดวัชพืชในแปลงปลูก การไถพรวนพื้นที่หากสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวย (พิทยา เพชรมาก และคณะ, 2536)

2.2.7 วิธีการปลูกและระยะปลูกที่เหมาะสม ระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการปลูกไม้พะยุงคือในช่วงต้นหรือกลางฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม เพราะจะ

ทำให้กล้าไม้มีอัตราการรอดตายสูงและมีระยะเวลานานพอสำหรับการตั้งตัว การปลูกพะยูนโดยทั่วไปจะปลูกด้วยกล้าไม้ซึ่งจะได้ผลดีกว่าการปลูกด้วยเหง้า ก่อนจะย้ายปลูกลงในแปลงประมาณ 2 สัปดาห์ ควรลดปริมาณการให้น้ำกล้าไม้เพื่อให้กล้าไม้มีการปรับตัว และทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่แห้งแล้งหลังฝนทิ้งช่วง ก่อนนำไปปลูกกล้าไม้ควรได้รับการใส่ปุ๋ยปริมาณต้นละ 1 ช้อนชา เพื่อให้กล้าไม้มีปริมาณธาตุอาหารที่เพียงพอในช่วงระยะแรกของการตั้งตัว

การเตรียมหลุมสำหรับการปลูกกล้าไม้ควรขุดให้ลึกพอที่จะคลุมระบบรากได้หมดหากมีการใส่ปุ๋ยที่กล้าไม้ก่อนย้ายปลูก ควรใส่ปุ๋ยรองก้นหลุม หากบริเวณแปลงปลูกมีปลวกควรใส่ยากำจัดปลวกที่ก้นหลุมด้วย ระยะปลูกที่เหมาะสมประมาณ 2 x 2 หรือ 2 x 3 เมตร ซึ่งให้ผลไม่แตกต่างกันในอัตราการเจริญเติบโต (อนันต์ สอนง่าย และคณะ, 2531)

ไม้พะยูนสามารถปลูกผสมกับไม้ชนิดอื่นได้ แต่พรรณไม้ที่จะปลูกผสมกับพะยูนควรเป็นพันธุ์ไม้ที่มีความใกล้เคียงกันทั้งอัตราการเจริญเติบโตและความต้องการในสภาพของระบบนิเวศ เพื่อเป็นการสนับสนุนการวิวัฒนาการร่วมกันและลดการแก่งแย่งกันของระบบรากและเรือนยอดในระยะยาว อาทิ ประดู่ มะค่าโมง และแดง เป็นต้น (พิทยา เพชรมาก และคณะ, 2536)

2.2.8 การบำรุงรักษา โดยมากเป็นการกำจัดวัชพืช ป้องกันไฟ ใส่ปุ๋ยบำรุง ความถี่ขึ้นกับงบประมาณและการเจริญเติบโตของกล้าไม้ ทั้งนี้ควรมีการบำรุงรักษาติดต่อกันอย่างน้อย 3 ปี การบำรุงรักษามีวิธีปฏิบัติในลักษณะเดียวกับการบำรุงรักษาพรรณไม้ชนิดอื่นๆ การกำจัดวัชพืชควรดำเนินการอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยเฉพาะในฤดูแล้งไม่ควรมีวัชพืชหรือเศษวัชพืชอยู่ในแปลงเพราะจะกลายเป็นเชื้อเพลิงและก่อให้เกิดไฟไหม้แปลงได้ การกำจัดวัชพืชในช่วงก่อนถึงฤดูแล้งจึงมีความสำคัญมากและควรดำเนินการควบคู่ไปกับการป้องกันไฟซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นมากในระยะที่ต้นไม้อย่างเล็กอยู่ การป้องกันไฟควรเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – พฤษภาคม หรือเมื่อแน่ใจว่าไม่มีโอกาสที่จะเกิดไฟได้อีก การใส่ปุ๋ยในระยะที่ต้นไม้อย่างเล็กมีความสำคัญมากเพราะยังอยู่ในภาวะที่ต้องแก่งแย่งกับวัชพืช กล้าไม้จึงควรได้รับการใส่ปุ๋ยอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง และในช่วง 3 - 5 ปีแรกของการปลูกไม่ควรปล่อยให้สัตว์เลื้อยเข้าไปในแปลงปลูกเนื่องจากจะเหยียบย่ำต้นไม้กัดกินใบและยอดซึ่งทำให้ต้นไม้เสียรูปทรงและอาจตายได้ การตัดและแต่งกิ่งสำหรับพะยูนอาจไม่มีความจำเป็นเท่าใดนักนอกเสียจากเป็นส่วนที่ถูกทำลายด้วยโรคและแมลงเพื่อมิให้เป็นแหล่งแพร่ระบาดต่อไป การปลูกพะยูนในระยะปลูกที่แคบเช่น 2 x 2 เมตร จะช่วยให้ต้นไม้มิมีการลิดกิ่งเองตามธรรมชาติได้ดีกว่าการปลูกในระยะที่ห่างกว่า สำหรับการตัดสาขายาวระยะควรดำเนินการเมื่อเรือนยอดเริ่มเบียดเสียดชิดกันมากและตัดสาขายาวระยะควรพิจารณาตัดต้นที่ด้อยกว่าต้นอื่นเป็นหลัก (พิทยา เพชรมาก และคณะ, 2536)

2.2.9 โรคแมลงและศัตรูธรรมชาติ พะยูนมีศัตรูธรรมชาติที่เป็นทั้งโรคและแมลงหลายชนิดด้วยกัน แมลงมีทั้งที่เจาะเมล็ด เช่น *Antrocephalus* sp. พวกกัดกินใบ อาทิ

Plecopter afefflexa, *Psilogramma menephron* พวกม้วนใบ เช่น *Apderu ssp.* และพวกเจาะลำต้น อาทิ *Sphenoptera sp.* เป็นต้น (ฉวีวรรณ หุตะเจริญ, 2526) สำหรับโรคที่เป็นศัตรูของพะยูนมักพบในขณะที่เป็นกล้าอยู่ ได้แก่ โรคราสนิม (Rust) ซึ่งเกิดจากเชื้อรา *Marvalia pterocarpi* ซึ่งจะทำลายทั้งส่วนใบและลำต้นของกล้าไม้โดยเฉพาะกิ่งและยอด และโรคใบจุด (Tar spot) ซึ่งเกิดจากเชื้อราในกลุ่ม Ascomycetes (กฤษณา พงษ์พานิช และคณะ 2531)

2.2.10 การเจริญเติบโตและผลผลิต (Growth and Yield)

พะยูนแม้จะเป็นไม้มีค่าทางเศรษฐกิจที่สำคัญ แต่เนื่องจากเป็นไม้ที่มีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างช้า จึงได้รับความสนใจน้อยมากในการปลูกสร้างสวนป่า ความรู้เกี่ยวกับอัตราการเจริญเติบโตของไม้หนุ่มจนถึงช่วงอายุตัดฟัน ตลอดจนอัตราผลผลิตทั้งในรูปน้ำหนักและปริมาตรไม้ในแต่ละช่วงอายุตัดฟันจึงยังจำกัด อย่างไรก็ตามอัตราการเจริญเติบโตของพะยูนในช่วงที่ยังเป็นกล้าไม้ หรือไม้เล็กมีผู้ศึกษาและได้ผลดังนี้ ระยะปลูก 2 x 3 เมตร กล้าไม้อายุ 1 และ 2 ปี จะมีความสูงเฉลี่ย 1.1 เมตร และ 2.1 เมตร ตามลำดับ และกล้าไม้อายุ 4 ปี ที่ระยะปลูก 2 x 2 เมตร จะมีความสูงเฉลี่ย 4.4 เมตร ซึ่งอัตราการเจริญเติบโตในช่วงอายุ 1 - 4 ปี ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

ประเทศไทยได้มีการปลูกไม้พะยูนมานานกว่า 30 ปีแล้ว แต่ยังไม่แพร่หลายมากนักส่วนใหญ่เป็นการปลูกเพื่อการทดลอง อาทิ สถานีวนวัฒนวิจัยทองผาภูมิ ปลูกเมื่อปี พ.ศ. 2524 อายุ 30 ปี ปลูกระยะ 4 x 4 เมตร การเจริญเติบโต ความโตและความสูงคือ 23.23 เซนติเมตร และ 28.80 เมตร มีการกระจายของขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางเพียงอก (DBH) ของไม้พะยูน อายุ 22 ปี ร้อยละ 35 ไม้มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางเพียงอก 28.46 - 37.60 เซนติเมตร การเจริญเติบโตเฉลี่ย 30 เซนติเมตร ความโตเฉลี่ยปีละ 1.30 เซนติเมตร ร้อยละ 50 ไม้มีความสูง 17.80 - 29.58 เมตร ความสูงเฉลี่ย 20 เมตร หรือความสูงเฉลี่ยปีละ 0.9 เซนติเมตร แสดงให้เห็นว่า ไม้พะยูนอายุ 23 ปี มีการเจริญเติบโตพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังตารางที่ 2-1

2.2.11 คุณลักษณะของไม้พะยูน

1) ลักษณะเนื้อไม้ สีแดงอมม่วงหรือสีม่วงเป็นมันมีลายสีดำ หรือสีน้ำตาลอ่อน เสี้ยนสนเป็นริ้วแคบๆ เหนียว แข็งทนทาน หนักมาก สีน้ำตาลอ่อนแกมแดง หรือสีม่วงกึ่งสีเลือดหมูแก่ เป็นมันเลื่อม และมีริ้วสีดำหรือสีน้ำตาลอ่อน เลื่อยผ่า ไสกบตบแต่งยาก ชัดและชักเงาได้ดี มีน้ำมันในตัว

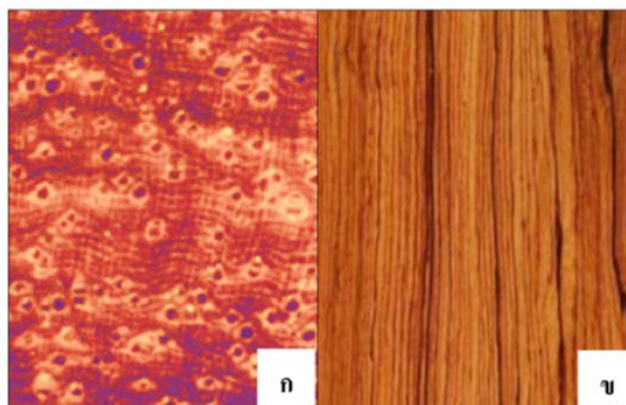
ตารางที่ 2-1 การเจริญเติบโตของไม้พะยุง

สถานที่ปลูก	แปลง ที่	พื้นที่ (ไร่)	ปีที่ปลูก (พ.ศ.)	อายุ (ปี)	ระยะปลูก (ม. x ม.)	การเจริญเติบโต	
						ความโต (ซม.)	ความสูง (ม.)
ศูนย์วนวัฒนวิจัยภาคกลาง	1	65	2534	20	2x4	16.37	13.42
	2	15	2537	17	4x8	17.69	11.35
	3	25	2540	14	2x4	17.68	12.17
สถานีวนวัฒนวิจัยทองผาภูมิ	1	20	2524	30	4x4	23.23	28.8
	2	14	2531	23	3x3	25.94	32.96
สถานีวนวัฒนวิจัยหนองคูจังหวัดสุรินทร์	1	50	2534	21	4x4	11.8	10.1
สถานีวนวัฒนวิจัยดงลาน จังหวัดขอนแก่น	1	50	2532	23	2x4	11.8	12.75

ที่มา: องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, 2553.

2) ลักษณะเฉพาะทางกายวิภาค สามารถสังเกตเห็นได้ด้วยแว่นขยายขนาด 10 -15 เท่า (handlens) พอร์ ส่วนมากเป็นพอร์เดี่ยว (solitary pore) พอร์แฝด (multiple pore) มีน้อย แบบของการเรียงตัวไม่เด่นชัด การกระจายเป็นแบบกระจัดกระจาย (diffuse porous) พอร์ใหญ่ ทางภายในพอร์สารตกค้าง (deposit) เป็นบางพอร์ เส้นเรย์เด่นชัด พาวเรงคิมาเป็นแบบพาวเรงคิมาแบบปึก (aliform parenchyma) และพาวเรงคิมาแบบปึกต่อ (confluent parenchyma) มีลายริ้ว (ripplemark) ดังแผนภาพที่ 2-2

แผนภาพที่ 2-2 ลักษณะทางกายวิภาคและเนื้อไม้พะยุง

ที่มา: ส่วนพัฒนาผลผลิตป่าไม้ สำนักวิจัยการจัดการป่าไม้และผลผลิตป่าไม้, 2547.

หมายเหตุ (ก) พอร์และการเรียงตัว (ข) ลักษณะเนื้อไม้

2.2.12 ประโยชน์

1) **เนื้อไม้** เนื้อไม้มีความทนทาน มีลวดลาย และสีอันสวยงามใช้ในการแกะสลักและทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ อาทิ หวี ไม้เท้า ต้ำมเครื่องมือ เครื่องดนตรี เกวียน ตัวถังรถ เครื่องเรือน ตลับ งานกลึง ไม้บุผนัง ทำกระสวย คันธนู หน้าไม้ คันกระสุน ไม้คาน ต้ำมปากกา ไม้บรรทัด เป็นต้น

2) **ราก ลำต้น** รากมีสรรพคุณทางยา รับประทานแก้พิษ เชื้องซึม เปลือกต้นเอาน้ำอมแก้ปากเปื่อย ปากแห้ง

3. ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับไม้พะยุง

3.1 **การเป็นมงคล** พะยุงเป็นหนึ่งในเก้าชนิดไม้มงคลที่ใช้ในพิธีวางศิลาฤกษ์ ความเชื่อในการปลูกต้นพะยุงไว้ประจำบ้าน จะทำให้มีความเจริญความมั่นคง เนื่องจากชื่อ “พะยุง” หรือ “พุง” คือการช่วยพุงให้คงอยู่มั่นคงแข็งแรง นอกจากนี้คำว่า “ยุง” ยังมีความหมายเสมือนกับการช่วยให้เกิดความสง่า จากคำโบราณที่ได้เปรียบเทียบไว้ว่า “ยุงยงสูงสว่างโดดเด่นเห็นตระการตา” คือ มีความสว่างในตัวเอง และคล้ายกับความสง่างามของนกยูงซึ่งเป็นสัตว์ชั้นสูงชนิดหนึ่ง อีกทั้งยังมีความเชื่อทางเมตตามหานิยมว่า “พะยุง” หรือ “กระยง” ก็คือกระยงคงกระพัน ตำราโบราณแนะนำให้ปลูกต้นพะยุงไว้ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเคหสถาน ผู้ปลูกควรปลูกในวันเสาร์ เพราะเชื่อว่าการปลูกไม้เอาคุณทั่วไปในวันเสาร์ถ้าจะให้ เป็นสิริมงคลแก่ตน ผู้ปลูกควรเป็นสุภาพบุรุษเพราะชื่อ พะยุงเป็นชื่อที่เหมาะสมสำหรับสุภาพบุรุษ (สวนรุกขชาติเขาสวนกวาง, 2555)

3.2 **ความนิยมไม้พะยุง** เมื่อปี พ.ศ.2550 มีการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกที่กรุงปักกิ่ง เมืองหลวงของประเทศจีน ทางการเงินต้องการไม้พะยุงและชิงชันไปซ่อมพระราชวังเดิมโดยเฉพาะไม้สวยงามอย่างไม้พะยุง โดยสั่งไม้จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนามซึ่งเป็นแหล่งไม้พะยุงตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นจึงเกิดกระแสค่านิยมใหม่ของคนจีนว่าหากใครอยากเป็นจักรพรรดิอยากเป็นฮ่องเต้ต้องมีไม้พะยุงไว้ในครอบครองในรูปวัตถุมงคล อาทิ “ฮก ลีง ซิว” พระพุทธรูป เครื่องเรือน ของตกแต่ง รวมไปถึงเคหสถาน เกิดกระแสความต้องการไม้พะยุงทั้งในจีน ไต้หวัน และฮ่องกง โดยกลุ่มนายทุนจะทำทุกวิถีในการลักลอบตัดไม้เพื่อสนองตลาดค้าไม้ของกลุ่มประเทศดังกล่าวเกิดเป็นขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายที่ทรงอิทธิพลและประสิทธิภาพ ยากต่อการป้องกันของประเทศถิ่นกำเนิด

สำหรับประเทศไทยไม้พะยุงเพิ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมา จากสถิติการทำไม้พะยุงในปี พ.ศ. 2530 พบว่ามีการทำไม้พะยุงออกสูงสุดเพียง 662 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งมีปริมาณน้อยมากเมื่อเทียบกับไม้สัก จำนวน 37,278 ลูกบาศก์เมตร และไม้ประดู่ จำนวน 51,937 ลูกบาศก์เมตร (กรมป่าไม้, 2532)

4. ขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูน

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขบวนการ” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “movement” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่รวมกันเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับทางการเมือง การปกครองบ้านเมือง การต่อต้านอริราชศัตรู เป็นต้น ซึ่งอาจใช้หมายถึง การดำเนินการที่เป็นเครือข่ายโยงใยเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายก็ได้ เช่น ขบวนการค้ายาเสพติดมีเครือข่ายขยายไปหลายประเทศในเอเชีย เป็นต้น

ด้วยเงื่อนไขที่เป็นไม้หายาก เป็นที่ต้องการของตลาดสูง และมีราคาแพง เป็นแรงจูงใจที่คุ้มค่าให้ขบวนการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย ยังคงพยายามหาช่องทางสร้างเครือข่ายเพื่อทำไม้ออกไปขายอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะระยะหลัง แม้จะมีการปราบปรามจับกุมอย่างเข้มข้นของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง แต่สถิติคดีกลับเพิ่มจำนวนขึ้น มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการทำไม้ การขนส่งที่ยากต่อการจับกุมตรวจค้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่าขบวนการดังกล่าวเป็นเครือข่ายใหญ่ที่ทรงอิทธิพลและประสิทธิภาพมากที่สุดขบวนการหนึ่ง (ทะนงศักดิ์ กิตติศัพท์, 2558)

จากการศึกษารูปแบบขบวนการค้าไม้พะยูนของว่าที่ร้อยตรีหญิงมณีนุช ชัยปัญญา สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 7 (นครราชสีมา) เมื่อปี พ.ศ. 2560 พบว่าขบวนการค้าไม้พะยูนสามารถจำแนกเป็นกลุ่มการทำงานสอดรับเป็นรูปแบบขบวนการและมีเส้นทางการขนย้าย ดังนี้

1) กลุ่มผู้ต้องการไม้พะยูนเป็นกลุ่มชาวจีน ไต้หวัน ฮองกง ซึ่งจะมีการสั่งไม้พะยูนผ่านนายทุนชาวลาวและเวียดนาม

2) กลุ่มนายทุนคนไทย โดยกลุ่มนายทุนคนไทยจะมาติดต่อกับนายทุนชาวลาวและเวียดนามแล้วไปรับซื้อไม้พะยูนตามหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดต่อกับพื้นที่ป่าในจังหวัดแหล่งไม้พะยูนแล้วรวบรวมขนไปเก็บตามแหล่งพักและเคลื่อนย้ายไปตามแนวชายแดนไทย - ลาว ข้ามลำน้ำโขงบริเวณท่าน้ำต่างๆ และท่าเรือหรือด่านศุลกากรในจังหวัดหนองคาย บึงกาฬ และนครพนม ทั้งนี้บางส่วนมีการขนย้ายไม้พะยูนไปออกตามแนวชายแดนกัมพูชา ด้านจุดผ่อนปรนอำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว และบางส่วนก็เคลื่อนย้ายออกทางท่าเรือฝั่งตะวันออกของประเทศไทย อาทิ ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือกรุงเทพ และท่าเรือในจังหวัดจันทบุรีและตราด โดยผ่านกระบวนการศุลกากร และอ้างว่าเป็นไม้ในที่ดินกรรมสิทธิ์

3) กลุ่มชาวกัมพูชา โดยมากเป็นชาวกัมพูชาที่ได้รับการสนับสนุนจากทหารฝ่ายกัมพูชา ติดอาวุธสงคราม ลักลอบเข้ามาตามแนวชายแดนจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี เข้ามาชุดละประมาณ 10 คน มีคนไทยให้การสนับสนุนชี้ตำแหน่งของไม้พะยูน และในบางครั้งก็มีการระดมกำลังเข้ามานับร้อยคนโดยลักลอบเข้ามาตามตะเข็บรอยต่อชายแดนระหว่างไทย - กัมพูชา เข้ามาในเขตประเทศไทยประมาณ 7 - 10 กิโลเมตร แล้วขนย้ายออกไปสู่ประเทศกัมพูชาเพื่อลงเรือไปประเทศเวียดนามและต่อไปประเทศจีน

การป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้

1. นโยบายประเทศ

1.1 นโยบายรัฐบาล รัฐบาลปัจจุบัน (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 กล่าวถึงนโยบาย ข้อ 9 การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรและการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ในปัจจุบันมีการบุกรุกที่ดินของรัฐและตัดไม้ทำลายป่ามากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่เคยอุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า พันธุ์พืช และแร่ธาตุ ถูกทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ทางพาณิชย์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นอันมากทั้งปัญหาภาวะมลพิษ โดยเฉพาะขยะประเภทต่างๆ ก็รุนแรงยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงมีนโยบายจะรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติโดยสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ดังนี้

1.1.1 ในระยะเฉพาะหน้า เร่งปกป้องและฟื้นฟูพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า โดยให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ จัดทำแนวเขตที่ดินของรัฐให้ชัดเจน เร่งรัดกระบวนการพิสูจน์สิทธิการถือครองที่ดินในเขตที่ดินของรัฐโดยนำระบบสารสนเทศมาใช้เพื่อการบริหารจัดการ ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยและสร้างบรรทัดฐานในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมโดยเฉพาะในพื้นที่ป่าต้นน้ำและพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความสำคัญเชิงนิเวศ กำหนดพื้นที่แนวกันชนและที่ราบเชิงเขาให้เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์การปลูกป่าเพื่อป้องกันภัยพิบัติและป้องกันการบุกรุกป่า ขยายป่าชุมชนและส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจในพื้นที่เอกชนเพื่อลดแรงกดดันในการตัดไม้จากป่าธรรมชาติ รวมทั้งผลักดันแนวทางการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของระบบนิเวศและการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ เช่น โครงการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เป็นต้น

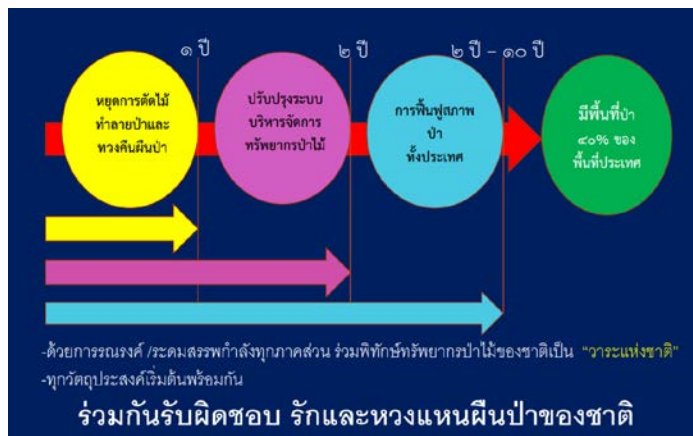
1.1.2 ในระยะต่อไป พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐโดยยึดแนวพระราชดำริที่ให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ อาทิ กำหนดเขตป่าชุมชนให้ชัดเจน พื้นที่ใดที่สงวนหรือกันไว้เป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ก็ใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด พื้นที่ใดสมควรให้ประชาชนใช้ประโยชน์ได้ก็ผ่อนผันให้ตามความจำเป็นโดยใช้มาตรการทางการบริหารจัดการ มาตรการทางสังคมจิตวิทยาและการปลูกป่าทดแทนเข้าดำเนินการ ทั้งนี้ ให้เชื่อมโยงกับการส่งเสริมการมีอาชีพและรายได้อื่นอันเป็นบ่อเกิดของเศรษฐกิจชุมชนที่ต่อเนื่อง เพื่อให้คนเหล่านั้นสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยที่ดินยังเป็นของรัฐจะจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการ จัดทำทะเบียนผู้ถือครองที่ดินในที่ดินของรัฐ ปรับปรุงกลไกการบริหารที่ดินของรัฐและเอกชนให้มีเอกภาพเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายด้านที่ดินในภาพรวมและปรับปรุงกลไกภาษีเพื่อกระจายการถือครองที่ดิน เร่งรัดการจัดสรรที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้โดยไม่ต้องเป็นกรรมสิทธิ์แต่รับรองสิทธิร่วม

ในการจัดการที่ดินของชุมชน กำหนดรูปแบบที่เหมาะสมของธนาคารที่ดินเพื่อเป็นกลไกในการนำทรัพยากรที่ดินมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 นโยบายป่าไม้แห่งชาติ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้สามารถกระทำโดยต่อเนื่องในระยะยาวและประสานสอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติชนิดอื่นๆ ตามหลักธรรมาภิบาล รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายการป่าไม้แห่งชาติไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายป่าไม้ระดับชาติทำหน้าที่กำหนดแผนพัฒนาป่าไม้ปรับปรุงแนวทางการจัดการและการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ให้สอดคล้องกับปริมาณคุณภาพและสภาพทรัพยากรป่าไม้รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ส่งเสริมบทบาทให้ส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้มีความตระหนักรู้ถึงคุณค่า มีความเข้าใจร่วมกัน และถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐภาคเอกชนและประชาชนในท้องถิ่นอันจะทำให้การพัฒนาป่าไม้เป็นไปอย่างราบรื่น โดยมุ่งหมายให้ประเทศมีพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ เพื่อสงวนรักษาไว้เป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ และอีกร้อยละ 15 ส่งเสริมการผลิตไม้และของป่าเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน อาศัยศาสตร์ด้านวนวัฒนวิทยาและเทคโนโลยีต่างๆ มาช่วยในการดำเนินการ รวมถึงการวางผังเมืองให้เกิดแนวเขตป่าไม้ที่ชัดเจนและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีบทลงโทษที่เข้มงวด อำนวยความสะดวกให้การรักษาและเพิ่มทรัพยากรป่าไม้ การตัดฟันไม้มาใช้ประโยชน์มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม คำนึงถึงทรัพยากรมนุษย์และการตั้งถิ่นฐานในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการใช้ทรัพยากรและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทำให้ประเทศได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าทาง สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

1.3 แผนแม่บทแก้ไขปัญหการทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีเป้าหมายหลัก คือพิทักษ์รักษาป่าไม้ของประเทศให้มีความสมบูรณ์โดยให้มีพื้นที่ป่าอย่างน้อยร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศภายใน 10 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) หยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าและทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตามเป้าหมายกำหนดไว้ภายใน 1 ปี 2) ให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล และยั่งยืน ภายใน 2 ปี และ 3) เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ป่าเป้าหมายทั่วทั้งประเทศให้มีสภาพที่สมบูรณ์ภายใน 2 - 10 ปี ดังแผนภาพที่ 2-3

แผนภาพที่ 2-3 แผนแม่บทแก้ไขปัญหาค่าทำลายทรัพยากรป่าไม้การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ที่มา: กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร, 2557.

1.4 นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์ ได้มอบนโยบายเร่งด่วน โดยให้ป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าล่าสัตว์ และตัดไม้โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนรวมทั้งใช้มาตรการปราบปรามโดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดต่อผู้กระทำความผิดตลอดจนให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยุง

1.5 นโยบายอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ให้บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน ปราบปราม หยุดยั้งและสกัดกั้นการลักลอบตัด ค้า ครอบครอง ขนย้าย นำเข้าและส่งออกไม้หวงห้าม โดยเฉพาะไม้พะยุง สัก ชิงชัน ประดู่ และไม้มีค่าทางเศรษฐกิจอื่นๆ โดยผิดกฎหมายอย่างเข้มงวดทุกรูปแบบ โดยต้องดำรงความมุ่งมั่นสู่ผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการ คือการดูแลและป้องกันไม้พะยุงในผืนป่าในปัจจุบันไม่ให้ถูกลักลอบตัดฟันเพิ่มขึ้นอีก ด้วยการผนึกกำลังทุกภาคส่วนเข้าดำเนินการต่อปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยุงโดยการจัดระบบการป้องกันรักษาไม้พะยุงที่มีประสิทธิภาพ หยุดยั้งการลักลอบตัดไม้พะยุงและสร้างมาตรการป้องกันโดยใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนร่วมกับมาตรการส่งเสริมการป้องกันโดยภาครัฐ ได้แก่ การใช้มาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาดในการ “ปราบปราม” ในพื้นที่เป้าหมายที่มีปัญหาวิกฤตไม้พะยุงรุนแรง

2. ธรรมชาติในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

คำว่า “Governance” มีการแปลความหมายและการตีความในหลายมุมมอง ขึ้นอยู่กับแนวคิดพื้นฐานของผู้แปลความและการนำไปใช้ มีการให้นิยามที่ใกล้เคียงกันของคำว่า “Government” และ “Governance” จนทำให้หลายคนคิดว่าเป็นสิ่งเดียวกัน โดยเฉพาะคำว่า

“Good Governance” ซึ่งใช้คำภาษาไทยว่า “ธรรมาภิบาล” จะมีความหมายกว้างๆ ถึงวิธีการในการใช้อำนาจที่ยึดหลักธรรมเป็นกรอบปฏิบัติ แต่เมื่อพูดถึงการใช้อำนาจคนส่วนมากจึงตีความเพียงแค่การปกครองที่ดีของรัฐบาลเท่านั้น การตีความอย่างกว้างๆ นี้เองทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการต่างๆ เกิดความไม่ชัดเจนถึงบทบาทหน้าที่ และอำนาจของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้เนื่องจากมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายและหลายระดับ ทั้งผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารโครงการหรือองค์กร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการระดับสูง ระดับกลาง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ รวมถึงประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม

ธรรมาภิบาลเป็นเรื่องของหลักการบริหารจัดการและองค์ประกอบที่จะสร้างให้เกิดระบบที่จะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด คือความเป็นธรรม สุจริต มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสังคมเป็นสุข ดังนั้นหากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ไม่มีความเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีธรรมาภิบาล รวมไปถึงรู้จักหลักการองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการมีธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานของตนในทุกกระดับอาจช่วยลดสาเหตุของความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรของประเทศไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งมีความซับซ้อนของสังคม และกลไกการขับเคลื่อนทางสังคมทั้งในระดับโลกและระดับท้องถิ่น เช่นเดียวกันกับการขับเคลื่อนในระดับโลกภายใต้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรป่าไม้ถูกนำไปเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วยเหตุที่ว่าทรัพยากรป่าไม้เป็นเงินต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ ย่อมต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์ในรูปแบบใดๆ ดังนั้นการสร้างธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากรป่าไม้จะช่วยให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่โปร่งใส และมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล สถาบันพระปกเกล้า ได้ระบุหลักการของธรรมาภิบาล หรือ good governance ตามที่ UN ESCAP (United Nation Economic and Social Commission for Asia and the Pacific) กำหนดไว้ 8 ประการ ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วม (participatory) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งชายหญิงคือการตัดสินใจที่สำคัญในสังคมและสร้างความสามัคคีให้เกิดกับประชาชน การมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยอิสระไม่มีการบังคับ สมาชิกเต็มใจให้ความร่วมมือด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมผ่านหน่วยงานสถาบันหรือผู้แทนตามระบอบประชาธิปไตย

2.2 การปฏิบัติตามกฎหมาย (rule of law) ธรรมาภิบาลต้องการความถูกต้องตามกรอบของกฎหมาย ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ลำเอียง มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมกับประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายเดียวกัน

2.3 ความโปร่งใส (transparency) ความโปร่งใสเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา สิ่งนี้ช่วยแก้ปัญหาคอร์รัปชันได้ทั้งใน

ภาครัฐและเอกชน โดยสื่อจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบ และรายงานผลงานดำเนินงานโดยการนำเสนอข่าวสารให้แก่สังคมได้รับทราบ

2.4 ความรับผิดชอบ (responsiveness) ความรับผิดชอบเป็นการพยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการทำงาน กล้าที่จะตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจนั้นๆ

2.5 ความสอดคล้อง (consensus oriented) ความสอดคล้องต้องกันเป็นการกำหนด และสรุปความต้องการของคนในสังคมที่มีความแตกต่างกันอย่างมาก โดยพยายามหาจุดสนใจร่วมกันและความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมมาเป็นข้อปฏิบัติเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม การจะพัฒนาสังคมได้ต้องทราบความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมนั้นๆ ด้วยวิธีการเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ก่อน

2.6 ความเสมอภาค (equity and inclusiveness) ความเสมอภาคเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับจากรัฐบาลทั้งการบริการด้านสวัสดิการ ตลอดจนสาธารณูปโภคด้านอื่นๆ

2.7 หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (effectiveness and efficiency) เป็นวิธีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่โดยการผลิตและจำหน่ายเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุน หรือการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติ โดยมีการพัฒนากระบวนการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2.8 การมีเหตุผล (accountability) การมีเหตุผลเป็นความต้องการในทุกสังคม ประชาชนทุกคนต้องตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนด้วยเหตุด้วยผลที่สมเหตุสมผล การมีเหตุผลไม่สามารถกระทำได้อีกปราศจากการปฏิบัติตามกฎหมายและความโปร่งใส ดังแผนภาพที่ 2-4

3. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3.1.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources conservation)

หมายถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิธีการฉลาดเหมาะสมโดยใช้อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์ และเกิดคุณค่ามากที่สุด รวมทั้งการปรับปรุงของเสียให้นำกลับมาใช้ใหม่เพื่อให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด (ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง, 2523: 1)

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุดและใช้เป็นเวลานานที่สุด ทั้งนี้ ต้องให้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุดและจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์โดยทั่วถึงกันด้วย (สุรภี วิจารณ์อารยานนท์, 2526: 9)

แผนภาพที่ 2-4 หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555.

จากความหมายดังกล่าวของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจะมีลักษณะของการจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภทอย่างฉลาด ทรัพยากรธรรมชาติชนิดใดหายากหรือลดจำนวนน้อยลงถ้านำมาใช้ประโยชน์อาจทำให้เกิดผลเสียหายได้ในสภาพนี้จะต้องนำหลักของการสงวนมาใช้ การใช้อย่างประหยัดและพยายามเพิ่มปริมาณให้เพียงพอก่อนที่จะนำไปใช้ในอนาคต สิ่งที่สำคัญคือควรหาวิธีการที่จะทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้ตลอดไปรวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม

3.1.2 การสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

การสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources preservation) หมายถึงการเก็บไว้มิใช่เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่กำลังจะหมดไปหรือสูญสิ้นไป ซึ่งการสงวนรักษานี้โดยทั่วไปไม่ค่อยกำหนดเวลาชัดเจนตลอดระยะเวลาการสงวนจะทำให้ทรัพยากรเป็นที่ต้องห้ามไม่สามารถจะแตะต้องได้ สัมผัสได้เพียงการเห็น ได้ยิน กลิ่น หรือสัมผัสได้แต่จะเปลี่ยนรูปแบบไม่ได้เลยตามหลักวิชาการแล้วการสงวนรักษาควรอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดเวลา/ระยะเวลาได้เป็นช่วงๆ เมื่อทรัพยากรฟื้นตัวหรือคืนสภาพได้แล้วก็สามารถนำทรัพยากรนั้นๆ มาใช้ประโยชน์ได้ อาทิ การสงวนพืชป่าชนิดหนึ่งในขณะที่มีน้อย เมื่อเพิ่มขึ้นเป็นสภาพปกติแล้วก็อนุญาตให้ใช้ได้ตามหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติใดๆ ก็ตาม ต้องมีมาตรการและบทลงโทษผู้ละเมิดกฎหมายนั้นๆ กำกับ มิฉะนั้นแล้วการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาตินั้นๆ

จะไม่สัมฤทธิ์ผลและที่สำคัญการสงวนนั้นมิใช่เพราะสิ่งนั้นขาดแคลน/มีน้อยเท่านั้น อาจจะมีสมบูรณ์ แต่มีความสำคัญต่อทรัพยากรอื่นที่มีน้อยหรืออยู่ในสภาวะวิกฤตด้วยเช่นกัน (เกษม จันทร์แก้ว, 2558)

การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในอดีตซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ไม่ได้ทำให้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้ลดลงแต่อย่างใด ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มีนโยบายในการเร่งฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้พร้อมกับทบทวนการทำงานที่ผ่านมา ซึ่งได้พบว่าการทำงานและการแก้ไขปัญหาด้านป่าไม้จะประสบผลสำเร็จไม่ได้ หากประชาชนในท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อีกทั้งประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมรับรู้ถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นผู้ที่อาศัยพึ่งพิงป่าไม้และใกล้ชิดกับป่าไม้มากกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประการสำคัญก็คือประชาชนและองค์กรท้องถิ่นมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นของตนเองได้

3.1.3 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรประชาชนได้ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาการดำเนินการและกิจกรรมในชุมชนโดยร่วมวางแผน โครงการ ร่วมปฏิบัติงานในลักษณะของการเสียสละแรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมติดตามผลงานด้วยความสนใจเพื่อพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหรือชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สุวรรณี คงทอง, 2536) และยังมีความหมายอื่นๆ ที่ใกล้เคียงกัน เช่น การมีส่วนร่วม คือความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติการและร่วมรับผิดชอบของบุคคลในสังคมหรือกลุ่มคนที่ จะพัฒนากลุ่มหรือองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (นวลจันทร์ จันทรธณี, 2538) หรือ หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ถึงปัญหา หาวิธีการหรือแนวทางแก้ไขโดยร่วมมือตัดสินใจ และวางแผนรวมถึงการปฏิบัติตามกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ และการติดตามประเมินผล (รัฐศาสตร์ สิ้นท์เหลือ, 2540)

3.1.3.1 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมซึ่งเน้นหลักด้านการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจแบ่งได้ ดังนี้ (เนตินา โพธิประเสริฐ, 2541)

การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (formal - informal participation)

- การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ (formal participation)

เป็นการมีส่วนร่วมที่ถูกต้องตามระบบขององค์กรเป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นไปตามการจัดผังการบังคับบัญชาขององค์กรซึ่งเท่ากับการมีส่วนร่วมที่เป็นไปตามการจัดผังการบังคับบัญชาขององค์กร การมีส่วนร่วมตามหน้าที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมตามขอบเขตที่องค์กรได้วางนโยบาย

- การมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ (informal participation)

เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีโครงสร้าง เป็นการร่วมตกลงกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม ระหว่างพนักงาน หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของหัวหน้างานและลูกน้องที่เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในบรรยากาศของความเป็นส่วนตัวมากกว่าลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ

การมีส่วนร่วมทางตรงและทางอ้อม (direct - indirect participation)

- การมีส่วนร่วมทางตรง (direct participation) เป็นการเกี่ยวข้องกันโดยตรงที่สมาชิกหรือพนักงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมโดยตรงแบบทันทีซึ่งพนักงานแต่ละคนมีสิทธิและโอกาสที่แสดงความเกี่ยวข้อง

- การมีส่วนร่วมทางอ้อม (indirect participation) เป็นการมีส่วนร่วมของพนักงานโดยผ่านทางตัวแทนพนักงาน

การมีส่วนร่วมในหนังสือรัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายระดับขึ้นอยู่กับรัฐที่จะยอมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับใดได้บ้าง ซึ่งได้แบ่งระดับไว้เบื้องต้น 2 ระดับ ได้แก่

การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ หมายถึงหน่วยงานรัฐเป็นฝ่ายริเริ่มคิดตัดสินใจให้มีโครงการหรือกิจกรรมขึ้นมาและเห็นสมควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการด้วย จึงได้แจ้งและมอบหมายให้ประชาชนเข้าร่วมดำเนินการการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จึงมีลักษณะเป็นการสั่งการจากรัฐสู่ประชาชน (Top - down - approach) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่มีได้เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

การมีส่วนร่วมอีกระดับ คือการมีส่วนร่วมระดับสูง หมายถึงประชาชนเป็นฝ่ายคิด ริเริ่ม ตัดสินใจ และดำเนินโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ (Bottom - up - approach) หลักการนี้น่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพสูงแต่ก็ยังมีปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากฝ่ายรัฐสามารถแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยละเอียดขึ้นว่าการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างรัฐกับราษฎรในชุมชน แบ่งเป็น 6 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ หมายถึงรัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มหรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้

ระดับที่ 2 ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น เมื่อประชาชนได้ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้วประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและ

ความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นพร้อมร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อให้หน่วยงานเจ้าของโครงการนำไปประกอบการพิจารณา

ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึงการร่วมพิจารณาว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ

ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ หมายถึงร่วมในกลุ่มการลงทุนร่วมในกลุ่มการคัดเลือกผู้ปฏิบัติหรือร่วมปฏิบัติงานเอง

ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หมายถึงการร่วมตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่

ระดับที่ 6 ร่วมรับผล หมายถึงการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วยอมรับได้มาซึ่งผลประโยชน์ และผลกระทบทั้งที่เป็นผลกระทบด้านบวกและด้านลบ

3.1.3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ปัจจัยของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านต่างๆ 4 ปัจจัย ดังนี้

- ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อายุ รายได้ การประกอบอาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่ม
- ปัจจัยด้านสิ่งจูงใจ ได้แก่ การได้รับผลประโยชน์ตอบแทน การได้รับการสนับสนุนและชกแจงจากผู้นำ และบุคคลอื่น
- ปัจจัยด้านโอกาสและเวลา ได้แก่ ความเหมาะสมของลักษณะกิจกรรม ความสอดคล้องของเวลาและความแน่นอนของเวลาในการดำเนินกิจกรรม
- ปัจจัยทางด้านติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อของผู้นำและเจ้าหน้าที่ และได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทำให้เกิดความเข้าใจในกิจกรรม
- เครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วม

4. กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องนำมาบังคับใช้ในการกระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้และทรัพยากรของชาติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติเลื่อยโซ่ยนต์ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 เป็นต้น พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญฐานความผิดบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.1 กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

4.1.1 ความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484

- มาตรา 7 ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พะยุง แกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจัน ไม้ชะยุง ไม้กระชิก ไม้กระชิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลู ตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า และไม้เก็ดเขาควาย ไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดในราชอาณาจักร เป็นไม้หวงห้ามประเภท ก ไม้ชนิดอื่นในป่าจะให้เป็นไม้หวงห้ามประเภทใด ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

- มาตรา 48 ภายในเขตควบคุมการแปรรูปไม้ ห้ามมิให้ผู้ใดแปรรูปไม้ ตั้งโรงงานแปรรูปไม้ ตั้งโรงค้ำไม้แปรรูป มีไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พะยุง แกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจัน ไม้ชะยุง ไม้ชิก ไม้กระชิก ไม้กระชิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลู ตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า และไม้เก็ดเขาควาย แปรรูป ไม่ว่าจำนวนเท่าใดไว้ในครอบครอง หรือมีไม้แปรรูป ชนิดอื่นเป็นจำนวนเกิน 0.20 ลูกบาศก์เมตร ไว้ในครอบครอง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงและในการอนุญาต

- มาตรา 69 ในกรณีความผิดตามมาตรานี้ ถ้าไม้ที่มีไว้ในครอบครองเป็น (1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พยุง แกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจัน ไม้ชะยุง ไม้ชิก ไม้กระชิก ไม้กระชิบ ไม้พยุง ไม้หมากพลู ตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้าม ประเภท ข หรือ (2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน เกินยี่สิบต้น หรือท่อน หรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร หรือไม้ที่ได้แปรรูปแล้ว รวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาท ถึงสองล้านบาท

- มาตรา 72 ในกรณีความผิดตามมาตรานี้ ถ้าไม้ที่มีไว้ในครอบครองเป็น (1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พยุง แกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจัน ไม้ชะยุง ไม้ชิก ไม้กระชิก ไม้กระชิบ ไม้พยุง ไม้หมากพลู ตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้ามประเภท ข หรือ (2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน เกินห้าต้นหรือท่อน หรือรวมปริมาตรไม้ที่ครอบครองเกินหนึ่งลูกบาศก์เมตร หรือไม้ที่ได้แปรรูปแล้ว รวมปริมาตรไม้เกินหนึ่งลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

- มาตรา 73 ในกรณีความผิดตามมาตรานี้ ถ้าการกระทำผิดนั้นเกี่ยวกับ (1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พยุง แกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจัน ไม้ชะยุง ไม้ชิก ไม้กระชิก ไม้กระชิบ ไม้พยุง ไม้หมากพลู ตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้าม ประเภท ข หรือ (2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน เกินยี่สิบต้น หรือท่อน หรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร หรือไม้ที่ได้แปรรูปแล้ว รวมปริมาตรไม้เกิน

สองลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสองล้านบาท

4.1.2 ความผิดตาม พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

- มาตรา 14 ฐานยึดถือครอบครองทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บของป่าทำให้เสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ โดยไม่ได้รับอนุญาต

- มาตรา 18 ฐานไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

- มาตรา 25, (1) (2) ฐานขัดคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งการมาตรา 25 (1) หรือ (2)

- มาตรา 24, 32 ฐานผู้รับอนุญาตไม่จัดให้คนงานหรือผู้แทนมีใบคู่มือคนงาน

- มาตรา 33 ฐานทำให้เสียหาย ทำลายหลักเขต ป้าย หรือเครื่องหมายที่ชัดเจน ให้มีตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติเสียหาย

- มาตรา 34 ฐานรับไว้ ซ่อนเร้น จำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซึ่งไม้หรือของป่า ที่ตนรู้อยู่แล้วว่าไม้ม้ามาโดยการกระทำความผิด

- มาตรา 31 (6) ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 14 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงห้าหมื่นบาท ในกรณีความผิดตามมาตรานี้ ถ้าได้กระทำเป็นเหตุที่เกินยี่สิบห้าไร่ หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ 1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้สนเขาหรือไม้หวงห้ามประเภท ข. ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ หรือ 2) ไม้อื่นที่เป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง รวมกันเกินยี่สิบต้นหรือท่อน หรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร หรือ 2) ต้นน้ำลำธาร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท ในกรณีที่มีคำพิพากษาชี้ขาดว่า บุคคลใดกระทำความผิดตามมาตรานี้ถ้าปรากฏว่าบุคคลนั้นยึดถือหรือครอบครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิด คนงาน ผู้รับจ้าง ผู้แทนและบริวารของผู้กระทำความผิดออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติได้

- มาตรา 32 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 24 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

- มาตรา 33 (7) ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลายซึ่งหลักเขต ป้าย หรือเครื่องหมายอื่นใดที่จัดให้มีขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- มาตรา 33 ทวิ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 18 หรือขัดคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามมาตรา 25 (1) หรือ (2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- มาตรา 34 ผู้ได้รับไว้ด้วยประการใด ซ่อนเร้น จำหน่าย หรือช่วยพาเอาไปเสียซึ่งไม้หรือของป่าที่ตนรู้อยู่แล้วว่า เป็นไม้หรือของป่าที่ได้มาโดยการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษเสมือนเป็นตัวการในการกระทำผิดนั้น

- มาตรา 35 บรรดาไม้ ของป่า เครื่องมือ เครื่องใช้ อาวุธ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ซึ่งบุคคลใช้ หรือได้มาโดยการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้นโดยไม่ว่าเป็นของผู้กระทำผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่

4.1.3 ความผิดตาม พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504

- มาตรา 16 ภายในเขตอุทยานแห่งชาติ ห้ามมิให้บุคคลใด
- (1) ยึดถือหรือครอบครองที่ดิน รวมตลอดถึง ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า
  - (2) เก็บหา นำออกไป ทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งไม้ งามไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสน แร่ หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น
  - (3) นำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์
  - (4) ทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพแก่ดิน หิน กรวด ทราย
  - (5) เปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมท้น หรือเหือดแห้ง
  - (6) ปิดหรือทำให้เกิดขวางทางน้ำหรือทางบก
  - (7) เก็บหา นำออกไป ทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว
  - (8) เก็บหรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่ดอกไม้ ใบไม้ หรือผลไม้
  - (9) นำยานพาหนะเข้าออกหรือขับขี่ยานพาหนะในทางที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น
  - (10) นำอากาศยานขึ้นลงในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น
  - (11) นำหรือปล่อยปศุสัตว์เข้าไป
  - (12) นำสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์พาหนะเข้าไป
  - (13) เข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์
  - (14) ปิดประกาศ โฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ
  - (15) นำเครื่องสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไป
  - (16) ยิงปืน ทำให้เกิดระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิง
  - (17) ส่งเสียงอื้อฉาวหรือกระทำการอื่นอันเป็นการรบกวนคนหรือสัตว์
  - (18) ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งอื่นในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น
  - (19) ทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งอาจทำให้เกิดเพลิง

- มาตรา 24 ฝ่าฝืน มาตรา 16(1),(2),(3),(4) หรือ (5) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- มาตรา 25 ฝ่าฝืน มาตรา 16(6),(7),(9),(10),(17) หรือ 18 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4.1.4 ความผิดตาม พระราชบัญญัติเลื่อยโซยนต์ พ.ศ.2545

- มาตรา 4 ห้ามมิให้ผู้ใดมี ผลิต หรือนำเข้าเลื่อยโซยนต์เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนเลื่อยโซยนต์ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งเปลี่ยนแปลงเลื่อยโซยนต์ให้มีกำลังเครื่องจักรกลเพิ่มขึ้นจากที่ระบุไว้ในใบอนุญาต เว้นแต่จะได้รับ อนุญาตจากนายทะเบียนเลื่อยโซยนต์ การขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ผลิตเลื่อยโซยนต์ต้องจัดทำบัญชีและหมายเลขแสดงหน่วยการผลิตตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

- มาตรา 6 ในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตประสงค์จะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ให้มีหรือใช้เลื่อยโซยนต์ให้แตกต่างไปจากที่ระบุไว้ในใบอนุญาตตาม มาตรา 4 วรรคห้า ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินการตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) สำหรับการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ภายในจังหวัดเดียวกันกับที่ได้รับใบอนุญาต ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตยื่นคำขอต่อนายทะเบียนเลื่อยโซยนต์ผู้ออกใบอนุญาต

(2) สำหรับการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ไปยังจังหวัดอื่น ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตยื่นคำขอต่อนายทะเบียนเลื่อยโซยนต์ผู้มีอำนาจในจังหวัดนั้น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

- มาตรา 7 ผู้ใดมีเลื่อยโซยนต์ต้องมีใบอนุญาตหรือสำเนาภาพถ่ายใบอนุญาตสำหรับเลื่อยโซยนต์เครื่องนั้นเพื่อแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทันที

- มาตรา 8 ในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตให้มีเลื่อยโซยนต์ประสงค์จะนำหรือให้ผู้อื่นนำเลื่อยโซยนต์ของตนออกไปใช้นอกพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต ตามมาตรา 4 วรรคห้า เป็นการชั่วคราว ผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องขออนุญาตโดยระบุพื้นที่ และระยะเวลาที่จะนำไปใช้ต่อนายทะเบียนเลื่อยโซยนต์ และให้นายทะเบียนเลื่อยโซยนต์อนุญาตหรือไม่อนุญาตภายในสิบห้าวันทำการนับแต่วันที่ได้รับคำขอและถ้านายทะเบียนเลื่อยโซยนต์มิได้ดำเนินการพิจารณาและแจ้งผลการพิจารณาคำขอให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตทราบภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่านายทะเบียนเลื่อยโซยนต์มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ และให้ถือว่าใบรับคำขอเสมือนหนึ่งเป็นหนังสืออนุญาต ให้นายทะเบียนเลื่อยโซยนต์ผู้อนุญาตแจ้งและส่งสำเนาหนังสืออนุญาตให้แก่นายทะเบียนเลื่อยโซยนต์ในพื้นที่ที่ระบุในหนังสืออนุญาต ทั้งนี้ให้นายทะเบียนเลื่อยโซยนต์ในพื้นที่ที่ระบุในหนังสืออนุญาตประกาศการอนุญาตหรือคำขออนุญาตดังกล่าว ณ ที่ทำการ

ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นของพื้นที่นั้น ในกรณีมีเหตุอันควรผู้ได้รับใบอนุญาตจะขออนุญาตต่อระยะเวลาที่ให้นำเลื่อยโซ่ยนต์ออกไปใช้นอกพื้นที่อีกได้แต่ต้องขออนุญาตต่อนายทะเบียนเลื่อยโซ่ยนต์ก่อนวันครบกำหนดระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตไว้เดิม การขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

- มาตรา 10 ห้ามมิให้ผู้ใดซ่อมแซมเลื่อยโซ่ยนต์เป็นธุรกิจเพื่อสินจ้าง เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนเลื่อยโซ่ยนต์ คุณสมบัติของผู้ได้รับใบอนุญาต การขอใบอนุญาต และการออกไปอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ซ่อมแซมเลื่อยโซ่ยนต์เป็นธุรกิจเพื่อสินจ้างจะกระทำการเช่นนี้ได้แต่เฉพาะแก่เลื่อยโซ่ยนต์ที่มีผู้ได้รับใบอนุญาตให้มี และใช้เลื่อยโซ่ยนต์และเมื่อเลื่อยโซ่ยนต์นั้นมีเครื่องหมายถูกต้องตามใบอนุญาตเท่านั้น

- มาตรา 16 การจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

- มาตรา 17 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 4 วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งริบเลื่อยโซ่ยนต์นั้น เลื่อยโซ่ยนต์ที่ศาลสั่งริบให้นำไปใช้ประโยชน์ในราชการ หรือจำหน่ายให้แก่ส่วนราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือทำลายตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

- มาตรา 18 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 4 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท และต้องแก้ไขให้เลื่อยโซ่ยนต์นั้นมีกำลัง เครื่องจักรกลเท่าที่ขออนุญาตไว้เดิม ภายในเวลาที่ศาลกำหนด หากไม่ปฏิบัติตามให้ศาลสั่งริบเลื่อยโซ่ยนต์นั้น

- มาตรา 19 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 6 หรือมาตรา 8 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- มาตรา 20 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 7 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

- มาตรา 21 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 10 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

4.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องการค้า

4.2.1. ความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560

- มาตรา 104 ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าของที่นำเข้ามาเพื่อการผ่านแดนหรือการถ่ายลำเป็นของที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ ให้พนักงานศุลกากรมีอำนาจตรวจหรือค้นของนั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น

(1) มีไว้เพื่อใช้ในการก่อการร้ายหรือเกี่ยวเนื่องกับการก่อการร้าย

(2) ชนิดแห่งของหรือการขนส่งหรือการขนถ่ายของดังกล่าว อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงสันติภาพ และความปลอดภัยระหว่างประเทศ

(3) มีการแสดงถิ่นกำเนิดเป็นเท็จ

(4) เป็นของผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผ่านแดนหรือการถ่ายลำ

- มาตรา 105 ในกรณีที่มีหลักฐานชัดเจนว่าของใดเป็นของที่มีลักษณะตามมาตรา 104 ให้ของนั้นเป็นของอันจะพึงต้องริบ ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ และอธิบดีอาจสั่งให้ทำลายโดยวิธีการที่ปลอดภัยต่อบุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม หรือให้ส่งกลับออกไปโดยพลัน หรืออาจสั่งให้ดำเนินการอื่นใดตามสมควรเพื่อให้ไม่สามารถนำของนั้นมาใช้ได้อีกหรือเพื่อให้ของดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย โดยให้ผู้ขนส่งหรือผู้ควบคุมยานพาหนะเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนั้น

- มาตรา 106 ให้นำข้อห้ามหรือข้อจำกัดสำหรับการนำผ่านตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับกับของที่นำเข้ามาเพื่อการผ่านแดนหรือการถ่ายลำ โดยคำนึงถึงศีลธรรมอันดีของประชาชน นโยบายสาธารณะ ความปลอดภัยของสาธารณชน การปกป้องชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ หรือพืช และการปกป้องการครอบครองสมบัติของชาติในด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หรือค่านิยมทางโบราณคดี หรือการปกป้องทรัพย์สินทางการค้าหรืออุตสาหกรรม รวมทั้งการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่ด้วย

- มาตรา 205 ผู้ส่งของออกผู้ใดยื่นใบขนสินค้าขาออกเพื่อขอคืนอากร โดยแสดงข้อมูลเกี่ยวกับของไม่ถูกต้องและพนักงานศุลกากรพบว่าของนั้นไม่ตรงตามที่แสดงไว้ หรือมีปริมาณน้อยกว่าที่แสดงหรือไม่มีการส่งออกตามที่แสดง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือปรับเป็นเงินสี่เท่าของจำนวนเงินอากรที่ขอคืน แล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่า หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ริบของนั้น

4.2.2 ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการกำหนดด่านศุลกากรนำไม่เข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ให้ด่านศุลกากรบริเวณชายแดนในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย ตาก แม่ฮ่องสอน กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ สระแก้ว จันทบุรี และตราด เป็นด่านศุลกากรที่การนำเข้าไม้ และไม้แปรรูปทุกชนิด รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นใดที่ทำด้วยไม้ ต้องมีใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า หรือมีหลักฐานการอนุญาตให้ส่งออกของประเทศที่ส่งออก แสดงต่อกรมศุลกากรประกอบการทำพิธีการนำเข้าในราชอาณาจักร

4.2.3 ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการส่งไม้และไม้แปรรูปออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 ไม้ที่ทำออกจากสวนป่า อนุญาตให้ส่งออกตามปริมาณที่กำหนดในหนังสือรับรองจากกรมป่าไม้หรือผู้ซึ่งกรมป่าไม้มอบหมาย

โดยให้ยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร พร้อมแสดงสำเนาบัญชีราคาสินค้า หรือใบเสนอราคาสินค้าล่วงหน้าหรือหลักฐานทางการค้าอื่นใดที่แสดงรายละเอียดการซื้อขายสินค้า ดังกล่าว และหนังสือรับรองจากกรมป่าไม้หรือผู้ซึ่งกรมป่าไม้มอบหมายว่าเป็นไม้ที่ทำออกจากสวนป่า ที่ปลูกขึ้นทั้งของรัฐและเอกชน สำหรับการส่งออกไม้สักสวนป่า จะอนุญาตให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เป็นผู้ส่งออก

4.2.4 ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ไม้เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2555 ให้ไม้เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตส่งออกไปนอกราชอาณาจักร เว้นแต่กรณีที่น่าออกไปใช้เฉพาะตัว หรือกรณีที่น่าออกไปเพื่อเป็นตัวอย่าง ทั้งนี้ ในปริมาณเท่าที่จำเป็น

4.2.5 ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดไม้ท่อน ไม้แปรรูป และสิ่งประดิษฐ์ของไม้บางประเภทเป็นสินค้าที่ต้องปฏิบัติตามมาตรการนำผ่านราชอาณาจักร พ.ศ. 2559 ให้ไม้ท่อน ไม้แปรรูป และสิ่งประดิษฐ์ “ตู้ โต๊ะ เติง เก้าอี้ บานประตู บานหน้าต่าง ไม้วงกบ ไม้คิ้ว และไม้บัว ไม้ประสาน ไม้ปาร์เกต์ ไม้ปูพื้นรางลื่นรอบตัว และไม้โมเสก” เป็นสินค้าที่ต้องนำผ่านทางด้านศุลกากรที่มีด่านป่าไม้หรือมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ปฏิบัติหน้าที่ และต้องมีเอกสารดังต่อไปนี้ แสดงต่อกรมศุลกากรประกอบการนำผ่านราชอาณาจักร 1) หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า (Certificate of Origin: C/O) หรือหลักฐานการอนุญาตให้ส่งออกที่ออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority : CA) ออกหนังสือรับรองหรือหลักฐานดังกล่าวจากประเทศผู้ผลิตหรือผู้ส่งออก 2) หนังสือรับรองสุขอนามัยพืช (Phytosanitary Certificate) สำหรับไม้ท่อนและไม้แปรรูปที่ออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจของประเทศผู้ผลิตหรือผู้ส่งออก โดยผู้นำผ่านต้องแสดงหนังสือรับรองต่อด่านตรวจพืชเพื่อตรวจสอบก่อนนำมาแสดงต่อกรมศุลกากร และ 2) ใบเบิกทางกำกับไม้ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ สำหรับไม้ท่อนและไม้แปรรูป และในกรณีไม้ท่อนหรือไม้แปรรูปนั้นเป็นไม้พะยุง ต้องมีเอกสารการอนุญาตให้นำผ่านของกรมวิชาการเกษตรด้วย โดยมีให้ใช้บังคับแก่กรณีนำผ่านที่มีลักษณะเป็นการนำสินค้าเข้ามาและออกไปจากท่าเรือหรือสนามบินแห่งเดียวกัน

4.3 มาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้พะยุง จากการที่การลักลอบตัดไม้พะยุงได้รุกกล้าเข้าไปในพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเป็นจำนวนมาก ดังนั้นกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงได้มีมาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้พะยุง ดังนี้

4.3.1 มาตรการป้องกันไม่ให้ไม้พะยูนออกจากป่า

4.3.1.1 สนธิกำลังเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8, 9 และ 10) เพิ่มความเข้มข้นและความถี่ในการเฝ้าระวังตรวจลาดตระเวน ตรวจสอบการลักลอบตัดไม้พะยูนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

4.3.1.2 จัดตั้งชุดปฏิบัติการสืบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดและผู้ที่อยู่เบื้องหลัง จำนวน 3 ชุด เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานกับชุดปฏิบัติงานปกติ ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีการปล่อยกำลังพลในวันที่ 10 ตุลาคม 2554

4.3.1.3 จัดเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการจากพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 300 นาย พร้อมอาวุธปืนยิงเร็วซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมในการปฏิบัติงานในพื้นที่และการดำรงชีพในป่า เพื่อสนับสนุนการป้องกันปราบปรามกองกำลังติดอาวุธตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาที่เข้ามาลักลอบตัดไม้พะยูนบริเวณจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี

4.3.2 มาตรการป้องกันการเคลื่อนย้ายไม้พะยูน

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้ประสานกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อขอความร่วมมือให้เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ร่วมปฏิบัติงานในด้านตรวจและจุดสกัดต่างๆ กับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นการบูรณาการในการปฏิบัติงานสกัดกั้นการลักลอบเคลื่อนย้ายไม้พะยูนไปตามเส้นทางผ่านเข้าออกพื้นที่ป่าอนุรักษ์และเส้นทางอื่นๆ ที่ล่อแหลมต่อการลักลอบเคลื่อนย้ายไม้พะยูนไปสู่แนวชายแดนไทย-ลาวเพื่อข้ามแม่น้ำโขง

4.3.3 มาตรการป้องกันไม่ให้ไม้พะยูนออกนอกประเทศ

กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้ประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันการลักลอบนำไม้พะยูนออกนอกประเทศทุกรูปแบบโดยประสานงานด้านการข่าวและการสืบสวนเกี่ยวกับการขนย้ายไม้ออกตามท่าเรือแหลมฉบังท่าเรือกรุงเทพฯ และท่าเรือต่างๆ ทางภาคตะวันออกและตามแนวชายแดนไทย - ลาว (ลำน้ำโขง) บริเวณจังหวัดหนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อ่างนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี

4.3.4 การเก็บรักษาและการใช้ประโยชน์จากไม้พะยูนของกลาง

เพื่อให้การเก็บรักษาและการใช้ประโยชน์จากไม้พะยูนของกลางอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดกรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชจึงมีมาตรการในการเก็บรักษาและการใช้ประโยชน์จากไม้พะยูนของกลาง ดังนี้

4.3.4.1 การเก็บรักษาไม้พะยูนของกลางของกรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีขั้นตอนในการปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บรักษาไม้ของกลาง กล่าวคือ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจยึดไม้พะยูนของกลางแล้วทำการชักลากขนย้ายไม้ของกลางไปเก็บรักษาไว้ ณ ที่ปลอดภัยที่หน่วยงานผู้ตรวจยึดเห็นสมควร อาทิ หากตรวจยึดได้ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ก็จะไม่ของกลางไปเก็บรักษาไว้ที่อุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่เกิดเหตุและตรวจยึดนั้น ๆ แต่หากไม้พะยูนของกลางมีขนาดใหญ่ยากต่อการชักลากขนย้ายไม่มีเส้นทางชักลากหรือหากเข้าไปชักลากจำเป็นจะต้องตัดเส้นทางชักลากใหม่อันจะทำให้ป่าเสียหายยิ่งขึ้น หรือเป็นช่องทางให้มีการกระทำผิดเพิ่มขึ้นอีกและไม่คุ้มค่าต่อการนำออกมาเก็บรักษาหรือพื้นที่เกิดเหตุเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยโดยเฉพาะพื้นที่ตามแนวชายแดนที่มีความล่อแหลมต่อการปะทะและกับระเบิด ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านก็จะทิ้งไว้ในที่เกิดเหตุโดยแยกเป็นกรณีไม้ของกลางในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ให้บันทึกเหตุผลข้อเท็จจริงไว้เป็นหลักฐานพร้อมแจ้งเจ้าพนักงานสอบสวนทราบและรายงานผู้บังคับบัญชาทราบโดยเร็วโดยไม่ต้องขออนุมัติอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยรวบรวมข้อเท็จจริงพร้อมหลักฐานรูปถ่ายไม้ของกลาง และสถานที่เกิดเหตุไว้เป็นรายๆ ไป ทั้งนี้ เป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ลงวันที่ 1 มกราคม 2532 ข้อ 3 วรรคหนึ่ง และตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ พ.ศ. 2533 ข้อ 6 วรรคหนึ่ง

4.3.4.2 การใช้ประโยชน์ไม้พะยูนของกลาง การจำหน่ายไม้พะยูนของกลางไม่ว่าจะเป็นไม้ของกลางระหว่างคดีหรือคดีถึงที่สุดแล้วห้ามจำหน่ายไม้ของกลางที่ตรวจยึดได้ตามความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตามบัญญัติว่ากระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2548 ท้ายหนังสือคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง กรณีไม้ของกลางที่ถูกลักลอบตัดในพื้นที่ป่าสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ นร (กมส) 0109 / 296 ลงวันที่ 25 มกราคม 2548 อนึ่งตรวจสอบแล้วไม้ของกลางส่วนใหญ่ยังไม่ตกเป็นของแผ่นดิน สืบเนื่องจากคดีส่วนใหญ่ไม่ได้ตัวผู้กระทำผิด ประกอบกับไม้พะยูนของกลางที่เก็บรักษาไว้โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีประเด็นปัญหาในข้อเท็จจริงและข้อจำกัดด้านระเบียบกฎหมายอันได้แก่ ค่าใช้จ่าย ในการชักลาก การเก็บรักษา การเสี่ยงต่อการสูญหาย หรือเสียหายของไม้ของกลางและต้องใช้ระยะเวลานานในการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี อย่างไรก็ตามเมื่อปี พ.ศ. 2552 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้มีการอนุมัติให้มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระบรมราชูปถัมภ์นำไม้พะยูนของกลางที่ตรวจยึดได้ในเขตอุทยานแห่งชาติซึ่งตกเป็นของแผ่นดินแล้วจำนวน 12 ท่อน / เหลี่ยม ปริมาตร 1.13 ลูกบาศก์เมตร เพื่อไปจัดสร้างศาลปัด

สำหรับการกำหนดมาตรการในการใช้ประโยชน์จากไม้พะยูนของกลาง ในปัจจุบันหน่วยงานผู้รับผิดชอบอยู่ระหว่างการดำเนินการตามนโยบายของนายกรัฐมนตรียกเลิกการจำหน่ายไม้พะยูนของกลางกับให้หน่วยงานที่รับผิดชอบคดีไม้พะยูนของกลางเร่งรัดดำเนินคดีให้ถึงที่สุด

โดยเร็ว และให้กรมป่าไม้รับผิดชอบการเก็บรักษาไม้พะยุงของกลางรวมทั้งให้พิจารณานำไม้พะยุงของกลางไปใช้ให้เกินประโยชน์ต่อประเทศชาติ

4.3.5 มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในกระบวนการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุง เมื่อ 13 มกราคม 2558 รับทราบรายงานผลการพิจารณาและผลการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในกระบวนการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุงตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ และให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประชาสัมพันธ์เรื่องนี้ให้ทราบโดยทั่วกันด้วยสรุปได้ ดังนี้

4.3.5.1 ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกไม้พะยุงในเชิงเศรษฐกิจ โดยแจกกล้าไม้พะยุงให้กับประชาชนทั่วไปเพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนไม้พะยุงในประเทศไทยให้มากขึ้น หากประกาศให้ไม้พะยุงเป็นไม้หวงห้ามประเภท ข. ซึ่งกฎหมายไม่อนุญาตให้ทำไม้จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการปลูกไม้พะยุง แต่ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 106/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ ซึ่งกำหนดให้ไม้พะยุงไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดในราชอาณาจักรเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. เช่นเดียวกับไม้สักและไม้ยางเพื่อคุ้มครองไม้พะยุงและเพิ่มบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดให้หนักขึ้นจาก “ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท” ถือว่าเป็นมาตรการที่เหมาะสมทำให้ผู้กระทำผิดเกรงกลัวต่อกฎหมายยิ่งขึ้น

4.3.5.2 ศึกษาวิจัยพัฒนาขยายสายพันธุ์ไม้พะยุง ปัจจุบันมีความพร้อมในการผลิตกล้าไม้พะยุงที่มีคุณภาพดี มีจำนวนเพียงพอในการแจกจ่ายให้แก่หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน รัฐวิสาหกิจ และประชาชนมากกว่า 10 ล้านกล้าต่อปี

4.3.5.3 สร้างแนวร่วมและเครือข่ายพิทักษ์ป่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หลายรูปแบบเพื่อส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการอนุรักษ์และป้องกันการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่ารวมทั้งได้ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาอาชีพให้ประชาชนและชุมชนในพื้นที่ป่าและรอบพื้นที่ป่าให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในรูปแบบการบริหารจัดการป่าชุมชน 9,000 ป่า และมีเป้าหมายเพิ่มจำนวนป่าชุมชนที่อยู่รอบแนวเขตพื้นที่ป่าทั้งหมดให้ได้ 28,000 ป่า

4.3.5.4 ผลักดันไม้พะยุงให้อยู่ในบัญชีแนบ 2 ทำयอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (CITES) ในคราวประชุม CITES CoP16 เมื่อเดือนมีนาคม 2556 ณ กรุงเทพมหานคร สำหรับการผลักดันไม้พะยุงให้อยู่ในบัญชีแนบ 1 ทำयอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์อยู่ระหว่างเตรียมการจัดประชุม/เสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้เสียเพื่อรับทราบถึงข้อดี ข้อเสีย ปัญหา อุปสรรค และผลกระทบจากการนำไม้พะยุงอยู่ในบัญชีแนบ 1 CITES ต่อไป

4.3.5.5 กำหนดจัดให้มีการประชุมภายในเดือนมกราคม 2558 ระหว่างหน่วยงาน ได้แก่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติให้คณะกรรมการคดีพิเศษรับคดีการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุงซึ่งเป็นคดีรายใหญ่ที่มีความซับซ้อนเกินความสามารถของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่จะดำเนินการได้และเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลในระดับต่างๆ เป็นคดีพิเศษ หรือเพื่อให้มีการโอนย้ายคดีมาดำเนินการที่ส่วนกลาง

4.3.5.6 ขอความร่วมมือกระทรวงมหาดไทยให้พนักงานฝ่ายปกครองเข้าควบคุมการสอบสวนการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะการกระทำความผิดในคดีลักลอบตัดไม้และค้าไม้พะยุงทุกคดีเป็นกรณีพิเศษอย่างเคร่งครัด

4.3.5.7 สั่งการให้ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ในฐานะเลขานุการคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ทำลายป่าระดับจังหวัดจัดประชุมคณะอนุกรรมการฯ ทุกเดือน และรายงานผลคดีในพื้นที่จังหวัดให้สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทราบทุก 15 วัน และจัดทำระบบฐานข้อมูลการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ เพื่อรวบรวมคดีความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ โดยเฉพาะคดีไม้พะยุง ข้อมูลของผู้กระทำผิด รายการไม้ของกลางและอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิดให้เป็นระบบรวมทั้งปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

4.3.5.8 จัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีความผิดกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน

4.3.5.9 เตรียมการประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนในการดำเนินคดี การรับของกลางที่เป็นอุปกรณ์ เครื่องมือและยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดเพื่อป้องกันการนำกลับไปใช้ในการกระทำความผิดซ้ำ และกำหนดแนวทางนำระเบียบข้อกฎหมายของพระราชบัญญัติการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาใช้ในการจัดการกับยานพาหนะของกลางที่ใช้ในการกระทำความผิด

4.3.5.10 สั่งการให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมป่าไม้ รวบรวมคดีการกระทำความผิดรายใหญ่หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีอิทธิพลทั้งหมดให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

4.3.5.11 ได้มีระเบียบว่าด้วยการจ่ายสินบนรางวัลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสำหรับให้สินบนและรางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแสจับและผู้ที่ทำการจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้เพื่อเป็นการส่งเสริมมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นขวัญกำลังใจให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และได้ดำเนินการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการพิจารณาปรับเปลี่ยนระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิด

เกี่ยวกับการป่าไม้เพื่อเป็นแรงจูงใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเช่นเดียวกับการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 หรือพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

5. การจัดการพืชพันธุ์ที่ถูกคุกคาม ใกล้สูญพันธุ์

จากวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศไทย ทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ มิใช่เกิดขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น จึงจำเป็นที่ประเทศต่างๆ ต้องร่วมมือกันแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมีข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่เป็นจำนวนมากที่ประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย เข้าร่วมข้อตกลง อาทิ อนุสัญญาไซเตส อนุสัญญาแรมซาร์ อนุสัญญาเวียนนา พิธีสารมอนทรีออล และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและพิธีสารเกียวโต อย่างไรก็ตาม มีเพียงอนุสัญญาไซเตสที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการกับการถูกคุกคามใกล้สูญพันธุ์ของไม้พุ่ม

ไซเตส (CITES) อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าอนุสัญญาวอชิงตัน (Washington Convention) ประเทศไทยเป็นสมาชิกลำดับที่ 80 โดยลงนามรับรองอนุสัญญาในปี 2518 และให้สัตยาบันในวันที่ 21 มกราคม 2526 คณะกรรมการ CITES ประจำประเทศไทย ตามคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 339/2535 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2535 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ CITES ประจำประเทศไทยขึ้นโดยมีหน้าที่ดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา CITES ในประเทศไทย โดยปัจจุบันแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลชนิดพันธุ์ที่ CITES ควบคุม ดังนี้ 1) สัตว์ป่า พืชป่า ของป่าอยู่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช 2) พืชอยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร และ 3) สัตว์น้ำอยู่ในความรับผิดชอบของกรมประมง

ปัจจุบันการดำเนินงานการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่า เพื่อมิให้ประชากรลดน้อยลงหรือสูญพันธุ์ไป กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ดำเนินการร่วมมือและประสานงานกับนานาชาติในการอนุรักษ์และดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปราม มีการจัดตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า พืชป่า ที่ท่าอากาศยานนานาชาติท่าเรือและจุดตรวจตามแนวชายแดนเพื่อป้องกันการลักลอบการค้า การนำเข้า การส่งออกและนำผ่านแดนที่กระทำผิดกฎหมายได้จำนวน 49 ด่าน

CITES เริ่มมีขึ้นเมื่อสหพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติหรือ IUCN ได้จัดการประชุมนานาชาติในปี 2516 ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เพื่อร่างอนุสัญญา CITES มีประเทศที่เข้าร่วมประชุม 83 ประเทศ รวมทั้งตัวแทนจากประเทศไทย โดยมีผู้ลงนามรับรองอนุสัญญาฉบับนี้ทันที 21 ประเทศ และในปี 2518 IUCN ได้จัดตั้งสำนักงานเลขาธิการ CITES

เพื่อทำหน้าที่บริหารอนุสัญญาฉบับนี้ภายใต้การดูแลของ IUCN มีสำนักงานตั้งอยู่ ณ เมืองเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ปัจจุบันมีสมาชิก 181 รัฐ (วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี, 2559) โดยสมาชิกจะต้องจ่ายเงินอุดหนุนรายปีเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักเลขาธิการ CITES

จุดประสงค์ของ CITES คือการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่าในโลกเพื่อประโยชน์แห่งมวลมนุษยชาติโดยเน้นทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ หรือมีการคุกคามทำให้มีปริมาณร่อยหรอจนอาจเป็นเหตุให้สูญพันธุ์โดยการสร้างเครือข่ายทั่วโลกในการควบคุมการค้าระหว่างประเทศ (International Trade) ทั้งสัตว์ป่า พืชป่าและผลิตภัณฑ์ แต่ไม่ควบคุมการค้าภายในประเทศสำหรับชนิดพันธุ์อื่นๆ (Native Species)

5.1 โครงสร้างของ CITES ประกอบไปด้วย

5.1.1 สำนักงานเลขาธิการ CITES (CITES Secretariat) ประกอบด้วยผู้บริหารสูงสุด คือ เลขาธิการ (Secretary General) แต่งตั้งโดยผู้อำนวยการของ UNEP และบุคลากรประจำเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ทำหน้าที่ดังนี้

- จัดประชุมใหญ่สมาชิกอนุสัญญาฯ และอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกในการประชุม
- ทำหน้าที่ตามมาตรา 15 และ 16 แห่งอนุสัญญา CITES ว่าด้วยการแก้ไขบัญชีรายชื่อสัตว์และพืชในบัญชีหมายเลข 1,2,3 (Appendix I-II-III)
- ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ได้รับมอบหมายจากที่ประชุมใหญ่ภาคี CITES
- ตรวจสอบรายงานประจำปีของภาคี CITES
- กระตุ้นภาคี CITES ให้ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา CITES
- จัดพิมพ์รายชื่อชนิดพันธุ์ใน Appendix I-II และ III แจกจ่ายแก่สมาชิกพร้อมด้วยคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการจำแนกชนิดพันธุ์นั้นๆ

- จัดทำรายงานผลงานประจำปีของสำนักงานเลขาธิการ CITES เสนอสมาชิก
- ให้คำแนะนำแก่สมาชิกในการปฏิบัติตามระเบียบอนุสัญญา CITES

5.1.2 คณะกรรมการประจำ (Standing Committee) ทำหน้าที่ดังนี้

- ให้คำแนะนำแก่สำนักเลขาธิการ CITES ในการบริหารงานตามอนุสัญญาฯ
- ประสานงานในการจัดประชุมใหญ่ระหว่างสำนักเลขาธิการ CITES และประเทศเจ้าภาพ
- เป็นคณะกรรมการควบคุมกฎระเบียบวาระการประชุมใหญ่ภาคี CITES
- รับรองงบประมาณประจำปี ของสำนักเลขาธิการ CITES และปฏิบัติหน้าที่อื่นๆตามที่สมาชิกร้องขอ

คณะกรรมการการประจำประกอบด้วยบุคคล 9 คน ได้แก่ ผู้แทนจาก 6 ภูมิภาคหลัก (Six major geographic region) ของ CITES เสนอชื่อเลือกตั้งโดยสมาชิกในแต่ละภูมิภาค มีวาระการปฏิบัติงาน 2 สมัยประชุมใหญ่สามัญ ได้แก่ แอฟริกา, เอเชีย, อเมริกาใต้, ยุโรป, อเมริกาเหนือ, Oceania รวม 6 คน ประเทศผู้สนับสนุน (Depository Government) 1 คน ได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งจะเป็นกรรมการถาวร ประเทศเจ้าภาพการประชุมใหญ่สมาชิก CITES ครั้งที่ผ่านมาแล้ว และครั้งต่อไปรวม 2 คน ซึ่งมีวาระการปฏิบัติงาน 2 สมัยการประชุมใหญ่สามัญเช่นกัน สำหรับประธานและรองประธานกรรมการให้เลือกจากผู้แทน 6 ภูมิภาค และผู้แทน 6 ภูมิภาคเท่านั้นที่มีสิทธิ์ออกเสียง ถ้าเสียงเท่ากัน ผู้แทนจากประเทศผู้สนับสนุนจะเป็นผู้ออกเสียงชี้ขาด

5.1.3 คณะกรรมการด้านการสัตว์ (Animal Committee) สำนักเลขาธิการ CITES เป็นกรรมการด้านวิชาการคอยตรวจตราควบคุมปริมาณการค้าสัตว์ป่า พิจารณาเพิ่ม - ลดบัญชีสัตว์ป่า ตรวจสอบสถานะใกล้จะสูญพันธุ์ของสัตว์ป่า ซึ่งจะประกอบด้วยตัวแทนจาก 6 ภูมิภาคหลัก

5.1.4 คณะกรรมการด้านพืช (Plant Committee) มีหน้าที่คล้ายคณะกรรมการด้านการสัตว์แต่เป็นด้านพืช ประกอบด้วยผู้แทนจาก 6 ภูมิภาคหลักเช่นกัน

5.1.5 คณะกรรมการจัดทำคู่มือจำแนกพันธุ์ (Identification Manual Committee) มีหน้าที่จัดทำคู่มือจำแนกชนิดพันธุ์สัตว์ป่า พืชป่า สำหรับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศสมาชิกใช้เป็นคู่มือในการออกใบอนุญาต ประกอบด้วยกรรมการอาสาสมัคร

5.1.6 คณะกรรมการกำหนดชื่อวิทยาศาสตร์ (Nomenclature Committee) มีหน้าที่พิจารณาชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชป่า สัตว์ป่า ใน Appendix I-II-III ประกอบด้วยกรรมการอาสาสมัคร

5.2 หน้าที่ของสมาชิก CITES มีดังนี้

5.2.1 สมาชิกต้องกำหนดมาตรการในการบังคับใช้อนุสัญญา CITES มิให้มีการค้าสัตว์ป่า พืชป่าที่ผิดระเบียบอนุสัญญาฯ โดยมีมาตรการลงโทษผู้ค้าผู้ครอบครอง รับของกลาง และส่งของกลางกลับแหล่งกำเนิดกรณีที่ทราบถึงถิ่นกำเนิด

5.2.2 ต้องตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า พืชป่าระหว่างประเทศเพื่อควบคุมและตรวจสอบการค้าสัตว์ป่า พืชป่า และการขนส่งที่ปลอดภัยตามระเบียบอนุสัญญา CITES

5.2.3 ต้องส่งรายงานประจำปี (Annual Report) เกี่ยวกับสถิติการค้าสัตว์ป่า พืชป่า ของประเทศตนแก่สำนักงานเลขาธิการ CITES

5.2.4 ต้องจัดตั้งคณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการ (Management Authority) และคณะทำงานฝ่ายวิชาการ (Scientific Authority) ประจำประเทศเพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่า พืชป่า

5.2.5 มีสิทธิ์เสนอขอเปลี่ยนแปลงชนิดพันธุ์บัญชี Appendix I-II-III ให้ภาคีพิจารณา

5.3 ระบบการควบคุมของ CITES การค้าสัตว์ป่า พืชป่าและผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศจะถูกควบคุมโดยระบบใบอนุญาต (Permit) ซึ่งหมายถึงว่าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ CITES ควบคุม

ต้องมีใบอนุญาตในการ 1) นำเข้า (Import) 2) ส่งออก (Export) 3) นำผ่าน (Transit) และ 4) ส่งกลับออกไป (Re - export)

5.4 โครงสร้างของ CITES ในประเทศไทย มีพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฉบับแรก เมื่อ พ.ศ.2503 ซึ่งเน้นการสงวนคุ้มครองสัตว์ป่าชนิดพันธุ์ที่มีอยู่ในประเทศไทยเป็นหลัก มิได้ครอบคลุมไปถึงสัตว์ป่าที่มีถิ่นกำเนิดในต่างประเทศที่ถูกส่งเข้ามาในประเทศไทยเพื่อการค้า สวนสัตว์หรือเพาะพันธุ์ ทำให้ประเทศไทยถูกพิจารณาลงโทษจากกลุ่มประเทศภาคีอนุสัญญา CITES ด้วยการห้ามทำการค้าสัตว์ป่ากับประเทศไทย (Trade ban) ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2534 ประเทศไทยจึงได้ตราพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ขึ้น ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ CITES ควบคุม และกรมป่าไม้ขณะนั้นทำความเข้าใจกับสำนักเลขาธิการ CITES ถึงความพยายามและความตั้งใจจริงของประเทศไทยในการถือปฏิบัติตามอนุสัญญา CITES เป็นผลให้มีประกาศยกเลิก Trade ban ต่อประเทศไทยตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2535 เป็นต้นมาซึ่งผลเสียหายที่เกิดจาก Trade ban ในครั้งนั้นประมาณการเป็นวงเงินสูงถึงหลายพันล้านบาท (กองทุนคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา, 2559)

5.5 ชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ CITES ควบคุม จะระบุไว้ในบัญชีหมายเลข 1,2,3 (Appendix) ของอนุสัญญาฯ โดยได้กำหนดหลักการไว้ ดังนี้

5.5.1 ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 1 (Appendix I) เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ห้ามค้าโดยเด็ดขาดเนื่องจากใกล้จะสูญพันธุ์ยกเว้นเพื่อการศึกษาวิจัยหรือเพาะพันธุ์ซึ่งต้องได้รับคำยินยอมจากประเทศที่จะนำเข้าเสียก่อน ประเทศส่งออกจึงจะออกใบอนุญาตส่งออกได้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้นๆ ด้วย ตัวอย่างของพืชป่าที่อยู่ในบัญชีนี้นี้ ได้แก่ เอื้องปากนกแก้ว (*Dendrobium cruentum*) รองเท้านารีชาวมุขพร (*Paphiopedilum goderfroyae* (God.-Leb.) Stein) รองเท้านารีเหลืองปราจีน (*Paphiopedilum cancolor* (Lindl. Ex Bateman) เป็นต้น

5.5.2 ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 2 (Appendix II) เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ยังไม่ถึงกับใกล้จะสูญพันธุ์จึงยังอนุญาตให้ค้าได้แต่ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหาย หรือลดปริมาณลงอย่างรวดเร็วจนใกล้จะสูญพันธุ์โดยประเทศที่จะส่งออกต้องออกหนังสืออนุญาตให้ส่งออกและรับรองว่าการส่งออกหนังสืออนุญาตให้ส่งออกและรับรองว่าการส่งออกแต่ละครั้งจะไม่กระทบกระเทือนต่อการดำรงอยู่ของชนิดพันธุ์นั้นในธรรมชาติ ตัวอย่างของพืชป่าที่อยู่ในบัญชีนี้นี้ ได้แก่ พะยุง (*Dalbergia cochinchinensis*) กฤษณา (*Aquilaria crassna*) ช้างกระ ช้างค่อม ช้างเผือก ช้างแดง ช้างดำ (*Rhynchostylis gigantean*) เป็นต้น

5.5.3 ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 3 (Appendix III) เป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งแล้วขอความร่วมมือประเทศภาคีสมาชิกให้ช่วยดูแล

การนำเข้า ก็จะต้องมีหนังสือรับรองการส่งออกจากประเทศถิ่นกำเนิด ตัวอย่างของพืชป่าที่อยู่ในบัญชีนี้ได้แก่ เมื่อยขาว (*Gnetum montanum* Markgr.) ประเทศเนปาล

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนและการส่งเสริมป่าเศรษฐกิจในราชอาณาจักรไทย

6.1 หลักเศรษฐศาสตร์ กลไกการตลาด อุปสงค์ – อุปทาน ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและแบบผสม กลไกราคาจะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจว่าจะผลิตอะไรและผลิตอย่างไร ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวกำหนดราคาสินค้าและบริการในทางเศรษฐกิจคืออุปสงค์ของผู้บริโภคและอุปทานของผู้ผลิตนั่นเอง

6.1.1 อุปสงค์ (Demand) หมายถึงปริมาณสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งที่มีผู้ต้องการซื้อ ณ ระดับราคาต่างๆ ของสินค้าชนิดนั้นภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยสมมติให้ปัจจัยอื่นๆ ที่กำหนดอุปสงค์คงที่ความต้องการในที่นี้ต้องมีอำนาจซื้อ (purchasing power หรือ ability to pay) ด้วย ถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีแต่ความต้องการในตัวสินค้าโดยไม่มีเงินที่จะจ่ายซื้อเราเรียกความต้องการลักษณะนั้นว่า “ความต้องการ” ไม่ใช่ “อุปสงค์” ดังนั้น องค์ประกอบของอุปสงค์จะประกอบด้วยความต้องการและอำนาจซื้อซึ่งมีกฎของอุปสงค์ (Law of Demand) อธิบายถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าเมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป กฎของอุปสงค์กล่าวว่า “ปริมาณสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการซื้อในขณะใดขณะหนึ่งจะมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับราคาสินค้าชนิดนั้น” โดยมีข้อสมมติให้ปัจจัยอื่นๆคงที่แสดงว่า

- เมื่อราคาสินค้าชนิดนั้นลดลงผู้บริโภคจะรู้สึกว่าสินค้าชนิดนั้นมีราคาถูกเมื่อเทียบกับราคาของสินค้าชนิดอื่นๆ จึงลดการบริโภคสินค้าชนิดอื่นลงแล้วหันมาบริโภคสินค้าชนิดนั้นเพิ่มขึ้นแทนการบริโภคสินค้าชนิดอื่นที่ลดลง ในทางตรงกันข้ามถ้าราคาสินค้าชนิดนั้นสูงขึ้น ผู้บริโภคจะรู้สึกว่าสินค้าชนิดนั้นมีราคาแพงเมื่อเทียบกับราคาของสินค้าชนิดอื่นๆ จึงลดการบริโภคสินค้าชนิดนั้นลงแล้วหันมาบริโภคสินค้าชนิดอื่นๆ แทน เราเรียกผลของการเปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในราคาเปรียบเทียบ (Relative price) ของสินค้าว่า ผลของการใช้แทนกัน (Substitution effect)

- เมื่อราคาสินค้าชนิดนั้นลดลงผู้บริโภคจะรู้สึกว่าเหมือนกับว่าเรามีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เพราะรายได้จำนวนเดิมจะมีอำนาจซื้อมากขึ้น ดังนั้นเขาจึงซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าราคาสินค้าชนิดนั้นสูงขึ้น ผู้บริโภคจะรู้สึกว่าเหมือนกับว่าเรามีรายได้น้อยลง ดังนั้น เขาจึงซื้อสินค้าลดลง เราเรียกผลของการเปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในอำนาจซื้อของเงินรายได้ว่าผลของรายได้ (Income effect)

6.1.2 อุปทาน (Supply) หมายถึง ปริมาณสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งที่ผู้ผลิตเต็มใจนำออกเสนอขายในตลาดภายในระยะเวลาหนึ่ง ณ ระดับราคาต่างๆ กันของสินค้าและบริการนั้น โดยสมมติให้ปัจจัยอื่นๆ ที่กำหนดอุปทานคงที่จากความหมายของอุปทาน ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่

- ความเต็มใจที่จะเสนอขายหรือให้บริการ (willingness) กล่าวคือ ณ ระดับราคาต่างๆ ที่ตลาดกำหนดมาให้ ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการมีความยินดีหรือเต็มใจที่จะเสนอขายสินค้าหรือให้บริการตามความต้องการซื้อของผู้บริโภค

- ความสามารถในการจัดหาเสนอขายหรือให้บริการ (ability to sell) กล่าวคือผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจะต้องจัดทำให้มีสินค้าหรือบริการอย่างเพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการของอุปสงค์

กฎของอุปทาน (Law of Supply) จะอธิบายถึงพฤติกรรมของผู้ผลิตในการแสวงหากำไรสูงสุด กฎของอุปทานกล่าวว่า “ปริมาณสินค้าที่ผู้ผลิตเต็มใจจะนำออกขายในระยะเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับราคาสินค้านั้นๆ ในทิศทางเดียวกัน” กล่าวคือเมื่อราคาสินค้าสูงขึ้นปริมาณอุปทานจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ผลิตมีความต้องการที่จะเสนอขายมากขึ้น เพราะคาดการณ์ว่าจะได้กำไรสูงขึ้น ในทางกลับกัน เมื่อราคาสินค้าลดลงปริมาณอุปทานจะน้อยลงเนื่องจากคาดการณ์ว่ากำไรที่ได้จะลดลง ลักษณะทั่วไปของเส้นอุปทานจึงเป็นเส้นที่มีลักษณะที่ลากเฉียงขึ้นจากซ้ายไปขวาภายใต้ข้อสมมติว่าปัจจัยตัวอื่นๆ ที่มีผลต่ออุปทานมีค่าคงที่

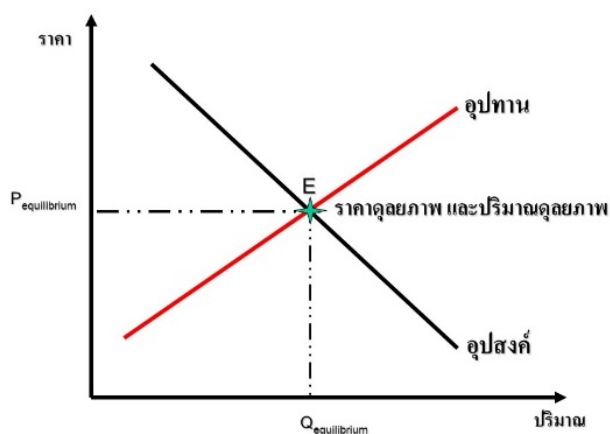
6.1.3 ดุลยภาพตลาด (Market Equilibrium)

ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม กลไกราคา (Price Mechanism) เป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมอุปสงค์และอุปทานในตลาดให้เกิดความสมดุล ถ้าอุปสงค์และอุปทานไม่เท่ากันจะมีการปรับตัวจนกระทั่งเกิดสมดุลหรืออุปสงค์เท่ากับอุปทาน ดุลยภาพจะไม่เปลี่ยนแปลงตราบเท่าที่ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์และอุปทานไม่เปลี่ยนแปลง ราคาสินค้า ณ จุดที่อุปสงค์เท่ากับอุปทานเรียกว่า “ราคาดุลยภาพตลาด (Market Equilibrium Price)” ปริมาณสินค้า ณ จุดนั้นเรียกว่า “ปริมาณดุลยภาพตลาด (Market Equilibrium Quantity)” และเรียกจุดดังกล่าวว่า “ดุลยภาพตลาด”

ระดับราคาที่อยู่เหนือราคาดุลยภาพจะทำให้เกิดภาวะสินค้าล้นตลาด (excess supply or surplus) เนื่องจากระดับราคาดังกล่าวสูงกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ผู้ผลิตมีความต้องการที่จะเสนอขายมาก แต่ผู้บริโภคมีความต้องการซื้อน้อย เกิดความไม่สมดุล ณ ระดับราคาดังกล่าว ถ้าผู้ผลิตมีความต้องการที่จะขายก็จะต้องลดราคาลงมาเพื่อกระตุ้นหรือจูงใจผู้บริโภคให้ตัดสินใจซื้อ (มีความต้องการซื้อ) มากขึ้น โดยสรุปราคาจะมีแนวโน้มลดลงจากเดิมจนเข้าสู่ราคาดุลยภาพ ในทางกลับกัน ถ้าราคาอยู่ต่ำกว่าราคาดุลยภาพจะทำให้เกิดภาวะสินค้าขาดตลาด (excess demand or shortage) ซึ่งราคาดังกล่าวต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ผู้ผลิตมีความต้องการที่จะเสนอขายน้อยแต่ผู้บริโภคกลับมีความต้องการซื้อเพิ่ม เกิดความไม่สมดุล เมื่อผู้บริโภคมีความต้องการซื้อเพิ่ม (อุปสงค์เพิ่ม) ส่งผลให้ราคาสินค้ามีแนวโน้มสูงขึ้น เพื่อบังคับให้ผู้ผลิตเสนอขายสินค้ามากขึ้น ในที่สุดราคาจะมีแนวโน้มเข้าสู่ราคาดุลยภาพ

ระดับราคาที่อยู่สูงกว่าหรือต่ำกว่าราคาดุลยภาพจะเป็นระดับราคาที่ไม่มีความเสถียรภาพ ราคาที่อยู่สูงกว่าราคาดุลยภาพจะมีแนวโน้มลดลงมา ส่วนราคาที่อยู่ต่ำกว่าราคาดุลยภาพจะมีแนวโน้มสูงขึ้นจนในที่สุดเข้าสู่ดุลยภาพของตลาด ซึ่งเป็นระดับราคาที่ยั่งยืนซึ่งจะมีเสถียรภาพเป็นระดับราคา ณ จุดที่อุปสงค์เท่ากับอุปทาน (เส้นอุปสงค์ตัดกับเส้นอุปทาน) ณ จุด E ดุลยภาพของตลาดอาจเปลี่ยนแปลงได้ หากเส้นอุปสงค์หรืออุปทานมีการเคลื่อนย้ายเส้นใหม่ กล่าวคือ ถ้าอุปสงค์เพิ่มขึ้นจะทำให้ทั้งปริมาณและราคาดุลยภาพสูงขึ้น และถ้าอุปสงค์ลดลง ก็จะทำให้ปริมาณและราคาดุลยภาพลดลง ถ้าอุปทานเพิ่มขึ้น จะทำให้ราคาดุลยภาพลดลงแต่ปริมาณดุลยภาพเพิ่มขึ้น ในทางกลับกัน หากอุปทานลดลง ทำให้ปริมาณดุลยภาพลดลงแต่ราคาดุลยภาพจะสูงขึ้น ดังแผนภาพที่ 2-5

แผนภาพที่ 2-5 ดุลยภาพตลาด

ที่มา : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560.

ตามนโยบายการป่าไม้แห่งชาติที่กำหนดเป้าหมายให้มีพื้นที่ป่าอย่างน้อยร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ หรือ 129.2 ล้านไร่ และต้องมีพื้นที่ป่าเศรษฐกิจให้ได้ 22.26 ล้านไร่ ภายใน 10 ปี ซึ่งกรมป่าไม้ที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักมีเป้าหมายปลูกไม้ป่าเศรษฐกิจในพื้นที่ของรัฐจำนวน 5 ล้านไร่ และส่งเสริมให้มีการปลูกไม้เศรษฐกิจในที่ดินของเอกชนอีกจำนวน 16.17 ล้านไร่ ดำเนินการโดยการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะไม้ใช้สอยในครัวเรือนของเกษตรกร อาทิ ไม้โตเร็ว ไม้ใช้สอยในท้องถิ่นและไม้เอนกประสงค์ เป็นต้น

ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมากรมป่าไม้ได้ดำเนินโครงการส่งเสริมการปลูกต้นไม้เพื่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ระยะที่ 1 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2553, 2557 - 2558 และปัจจุบันอยู่ในช่วงดำเนินโครงการในระยะที่ 2 ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2561 ควบคู่ไปกับการหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า และลดการบุกรุกพื้นที่ป่าในทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยโครงการส่งเสริมการปลูกต้นไม้เพื่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จะสนับสนุนเงินงบประมาณเพื่อเป็นการจูงใจต่อภาคเอกชน เกษตรกร ในการปลูกไม้ป่ายืนต้น ตลอดจนค่าดูแลบำรุงรักษาต่างๆ บนที่ดิน

กรรมสิทธิ์ของตนเองตั้งแต่ 3 ไร่ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 50 ไร่ ต่อราย จำนวน 200 ต้นต่อไร่ ในอัตราไร่ละ 5,000 บาท โดยแบ่งจ่ายเป็นรายปี รวม 5 ปี ซึ่งในปีสุดท้ายเกษตรกรจะต้องดูแลไม้ป่าที่ปลูกให้มีอัตราการรอดตายไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

ในปัจจุบันนอกจากที่ดินกรรมสิทธิ์ กรมป่าไม้ได้ผ่อนปรน เปิดโอกาส สำหรับที่ดินสิทธิครอบครองอื่นๆ ด้วย ได้แก่ ที่ดินที่มีหนังสือของทางราชการรับรองว่าอยู่ใน ระยะเวลาที่อาจขอรับโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ เนื่องจากได้มีการครอบครอง และเข้าทำกินในที่ดินดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม หรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อครองชีพไว้แล้ว (น.ค.3, กสน.5) ที่ดินในเขต ปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่มีหลักฐานการอนุญาต (ส.ป.ก.4-01, ส.ป.ก.4-01ก, ส.ป.ก.4-01ข, ส.ป.ก.4-01ค, ส.ป.ก.4-01ง) หลักฐานการเช่า (ส.ป.ก.4-14ก) หลักฐานเช่าซื้อ (ส.ป.ก.4-18ข) หรือที่ดินดังกล่าวที่มีหลักฐานการโอนหรือการตกทอดทางมรดก ที่ดินที่มีหนังสือ อนุญาตให้ทำประโยชน์และอยู่อาศัยภายในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ (สทก.1ก, สทก.2ก) หรือ หนังสืออนุญาตให้ทำการปลูกป่าหรือไม้ยืนต้นภายในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ (สทก.1ข) หรือ หนังสืออนุญาตให้ปลูกสร้างสวนป่าหรือไม้ยืนต้นในเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ป.ส.31) รวมถึงที่ดินที่มี ใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ให้ทำสวนป่า นับรวมถึงปัจจุบันมีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวนทั้งสิ้น 61,644 ราย คิดเป็นพื้นที่รวม 470,014 ไร่ (กรมป่าไม้, 2560) ดังตารางที่ 2-2

ตารางที่ 2-2 โครงการส่งเสริมการปลูกต้นไม้เพื่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ระยะที่ 1 และ 2

ปีงบประมาณ	โครงการส่งเสริมปลูก ต้นไม้เพื่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (คสส.)		โครงการส่งเสริมปลูก ต้นไม้เพื่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (คสส.) ระยะที่ 2		กิจกรรมส่งเสริมอาชีพด้าน ป่าไม้		โครงการส่งเสริมปลูก ต้นไม้โตเร็ว เพื่อเป็น พลังงานทดแทน		โครงการส่งเสริม การปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่ม พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ (พพศ)		โครงการส่งเสริมปลูกไม้ เศรษฐกิจในพื้นที่ปลูกไม้ ยางพาราและพื้นที่เกษตรกรร		
	ราย	ไร่	ราย	ไร่	ราย	ไร่	ราย	ไร่	ราย	ไร่	ราย	ไร่	
2551					1,900	15,692.00							
2552					5,572	54,951.00							
2553	9,560	71,548.00			1,912	11,868.49	5,950	35,486.00					
2554					2,298	16,324.60							
2555					1,685	13,379.69							
2556					2,599	20,746.00							
2557	1,486	11,910.00			2,452	18,235.36							
2558	1,039	8,923.00			2,622	16,852.14							
2559					2,577	15,399.63			4,382	31,764.75			
2560			1,117	10,000.00	2,327	16,295.00			1,876	10,010.00	2,006	20,268.50	
รวม	12,085	92,381.00	1,117	10,000.00	25,944	199,743.91	5,950	35,486.00	6,258	41,774.75	2,006	20,268.50	
รวมผลการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ทั้งสิ้น										61,644	ราย	470,014	ไร่

ที่มา: ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2560.

นอกจากการสนับสนุนงบประมาณให้ประชาชนในการปลูกป่าตามโครงการส่งเสริมการปลูกต้นไม้เพื่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมแล้ว กรมป่าไม้ยังได้ดำเนินการแจกจ่ายกล้าไม้ป่ายืนต้นให้กับประชาชนผู้สนใจนำไปปลูกในที่ดินตามความต้องการเรื่อยมา ซึ่งจากสถิติตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 – 2560 สามารถแจกจ่ายกล้าไม้พะยุงผ่านศูนย์เพาะชำกล้าไม้และสถานีเพาะชำกล้าไม้ประจำจังหวัดทั่วประเทศ จำนวนรวมทั้งสิ้น 25,597,634 กล้า ซึ่งเป็นอีกแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการส่งเสริมป่าเศรษฐกิจภายในประเทศ ดังตารางที่ 2-3 ตารางที่ 2-3 สถิติการแจกจ่ายกล้าไม้พะยุง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 – 2560

ปี พ.ศ.	จำนวน (กล้า)
ปี 2551	833,199
ปี 2552	1,283,825
ปี 2553	369,610
ปี 2554	720,684
ปี 2555	412,674
ปี 2556	1,700,775
ปี 2557	4,889,132
ปี 2558	1,700,775
ปี 2559	9,330,966
ปี 2560	4,355,994
รวม	25,597,634

ที่มา: ส่วนเพาะชำกล้าไม้ สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2560.

6.2 กลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

พรชัย ธรรมธรรม และจินตนา ทวีมา ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่มที่ 19 ว่าจะต้องมีแนวทางและมาตรการต่างๆ ที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันไปซึ่งขึ้นกับสถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ในขณะนั้น แนวทางและมาตรการดังกล่าวจะมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดหรือมีทุกลักษณะประกอบกัน ดังนี้

6.2.1 การรักษาและฟื้นฟูเพื่อการปรับปรุงแก้ไขทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประสบปัญหาหรือถูกทำลายไปแล้วโดยจะต้องเร่งแก้ไขสงวนรักษามิให้เกิดความเสื่อมโทรมมากยิ่งขึ้น และขณะเดียวกันจะต้องฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสียไปให้กลับฟื้นคืนสภาพ

6.2.2 การป้องกัน โดยการควบคุมการดำเนินงานและการพัฒนาต่างๆ ให้มีการป้องกันการทำลายสภาพแวดล้อมหรือให้มีการกำจัดสารมลพิษต่างๆ ด้วยการวางแผนป้องกันตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ

6.2.3 การส่งเสริมโดยการศึกษาความรู้และความเข้าใจต่อประชาชนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในระบบทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศเพื่อให้เกิดจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อมและมีความคิดที่จะร่วมรับผิดชอบในการป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ เพื่อให้บรรลุแนวทางและมาตรการดังกล่าวข้างต้นจึงต้องมีกลยุทธ์/เครื่องมือในการนำมาใช้เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในภาพรวมระดับพื้นที่และระดับโครงการ ได้แก่ 1) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยกลไกของการบริหารและการจัดการโดยทั่วไป 2) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ และ 3) การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมระดับโครงการ

ความร่วมมือระหว่างประเทศในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภูมิภาคอินโดจีน

1. องค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

1.1 องค์กรความร่วมมือภายในภูมิภาค และระหว่างภูมิภาคอินโดจีน

1.1.1 Mekong River Commission: MRC มีความมุ่งหมายเพื่อป้องกันพิทักษ์รักษาพื้นที่ป่าบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงมีประเทศสมาชิก 4 ประเทศคือ กัมพูชา ไทย ลาวและเวียดนาม

1.1.2 Biodiversity Conservation Corridors Initiative: BCCI ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2552 มีจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกับ MRC โดยมีแนวคิดที่ว่า การพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถก้าวไปพร้อมกันได้ ประเทศสมาชิกประกอบด้วย กัมพูชา จีน ลาว พม่า ไทยและเวียดนาม

1.1.3 Asian Forest Cooperation Organization: AFoCO เกิดจากความร่วมมือระหว่างกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับสาธารณรัฐเกาหลีใต้โดยมีความมุ่งหมายในการที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งมีสาเหตุมาจากการตัดไม้ทำลายป่าในภูมิภาคเอเชีย และดำเนินการปลูกป่าทดแทนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) รวมถึงหาแนวทางในการบริหารทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

1.2 องค์กรที่ทำงานด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมไม้พะยุง (Agencies active in genetic conservation of this species) และการกำกับดูแลของแต่ละประเทศ

1.2.1 ไทย ได้แก่ กรมป่าไม้ (Royal Forest Department) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation) กรมวิชาการเกษตร (Department of agriculture)

1.2.2 ลาว ได้แก่ Lao Tree Seed Project, Forest research center, National Agriculture and The Forestry Research Institute. โดยมีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 17/PM เมื่อปี พ.ศ. 2551

(Prime Ministerial Order No-17/PM of 2008) ห้ามมิให้มีการทำไม้สกุล *Dalbergia* (ไม้เนื้อแข็งแก่นสีแดงตระกูลเดียวกับพะยูน ประดู่ ชิงชัน) สายพันธุ์ท้องถิ่นและเพิ่มเติมความเข้มงวดด้วยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 010/PM ในปี พ.ศ. 2554 (Prime Minister's Order No 010/PM of 2011) ที่ห้ามใช้ประโยชน์ การค้าและการส่งออกไม้ที่ใกล้สูญพันธุ์ซึ่งรวมถึงไม้กะยุงหรือพะยูนไทยด้วย

1.2.3 เวียดนาม ได้แก่ Forest Science Institute of Vietnam; Central Forest Seed Company ในเวียดนามได้ห้ามการใช้ประโยชน์ การค้าและการส่งออกไม้พะยุงทำให้พะยุงถูกจัดให้อยู่ในภาวะที่อันตรายต่อการสูญพันธุ์ในระดับ ENA1a,c,d การทำไม้ การขนส่งและการเก็บไม้พะยุงไม่สามารถทำได้ตามมติคณะรัฐมนตรีของเวียดนาม ที่ 32/2006 (Vietnamese Government Decision 32/2006/ND-CP)

1.2.4 กัมพูชา ได้แก่ Department of Nature Conservation and Protection, Forestry Administration, Cambodia Tree Seed Project (APFORGEN, n.d.) ได้กำหนดให้ไม้พะยุงพม่า และไม้พะยุงไทยอยู่ในบัญชีพันธุ์ไม้ที่หายากและใกล้สูญพันธุ์อันดับที่ 1 และ 4 ตามลำดับ การตัดไม้หายากตามบัญชีนี้ขัดต่อมาตรา 35 ของกฎหมายป่าไม้กัมพูชา พ.ศ. 2545

2. ความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความร่วมมือในการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับภูมิภาคอาเซียน

ป่าไม้ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นผืนป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกมีพื้นที่ครอบคลุมตามแนวแม่น้ำโขงตั้งแต่กัมพูชา ลาว พม่า ไทย เวียดนาม ประมาณ 600,000 ตารางกิโลเมตร และยักรวมถึงผืนป่าใจกลางเกาะบอร์เนียวซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซียและบรูไน มีพื้นที่ป่าจำนวน 240,000 ตารางกิโลเมตร ผืนป่าเหล่านี้มีคุณค่าทั้งในทางเศรษฐกิจและนิเวศวิทยา และมีคุณค่าต่อความเป็นอยู่ของผู้คนจำนวนมาก นอกจากนี้ป่าที่อุดมสมบูรณ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยลดโลกร้อนได้ ในปัจจุบันสภาพป่าที่เสื่อมโทรมและการตัดไม้ทำลายป่ามีผลทำให้พื้นที่ป่าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีจำนวนลดลงเรื่อยๆ ในปี พ.ศ. 2552 องค์การอาหารและเกษตรกรรมของสหรัฐอเมริกามีข้อมูลสถิติการตัดไม้ทำลายป่าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สูงถึง 37,000 ตารางกิโลเมตรต่อปี ซึ่งการที่พื้นที่ป่าลดลงนี้มีผลกระทบต่อระบบนิเวศในพื้นที่และการตัดไม้ทำลายป่าทำให้เกิดการปลดปล่อยธาตุคาร์บอนไดออกไซด์ที่สะสมอยู่ในต้นไม้เข้าสู่ชั้นบรรยากาศเพิ่มขึ้นเกิดสภาวะเรือนกระจก (Green House Effect) ส่งผลให้โลกร้อนขึ้น อีกทั้งยังทำให้เกิดไฟไหม้ป่าบ่อยครั้งขึ้นกว่าปกติซึ่งมีผลทำให้อัตราการสูญเสียของพื้นที่ป่าไม้เพิ่มมากขึ้นอีกทางหนึ่ง ด้วยเหตุนี้รัฐบาลของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนซึ่งมีความตระหนักร่วมกันในความสำคัญของการเกษตรและป่าไม้ที่มีต่อภูมิภาคและส่วนอื่นๆ ของโลกได้จัดทำแถลงการณ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้และการบริหารจัดการที่ดี(ASEAN Statement on

Strengthening Forest Law Enforcement and Governance: FLEG) ขึ้นในการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านเกษตรและป่าไม้ครั้งที่ 29 เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ณ กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการยืนยันถึงเจตนารมณ์ของอาเซียนในการต่อต้านการทำลายป่าและการค้าผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ที่ผิดกฎหมาย การประชุมรัฐมนตรีฯ ในครั้งนี้ คณะรัฐมนตรีอาเซียนยังเห็นสมควรให้โครงการความร่วมมือด้านป่าไม้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนสืบไป การดำเนินการที่สำคัญ อาทิ การดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศสำหรับสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade of Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) และได้ให้การรับรองเอกสารหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดของอาเซียนสำหรับการจัดการป่าไม้เมืองร้อนแบบยั่งยืน รูปแบบการติดตาม ประเมิน และการรายงานสำหรับการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนในอาเซียน และคู่มืออาเซียนสำหรับการดำเนินการโครงการที่เสนอโดยคณะกรรมการด้านป่าไม้ระหว่างรัฐ/สภาด้านป่าไม้ระหว่างรัฐ (IPF/IFF: Intergovernmental Panel on Forests/ Intergovernmental Forum on Forests)

นอกจากความร่วมมือในภูมิภาคแล้วยังมีการขยายความร่วมมือในด้านการเกษตรและป่าไม้ไปยังภูมิภาคใกล้เคียงตลอดจนภูมิภาคอื่นๆ ที่เล็งเห็นความสำคัญของผืนป่าและสภาพแวดล้อมที่มีต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่บนโลกเพื่อร่วมกันคิดหายุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาโดยรวมตัวกันจัดตั้งคณะกรรมการ องค์กรต่างๆ เพื่อหาแนวทางดำเนินการในการอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม

2.2 ความช่วยเหลือและความร่วมมือในด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างรัฐบาลไทยกับองค์กรสิ่งแวดล้อมนอกภูมิภาคเอเชีย

2.2.1 โครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม (Joint Management of Protected Areas: JoMPA) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กับรัฐบาลเดนมาร์กผ่านโครงการความร่วมมือด้านการพัฒนาแห่งประเทศเดนมาร์ก (Danish International Development Agency: DANIDA)

2.2.2 โครงการผืนป่าตะวันตก (Western Forest Complex) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลเดนมาร์กกับรัฐบาลไทยโดยกรมป่าไม้จัดให้มีโครงการจัดการผืนป่าตะวันตกเชิงระบบนิเวศ (The Western Forest Complex Ecosystem Management : WEFKOM) มีระยะเวลาในการดำเนินโครงการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 - 2546 โดยยึดหลักการดังนี้ 1) ให้ถือว่าผืนป่าตะวันตกโดยธรรมชาติเป็นป่าผืนเดียวกันทั้งผืน 2) ให้วางแผนการอนุรักษ์เป็นกรอบปฏิบัติเดียวกันทั้งป่า 3) ต้องรักษาและคงไว้ซึ่งคุณค่าของผืนป่าตะวันตกอย่างยั่งยืน และ 4) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภายใต้หลักการที่ว่า “ป่าเป็นสมบัติของคนไทยทั้งชาติ”

2.2.3 โครงการจัดทำแผนแม่บทพื้นที่คุ้มครองแห่งชาติ (National Protected Areas Master Plan) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยสำนักอุทยานแห่งชาติกับกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (Global Environment Facility: GEF) เพื่อวางกรอบในการจัดการพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทย

2.2.4 โครงการเร่งเสริมความยั่งยืนของระบบจัดการพื้นที่คุ้มครอง (Catalyzing Sustainability of Thailand's Protected Areas System: CATSPA) เป็นความร่วมมือระหว่างกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กับสำนักงานพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) โดยมีความมุ่งหมายในการพัฒนารูปแบบการจัดการ โดยเน้นการนำเสนอการจัดการระบบงบประมาณของพื้นที่คุ้มครอง การดำเนินงานในพื้นที่อนุรักษ์ 5 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อุทยานแห่งชาติเขาแม่วังก์ อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขาวง และอุทยานแห่งชาติตะรุเตา

2.2.5 โครงการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการทำลายป่า และการเสื่อมโทรมของป่าในประเทศกำลังพัฒนา (Reducing Emission from Deforestation and Forest Degradation in Developing Countries: REDD) โดยมีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นหน่วยงานหลัก ขณะนี้กำลังดำเนินการขอการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (Global Environment Facility: GEF) ได้มีการกำหนดไว้ในพิมพ์เขียวของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio - Cultural Community Blueprint) เกี่ยวกับการดำเนินการในด้านป่าไม้ ได้แก่ 1) ให้ดำเนินการค้นคว้าวิจัยร่วมกันในระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ในด้านผลผลิตเกษตรกรรม อาหาร และการป่าไม้ และ 2) ให้มีการร่วมมือกันในการต่อต้านและดำเนินการต่อการตัดไม้ทำลายป่าและไฟไหม้ป่าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น

2.2.6 ความร่วมมือระหว่างประชาคมอาเซียน และประเทศเยอรมนี [ASEAN - German Programme on Response to Climate Change (GAP-CC) Module Mitigation and Adaptation Strategies in Support of the AFCC] โดยมีความมุ่งหมายและมีข้อตกลงในการร่วมกันดำเนินการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อรับมือกับภาวะแวดล้อมโลกที่เปลี่ยนแปลงในบริบทของเกษตรกรรมและการป่าไม้

2.3 ความร่วมมือระหว่างประเทศในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย เอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย

ความร่วมมือในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบัน วิกฤตการณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญที่ประเทศต่างๆ ได้เผชิญอยู่ ที่เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรโลกและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี

วิทยาการที่ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนทำให้เกิดความไม่สมดุลของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาต่างๆ เหล่านี้นำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนโดยเฉพาะในการทำสนธิสัญญาต่างๆ หรือการทำความร่วมมือและข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อนำเอามาตรการต่างๆ เหล่านี้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติต่อไป ประเทศในทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนียได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและเกี่ยวข้อง ได้แก่

2.3.1 อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทาง ชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) เป็นอนุสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน หมายถึงการใช้ประโยชน์โดยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงสิทธิเหนือทรัพยากรและเทคโนโลยีและการให้การสนับสนุนด้านการเงินเป็นอนุสัญญาที่เสนอกลไกในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศและระหว่างประเทศ

2.3.2 อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage 1972) เป็นอนุสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ และประชาชนในการปกป้องมรดกโลกอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการมรดกโลก (The World Heritage Committee) เพื่อดูแลแหล่งวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีความสำคัญระดับโลก โดยมีหน้าที่คัดเลือกโบราณสถานหรือแหล่งโบราณคดี หรือแหล่งธรรมชาติที่ทรงคุณค่าจะได้เป็นมรดกโลกและบริหารจัดการกองทุนมรดกโลก (World Heritage Fund) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการอนุรักษ์แหล่งวัฒนธรรมและแหล่งธรรมชาติที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว

2.3.3 แผนปฏิบัติการสิ่งแวดล้อม 21 (Agenda 21) เป็นความร่วมมือและรับผิดชอบร่วมกันในระดับโลก (Global Partnership) ที่เป็นการตกลงร่วมกันระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของโลกให้เกิดความยั่งยืน องค์การสหประชาชาติภายใต้กรรมาธิการว่าด้วยการพัฒนาแบบยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) จึงเสนอแผนปฏิบัติการ 21 ให้เป็นแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน (Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development) ต่อที่ประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Earth Summit) ที่กรุงริโอดีจาเนรู ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกนำไปปรับใช้ตามลำดับก่อนหลังเพื่อให้บรรลุถึงการพัฒนายั่งยืนโดยต้องการให้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินไปด้วยกันเพื่อให้การพัฒนาแต่ละด้านเป็นไปอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและเกิดความสมดุลกัน เพื่อคนทั้งรุ่นปัจจุบันและอนาคตมีทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอเพียงที่จะต้องสนองต่อความต้องการต่างๆ ในการดำรงชีวิตเพื่อความกินดีอยู่ดี

3. การประชุมที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคอินโดจีน

3.1 นายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) พร้อมคณะได้เดินทางเยือนประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการเพื่อกระชับความสัมพันธ์และผลักดันความร่วมมือที่สำคัญโดยเฉพาะประเด็นความร่วมมือด้านการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณแนวชายแดน อาทิ เดินทางเยือนประเทศกัมพูชาเมื่อวันที่ 30 – 31 ตุลาคม 2557 และประเทศลาวเมื่อวันที่ 26 – 27 พฤศจิกายน 2557 มีการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาขบวนการลักลอบตัดไม้พะยุงและได้สั่งการให้หน่วยงานด้านความมั่นคงเข้าตรวจสอบและทำลายเครือข่ายเหล่านี้ อีกทั้งได้ประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนข้อมูลกับคณะกรรมการร่วม 2 ประเทศที่ตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหานี้โดยเฉพาะ รวมทั้งเสนอให้มีการประชุมแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยุงบริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา จากปัญหาที่ผ่านมาพบว่ามีกรงำจ้างให้ชาวกัมพูชาลักลอบเข้ามาตัดและขนย้ายไม้พะยุงในฝั่งไทยกลับไปยังฝั่งประเทศกัมพูชา เมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยเข้าจับกุมก็มีการปะทะกันจนถึงขั้นเสียชีวิต ประเด็นนี้ถือเป็นการตัดและทำไม้ข้ามแดน ทำให้การประชุมเจรจาไม่สามารถเชื่อมโยงให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้เนื่องจากกัมพูชามุ่งเน้นแต่ประเด็นที่ฝ่ายไทยทำให้ชาวกัมพูชาเสียชีวิตแต่ไม่พูดถึงต้นเหตุในการเข้ามาขนย้ายไม้จากฝ่ายไทยไปกัมพูชา ส่วนประเทศไทยไม่ต้องการให้มีการเข้ามาลักลอบทำไม้ข้ามแดน

3.2 รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ) พร้อมคณะ ได้เดินทางเยือนประเทศกัมพูชาอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 24 – 25 ธันวาคม 2557 เพื่อเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการชายแดนไทย – กัมพูชา ครั้งที่ 10 โดยมีการพิจารณาความร่วมมือด้านการติดตามป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ชายแดน รวมถึงการเข้ามาลักลอบตัดไม้ผิดกฎหมายของชาวกัมพูชาซึ่งเป็นสัญชาติที่ลักลอบเข้ามากระทำผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96 ของสัญชาติที่ถูกจับกุมดำเนินคดีทั้งหมด ดังตารางที่ 2-4

3.3 การประชุมนานาชาติเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 18 - 19 ธันวาคม 2557 จัดโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีประเทศกัมพูชา จีน ลาวและเวียดนามเข้าร่วมประชุม ซึ่งในครั้งนั้นที่ประชุมได้มีความเห็นร่วมกันจัดทำประเด็นการดำเนินงานที่สำคัญ (Action Points) ในระยะเร่งด่วนภายใต้กรอบภารกิจ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) การทบทวนกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง 2) การปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศการรวบรวมและแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร และ 3) การเพิ่มศักยภาพบุคลากรสร้างจิตสำนึกสาธารณชน ลดความต้องการใช้และการบริหารจัดการที่ยั่งยืนพร้อมกำหนดกรอบเวลา

ในการดำเนินงาน 12 - 18 เดือน และมีการกำหนดประเทศที่จะรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมและหน่วยงานสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ

ตารางที่ 2-4 สัตว์ชาติผู้ถูกจับกุมคดีที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยุง ปี พ.ศ. 2552 - 2560

ปี พ.ศ.	กัมพูชา (คน)	ลาว (คน)	พม่า (คน)	เวียดนาม (คน)	รวม (คน)
ปี 2552	96	-	-	-	96
ปี 2553	85	-	9	-	94
ปี 2554	364	23	-	10	397
ปี 2555	738	18	-	-	756
ปี 2556	1,007	32	-	-	1,039
ปี 2557	1,885	40	10	-	1,935
ปี 2558	772	190	-	-	962
ปี 2559	720	23	2	2	747
ปี 2560	736	24	-	-	760
รวม	6,403	350	21	12	6,786

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมป่าไม้, 2560.

3.4 การประชุมนานาชาติเพื่อหาแนวทาง แก้ไขปัญหาการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุง ผิดกฎหมาย ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 2 - 6 เมษายน 2559 ณ กรุงเทพมหานคร จัดโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีประเทศที่เข้าร่วม ได้แก่ จีน เวียดนาม กัมพูชา ผู้ปฏิบัติงานภาครัฐของประเทศไทย และต่างประเทศ องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่ได้จากการประชุมครั้งที่ 1 และศึกษาดูงานด้านการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้พะยุงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานและประชุมระหว่างประเทศเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันต่อไป

3.5 การประชุมเสวนาระดับภูมิภาคว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้า สัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมายครั้งที่ 4 (4th Regional Dialogue on Combating Trafficking of Wild Fauna and Flora) ระหว่างวันที่ 13 - 14 กันยายน 2560 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชัน กรุงเทพมหานคร มีผู้แทนหน่วยงานภาครัฐจากไทย เวียดนาม กัมพูชา ลาว จีน พม่า บรูไน มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ผู้แทนองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา (USAID) และ CITES เข้าร่วมการประชุม โดยมีข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบค้าไม้พะยุง ได้แก่ 1) ปัจจุบันไม้พะยุงที่มี

คุณภาพสูงเหลืออยู่น้อยในประเทศไทย การกระทำผิดเกี่ยวกับไม้พะยุงจึงเป็นการขนย้ายเพื่อผ่านประเทศไทยไปยังประเทศอื่นมากกว่า 2) กฎหมายและการบังคับใช้ไม่สามารถแยกแยะประเภทของไม้ จึงไม่สามารถจำแนกได้ว่าไม้ที่ตัดเป็นพันธุ์พืชป่าชนิดใด และ 3) ประเทศซึ่งภูมิประเทศเป็นเกาะ อาทิ อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์มีโอกาสมิใช่แหล่งของการลักลอบขนย้ายไม้พะยุงทางเรือ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วาทีณี สนวนผกา (2558) ทำการศึกษาการเติบโตและผลผลิตของไม้พะยุงในสวนป่าท่ากุ่ม โนนโมรุ อุเมตะ จังหวัดตราด อายุ 32 ปี ปลุกแบบเชิงเดี่ยว และเชิงผสม 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การปลุกพะยุงผสมยางพารา 2) การปลุกพะยุงผสมยางพารากับประดู่ป่า และ 3) การปลุกพะยุงผสมสักกับประดู่ป่า ผลการศึกษาพบว่า การปลุกไม้พะยุงเชิงเดี่ยวให้ผลผลิตดีกว่าการปลุกไม้พื้นถิ่นชนิดอื่นโดยพบว่ามีค่าความเพิ่มพูนทางขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางเพียงอก 0.82 เซนติเมตรต่อปี ความสูง 0.74 เมตรต่อปี และมวลชีวภาพเหนือพื้นดิน 6 ต้นต่อเฮกแตร์ต่อปี ซึ่งยังกล่าวอีกว่าไม้พะยุงสามารถปลุกเชิงผสมรูปแบบการปลุกเชิงเดี่ยวและเชิงผสมมีผลต่อการเติบโตทางเส้นผ่านศูนย์กลางเพียงอก และความสูงของไม้พะยุง แต่ไม่มีผลต่อปริมาตรไม้ และมวลชีวภาพเหนือพื้นดิน โดยการปลุกพะยุงเชิงเดี่ยวกับการปลุกพะยุงร่วมกับยางพาราและประดู่ป่าทำให้ต้นไม้ที่ปลุกมีการเติบโตดีกว่าการปลุกพะยุงร่วมกับยางพารา และการปลุกพะยุงร่วมกับสักและประดู่ป่า

พรรษชล หนูเทพ (2556) ทำการศึกษาทดสอบคุณภาพเมล็ดของไม้พะยุงโดยใช้เมล็ดจาก 4 แหล่งในประเทศไทย ได้แก่ เมล็ดพะยุงจากจังหวัดสระบุรี เมล็ดพะยุงจากจังหวัดสุรินทร์ เมล็ดพะยุงจากจังหวัดมหาสารคาม และเมล็ดพะยุงจากจังหวัดสกลนคร พบว่าเมล็ดพะยุงจากทั้ง 4 แหล่ง มีความยาวเฉลี่ยของเมล็ดอยู่ในช่วง 5.81 - 7.41 มิลลิเมตร มีความกว้างเฉลี่ยของเมล็ดอยู่ในช่วง 3.85 - 4.63 มิลลิเมตร มีความหนาเฉลี่ยของเมล็ดอยู่ในช่วง 1.08 - 1.32 มิลลิเมตร และมีน้ำหนักเฉลี่ยของเมล็ดอยู่ในช่วง 19.54 - 31.04 มิลลิกรัม ส่วนอัตราการงอกของเมล็ดพะยุงนั้น พบว่าอยู่ในช่วงร้อยละ 74.7 - 94.5

เพ็ญวิชัย ศรีชัย (2549) ได้ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมไม้สักและไม้ยางนา ในที่ดินของเอกชนเนื่องจากไม้ยืนต้นนั้นถือเป็นส่วนควบกับที่ดินอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เจ้าของทรัพย์สืดย่อมมีสิทธิใช้สอยหรือจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ดอผลแห่งทรัพย์สินนั้น แต่พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 7 วรรคแรก บัญญัติว่า “ไม้สักและไม้ยางนา (ปัจจุบันรวมถึงไม้สะกุลพยางด้วย) ทั่วไปในราชอาณาจักรไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้ชนิดอื่นในป่าจะเป็นไม้หวงห้ามประเภทใดให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา” ซึ่งมีบทกำหนดโทษไว้ในมาตรา 6 “การทำไม้หรือการตัดโค่นหรือกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อใช้ประโยชน์จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือได้รับสัมปทานตามความในพระราชบัญญัตินี้หากฝ่าฝืนมีโทษทั้งจำคุกทั้งปรับ อาจรวมถึงริบทรัพย์สินด้วย” การไม่

อาจใช้ทรัพย์สินของตนอย่างเสรี มาตรา 7 จึงเป็นบทบัญญัติที่กำลวงเข้าไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคล ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งหมายจะควบคุมกำกับดูแลอย่างเคร่งครัดและไม่เป็นการส่งเสริมจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

Josh Schenk (2010) Examining the use of terms "Conservation" "Restoration" and "Preservation" between Natural Resource Professionals and Literature Reviews. ทำการศึกษาตรวจสอบนิยามของคำว่า “การอนุรักษ์” “การบูรณะ” และ “การสงวนรักษา” ของนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญกับการทบทวนเอกสาร โดยประเมินคำนิยามตามเอกสารวิชาการของทั้ง 3 หลักการว่ามีความแตกต่างจากความเข้าใจของนักวิชาการหรือไม่ ผู้เขียนได้สัมภาษณ์นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 ท่าน จาก 6 หน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรธรรมชาติทั้งภาครัฐและองค์กรอิสระ นอกเหนือจากการสัมภาษณ์โดยให้คำนิยามแล้ว ยังสอบถามถึงบริบทของการปฏิบัติงานที่ตรงกับคำนิยามดังกล่าว จากนั้นจึงเปรียบเทียบผลการสัมภาษณ์กับคำนิยามตามเอกสารวิชาการ พบว่า คำว่า “Conservation” มีการใช้งานจริงตรงกับนิยามตามเอกสารฯ แต่มีความแตกต่างสำหรับคำว่า “Preservation” โดยบางท่านหมายถึง “ไม่มีการจัดการ” ส่วนบางท่านหมายถึง “คงเดิม” ส่วน “Restoration” มีความเห็นที่ตรงกันกับนิยามตามเอกสารฯ ว่า เป็นการเปลี่ยนจุดสิ้นสุดของระบบนิเวศไปสู่จุดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องสิ่งเดียวที่มีความเห็นไม่ตรงกัน คือ เป้าหมายของการฟื้นฟู โดยเอกสารวิชาการฯ จะหมายถึงการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมดังในอดีต แต่นักวิชาการมองว่าเป็นการฟื้นฟูให้อยู่ในสภาพที่ดีที่สุดในสภาพที่เป็นระบบนิเวศที่อยู่ได้ด้วยตนเอง

สรุป

1. ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับไม้พะยุงเริ่มจากการนำไม้พะยุงไปซ่อมแซมพระราชวังในช่วงการแข่งขันโอลิมปิกของประเทศจีน ในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งพบว่าไม้ส่วนสำคัญที่เกี่ยวกับของใช้ส่วนพระองค์ของฮ่องเต้ทำจากไม้พะยุงและยังมีสภาพสมบูรณ์ต่างๆ ที่เวลาผ่านไปหลายร้อยปีจึงเกิดเป็นกระแสความนิยมและความต้องการนำมาประดับบารมี สำหรับประเทศไทยมีความเชื่อว่าไม้พะยุงเป็นของสูงจึงไม่นิยมนำไม้พะยุงมาทำเป็นไม้กระดาน บันไดบ้านและเตียงนอน ใช้เพียงทำรั้วบ้านเป็นส่วนใหญ่ทำให้ปริมาณการใช้ภายในประเทศไม่สูงมากนัก สวนป่าไม้พะยุงจึงไม่แพร่หลายในประเทศ

2. ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้จำนวน 6 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติเลื่อยโซ่ยนต์ พ.ศ. 2545 ถึงแม้ว่าช่วงเวลาการประกาศและการบังคับใช้กฎหมายของพระราชบัญญัติแต่ละฉบับจะแตกต่างกันออกไป แต่เจตนารมณ์ที่สอดคล้องกัน คือการรักษาผืนป่า การ

มีข้อกำหนด บทบัญญัติในการตรวจสอบควบคุมที่ครบวงจรตั้งแต่การทำไม้ การเก็บหาของป่า การแผ้วถางป่า การนำไม้และของป่าเคลื่อนที่ การแปรรูปไม้ การตั้งโรงการแปรรูปไม้ การค้าไม้แปรรูป สิ่งประดิษฐ์ฯ ตลอดจนการครอบครองไม้แปรรูปหรือไม้ท่อน

3. ประเทศไทยมีกฎหมายสำหรับการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมไม้พะยูนที่เข้มงวด ได้แก่

3.1 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2551 เห็นชอบห้ามการนำเข้าไม้และสิ่งประดิษฐ์ที่ทำด้วยไม้พะยูนจากราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งห้ามการส่งออกไม้พะยูนทุกกรณีออกไปนอกราชอาณาจักร

3.2 พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ประกอบประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 106/2557 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ มาตรา 7 เพิ่มเติม ให้ไม้ในกลุ่มพะยูนเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. เช่นเดียวกับ สักและยางนา

4. ประเทศไทยมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายดังนี้

4.1 การป้องกันและปราบปราม

4.1.1 ในพื้นที่ป่า ในการสืบสวนหาข่าว จัดชุดลาดตระเวน ปิดและทำลายเส้นทางซุกซ่อนไม้ และบินลาดตระเวนตรวจสอบพื้นที่ป่า

4.1.2 นอกพื้นที่ป่า ตั้งจุดตรวจ – จุดสกัด การตรวจสอบการครอบครองตามกฎหมาย

4.1.3 ระหว่างประเทศ ข้อตกลง CITES การลาดตระเวนตรวจสอบพื้นที่ตามแนวชายแดน และการตรวจสอบการนำเข้า – ส่งออก

4.2 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา

4.2.1 มีการส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับไม้พะยูน

4.2.2 การประชาสัมพันธ์และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์

4.2.3 การส่งเสริมการปลูกไม้พะยูนเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

บทที่ 3

สถานภาพไม้พะยุงในปัจจุบัน

สถานการณ์การลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในอดีตถึงปัจจุบัน

ปัญหาลักลอบตัดไม้พะยุงเป็นปัญหาระดับชาติ แม้ว่าทางหน่วยราชการจะได้พยายามป้องกันและปราบปรามอย่างเต็มที่แต่ยังมีปัญหาในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเป็นขบวนการที่มีเครือข่ายใหญ่ผู้กระทำความผิดทำกันเป็นระบบ และเชื่อว่าน่าจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางรายเกี่ยวข้องในขบวนการ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ลงนามบันทึกข้อตกลงร่วมกับกระทรวงมหาดไทย ทหาร ตำรวจ เพื่อประสานความร่วมมือกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ และได้มีแผนการปราบปรามและจับกุมผู้ลักลอบตัดไม้อย่างเร่งรัด พร้อมผลักดันให้ไม้พะยุงเป็นไม้หวงห้ามเช่นเดียวกับไม้สัก ขึ้นบัญชีไม้พะยุงเป็นไม้หายากในบัญชีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora; CITES)

การดำเนินการป้องกันและปราบปรามขบวนการลักลอบตัดไม้พะยุงของส่วนราชการในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช แต่งตั้งชุดเฉพาะกิจปราบปรามการลักลอบทำไม้ พะยุงขึ้นเพื่อเป็นหน่วยดูแลพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกที่มีการตัดไม้รุนแรงโดยจะเน้นการคานอำนาจเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนรู้เห็นหรือให้ความช่วยเหลือขบวนการลักลอบตัดและขนย้ายไม้ นอกจากนี้ยังขอความร่วมมือไปยังประเทศที่ 3 ได้แก่ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งเป็นปลายทางไม้พะยุงด้วย จากสถานการณ์ปัจจุบันการจับกุมดำเนินคดีจะลดลงแต่เชื่อว่ายังมีไม้ที่ถูกตัดแล้วและยังมีไม้เคลื่อนย้ายในพื้นที่อีกจำนวนมาก

1. สถิติการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวกับไม้พะยุง

จากสถิติข้อมูลของสำนักป้องกันและควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ร่วมกับสำนักป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า กรมป่าไม้ พบการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้กรณีไม้พะยุงซึ่งสามารถรวบรวมได้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2552 – 2560 มีจำนวนคดีรวมทั้งสิ้น 16,727 คดี ซึ่งในปี พ.ศ. 2552 พบการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีไม้พะยุงรวม 202 คดี และพบเพิ่มขึ้นเป็น 2 และ 3 เท่า ในปี พ.ศ. 2553 จำนวน 406 คดี และปี พ.ศ. 2554 จำนวน 1,248 คดี ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 และ 2556 ยังพบการกระทำผิดเกี่ยวกับคดีไม้พะยุงเพิ่มสูงขึ้นทุกปี และพบสูงสุดในปี พ.ศ. 2557 มีจำนวนรวมถึง 4,231 คดี สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้ถึง 2,677 คน ตรวจยึดไม้พะยุงได้ถึง 112,028 ท่อน/

แผ่น/เหลี่ยม คิดเป็นปริมาตรได้จำนวน 3,342.65 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) สร้างมูลค่าความเสียหายให้กับราชอาณาจักรถึง 1,671,323,010 บาท

อย่างไรก็ตามในปีถัดมาคือปี พ.ศ. 2558 พบสถิติคดีเกี่ยวกับไม้พะยูนลดลงกว่าเท่าตัวจากปี พ.ศ. 2557 คือพบเหลือเพียง 1,928 คดี และคดีค่อนข้างคงที่ในปี พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 2560 คือ 2,144 คดี และ 2,010 คดี ตามลำดับ คิดเป็นมูลค่าความเสียหายรวมถึงปัจจุบัน เท่ากับ 6,725,580,540 บาท ดังตารางที่ 3-1

จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าแหล่งไม้พะยูนที่สำคัญในราชอาณาจักรไทยซึ่งยังคงความสมบูรณ์ส่วนใหญ่พบในเขตป่าอนุรักษ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ (อช.) และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (ขสป.) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า (ขทล.) วนอุทยาน และฐานปฏิบัติการป้องกันรักษาป่า กระจายอยู่ทั่วราชอาณาจักร โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก และเป็นพื้นที่เป้าหมายสำคัญของกลุ่มขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายข้ามชาติ โดยล่าสุดในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

สถานการณ์ล่าสุด ปี พ.ศ. 2560 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช รายงานความเสียหายที่เกิดจากการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายที่เกิดในพื้นที่ทั้งสิ้น 37 หน่วยงานในสังกัดรวมจำนวน 798 คดี เจ้าหน้าที่สามารถตรวจยึดไม้พะยูนของกลางได้ทั้งสิ้น 12,919 ท่อน/แผ่น/เหลี่ยม คิดเป็นปริมาตร จำนวน 352.20 ลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) สร้างมูลค่าความเสียหายให้กับราชอาณาจักรในระยะเวลาปีเดียว ถึง 176,100,500 บาท โดยหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ขสป.ห้วยศาลา จังหวัดศรีสะเกษ ขสป.ห้วยทับทัน - ห้วยสำราญ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน ทอดแนวยาวตลอดชายแดนไทย - กัมพูชา และ อช.ภูจอง - นายอย ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาว และประเทศกัมพูชา ดังตารางที่ 3-2

ตารางที่ 3-1 การกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับไม้พะยุง พ.ศ. 2552 – 2560

รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำผิด	ปี พ.ศ.									รวม
	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	
คดีทำไม้พะยุง (คดี)	202	406	1,248	1,792	2,678	4,231	1,928	2,141	2,101	16,727
- ผู้กระทำความผิด (คน)	142	225	842	1,055	1,558	2,677	1,339	1,205	1,248	10,291
- ตรวจยึดไม้พะยุง (ท่อน/แผ่น/เหลี่ยม)	2,739	5,134	17,166	29,037	61,738	112,028	36,001	38,598	31,606	334,047
- ปริมาตรไม้พะยุง รวมทั้งหมด (ลบ.ม.)	335.46	588.26	1,368.34	1,629.26	2,477.32	3,342.65	1,198.57	1,354.16	1,157.14	13,451.16
- มูลค่าไม้พะยุงโดยเฉลี่ย (500,000 บาท/ลบ.ม.)	167,730,500	294,127,500	684,171,500	814,631,950	1,238,661,880	1,671,323,010	599,284,650	677,079,050	578,570,500	6,725,580,540

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (อส.) และกรมป่าไม้ (ปม.), 2560.

ตารางที่ 3-2 สถิติคดีเกี่ยวกับไม้พะยุง ปี พ.ศ. 2560

ลำดับ	หน่วยงาน	จำนวนคดี	จำนวน	ความเสียหาย		
		ไม้พะยุง	ผู้ต้องหา	ไม้พะยุง		มูลค่าไม้พะยุงจากการประเมิน โดยเฉลี่ย (500,000 บาท/ลบ.ม.)
		(คดี)	(คน)	(ท./ผ./ล.)	ลบ.ม.	
1	ขสป.ห้วยศาลา	141	141	2,657	83.54	41,768,000
2	ขสป.ห้วยทับทัน-ห้วยสำราญ	140	94	2,013	44.93	22,466,000
3	อช.ภูจองนายอย	82	80	1,206	35.56	17,779,000
4	ขสป.พนมดงรัก	69	120	689	7.90	3,948,050
5	อช.ทับลาน	43	95	613	18.31	9,155,500
6	อช.ภูเวียง	37	6	1,115	18.85	9,423,950
7	อช.ตาพระยา	30	22	384	5.60	2,799,000
8	อช.ภูพาน	26	18	287	6.44	3,219,000
9	ขสป.เขาอ่างฤๅไน	26	43	292	10.32	5,160,500
10	อช.ปางสีดา	26	44	778	8.62	4,309,500
11	อช.เขาพระวิหาร	25	18	151	10.07	5,034,000
12	ขสป.ยอดโดม	24	25	106	5.98	2,988,000
13	อช.ภูผายล	16	7	345	3.97	1,984,500
14	สปป.2	15	8	510	9.35	4,674,000
15	อช.ภูผาเหล็ก	13	1	330	4.30	2,150,000
16	อช.เขาใหญ่	12	17	66	8.45	4,224,000
17	ขสป.ภูสีฐาน	9	4	290	0.94	469,000
18	ขสป.ภูวัญ	7	1	48	6.02	3,007,500
19	อช.ผาแต้ม	6	0	168	2.21	1,105,000
20	อช.น้ำพอง	6	2	29	1.82	910,000
21	ขพล.คังกระเบน	5	0	87	2.22	1,108,000
22	อช.เขาปู่-เขาย่า	5	1	41	11.32	5,660,000
23	ขสป.ดงใหญ่	5	1	102	1.72	860,000
24	วนอุทยานน้ำตกคอยนาง	4	4	7	0.54	267,500
25	ขสป.บุณฑริก-ยอดมน	4	3	14	0.17	85,000
26	อช.ตาดโตน	3	0	15	1.26	630,000
27	ขพล.ถ้ำผาน้ำทิพย์	3	0	55	1.32	658,500
28	อช.ภูเก้า-ภูพานคำ	3	0	22	1.16	580,000
29	อช.ภูผาม่าน	2	1	7	0.93	465,000
30	อช.ภูลัังกา	2	2	8	0.39	195,000
31	ขสป.เขาบรรทัด	2	0	36	31.22	15,612,000
32	ขสป.อุทยานเสด็จในกรม กรมหลวงชุมพร ด้านทิศเหนือ (ตอนบน)	2	0	424	5.86	2,930,000
33	อช.ภูผาเทิบ	1	0	2	0.34	170,000
34	อช.แก่งตะนะ	1	1	11	0.13	65,000
35	ฐานปฏิบัติการป้องกันรักษาป่าเขาอีโต้	1	0	1	0.10	51,000
36	อช.ป่าหินงาม	1	1	7	0.21	104,000
37	ขพล.แก่งค้อ	1	0	3	0.17	85,000
รวม 37 หน่วยงาน		798	760	12,919	352.20	176,100,500

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2560.

2. รูปแบบขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูน

จากข้อมูลกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ทำให้ทราบว่าสถานการณ์การลักลอบส่งออกไม้พะยูนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความรุนแรงมากที่สุด และยังคงมีแนวโน้มขยายตัวไปในหลายจังหวัด โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนติดแม่น้ำโขงได้แก่ จังหวัด บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อ่างนาจเจริญ และอุบลราชธานี ซึ่งเป็นเส้นทางลักลอบขนส่งเข้าสู่ลาวและต่อไปยังเวียดนาม ทางด้านจังหวัดศรีสะเกษมีการลักลอบขนส่งไปยังกัมพูชาเพื่อส่งผ่านไปปลายทางที่จีน และบริเวณพื้นที่ตอนใน ได้แก่ จังหวัดสกลนคร ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม เป็นแหล่งลักลอบตัดไม้และแปรรูปไม้ลำเลียงต่อไปยังจังหวัดชายแดนเช่นกัน สำหรับสถานการณ์ในพื้นที่อื่นพบว่าจังหวัดเชียงรายถูกใช้เป็นเส้นทางลำเลียงเข้าไปยังลาวและพม่า ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี ตราด และชลบุรี ส่วนใหญ่ขบวนการจะซุกซ่อนไม้ไปกับเรือประมงและเรือสินค้า (สำแดงรายการสินค้าเท็จ) ผ่านกัมพูชาและเวียดนามไปยังจีน พื้นที่ควรเฝ้าระวัง ได้แก่ ท่าเทียบเรือทรัพย์ชโลธร อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด และท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี สำหรับพื้นที่ภาคใต้ จะมีต้นทางของไม้มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศเพื่อนบ้าน โดยลักลอบส่งออกตามท่าเรือเอกชนที่มีใช้ท่าเรือหลัก อาทิ ท่าเรือกันตัง จังหวัดตรัง

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบกับการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามของสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ในพื้นที่เสี่ยงคดี เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการพิเศษ (พญาเสือ) ผู้รับผิดชอบในคดีไม้พะยูน รวมถึงเจ้าที่กรมศุลกากรประจำด่าน สามารถจำแนกพฤติกรรม กลวิธี ในการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายเป็นกรณี ได้ดังนี้

2.1 กรณีที่ 1 ขบวนการลักลอบตัดไม้พะยูนจะขนไม้มาเพื่อเตรียมแปรรูปส่งไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านทางชายแดนตามลำน้ำโขง จะมีผู้มีอิทธิพลในพื้นที่อยู่เบื้องหลัง ไม้ส่วนใหญ่ นำมาจาก ภูลังกา ภูว ภูผายล ในเขตอุทยานแห่งชาติภูพาน จังหวัดสกลนคร เมื่อแปรรูปแล้วก็ลำเลียงผ่านทาง สปป.ลาว มุ่งหน้า ส่งปลายทางที่ประเทศจีน โดยมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นถึง 5 เท่าตัว การตัดไม้ทุกครั้ง มักจะมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปเกี่ยวข้องเสมอและจะทำงานกันเป็นทีม ในระดับต้นทางกลุ่มนี้จะเป็นคนแจ้งให้กลุ่มทำไม้รู้ถึงความเคลื่อนไหวเส้นทางการลาดตระเวนของเจ้าหน้าที่เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ไปถึงภายหลังก็ไม่พบคนทำผิดหรือพบเพียงไม้พะยูนที่ถูกตัดทิ้งไว้ และตรวจยึดออกมาเป็นไม้ของกลางแล้วก็นำมาเก็บไว้ที่สำนักงาน ขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนอาจทำการยกยอกออกจากสถานที่เก็บรักษาอีกที ทั้งนี้ อาจได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

สำหรับกรณีที่ไม้ถูกจับ หลังนำไม้ออกจากป่าได้แล้วก็มีเจ้าหน้าที่รัฐอีกชุดซึ่งจะมีทั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้และตำรวจที่รับสินบนพ่อค้าไม้พะยูนคอยนำเคลียร์เส้นทางเคลื่อนย้าย เริ่มต้นจากการเสนอเงินสินบนให้กับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับสูงสุดในพื้นที่ไปจนถึงระดับ

ห้องที่รวมทั้งหัวหน้าชุดจุดตรวจต่างๆ ที่สามารถพูดคุยตกลงกันได้ ขบวนการแสดงถึงความรัดกุมโดยแบ่งกลุ่มกันขนย้าย แต่ละกลุ่มจะใช้รถยนต์ไม่ต่ำกว่า 3 - 4 คัน โดยมากจะกระทำการในเวลากลางคืน มีการว่าจ้างคนที่มีเส้นทางขับรถนำรถขนไม้ โดยตัดตอนไม่แจ้งรายละเอียดใดๆ นอกจากเป้าหมายที่จะให้ไปส่งเท่านั้น เมื่อถึงที่หมายก็จะรับเงินก็หมดหน้าที่ จากนั้นจะมีกลุ่มใหม่มารับช่วงขับนำเส้นทางไปอีกจุดหนึ่งจนกว่าจะถึงจุดพักไม้ หากโชคไม่เข้าข้างเมื่อตำรวจจับคนนำทางได้ พวกนี้จะไม่สามารถสาวไปถึงตัวผู้จ้างวานได้เลยเนื่องจากการสับเปลี่ยนกันหลายทอด แม้แต่คนขับรถขนไม้เองก็ยังไม่รู้ว่าใครเป็นผู้จ้างวานเช่นเดียวกัน เจ้าหน้าที่นอกแถวที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกตรงนี้จะได้รับค่าจ้างเที่ยวละอย่างน้อย 20,000 - 30,000 บาท หรือตามความยากง่ายของการขนย้ายแต่ละครั้ง ทำให้ขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูงบริเวณเทือกเขาพนมดงรัก และตะเข็บชายแดนยังสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

2.2 กรณีที่ 2 จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร การตรวจสอบสินค้าของด่านศุลกากรทั่วประเทศเป็นการสุ่มตรวจตามระดับความเสี่ยงซึ่งวิเคราะห์จากข้อมูลที่สำแดงขณะผ่านพิธีการหรือข้อมูลจากผู้แจ้งความนำจับ เมื่อการนำเข้าหรือส่งออกครั้งนั้นๆ ถูกวิเคราะห์ความเสี่ยงแล้วพบว่าควรพิจารณาสั่งการตรวจอย่างไรเจ้าหน้าที่ก็จะปฏิบัติเช่นนั้น เช่น หากระบบวิเคราะห์แล้วพบว่ามีความเสี่ยงอาจจะมีการสั่งการตรวจให้ตรวจสอบโดยการอ่านภาพเอ็กซเรย์ตู้สินค้าหรือเปิดตู้ตรวจสอบซึ่งสินค้าส่วนใหญ่โดยเฉพาะสินค้าขาออกมักไม่ค่อยถูกจัดเป็นสินค้าที่มีความเสี่ยงที่ต้องถูกตรวจสอบเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายอำนวยความสะดวกในทางการค้าแก่ผู้ประกอบการส่งออก อย่างไรก็ตามหากเจ้าหน้าที่พบความผิดปกติหรือมีเหตุบ่งชี้ว่าจะมีความเสี่ยงในการนำเข้าหรือส่งออกที่ผิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่สามารถขออนุมัติผู้บังคับบัญชาหรือผู้บังคับบัญชาอาจสั่งการเองเพื่อเปลี่ยนคำสั่งการตรวจจากยกเว้นการตรวจเป็นให้ตรวจสอบซึ่งมีระดับการตรวจสอบแตกต่างกันไปตามระดับภาระที่มีต่อผู้ประกอบการ อาทิ เริ่มต้นจากให้ตัวแทนออกของมาพบเจ้าหน้าที่เพื่อตรวจสอบเอกสาร/ใบอนุญาตให้นำตู้สินค้าเข้าระบบเอ็กซเรย์เพื่ออ่านภาพหรือเปิดตู้สินค้าเพื่อตรวจสอบทางกายภาพ (คำสั่งการตรวจอาจมีแตกต่างกันได้) ในกรณีที่พบว่าสินค้าเป็นไม้จะขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญจากกรมป่าไม้มาทำการตรวจพิสูจน์ (หากเป็นด่านศุลกากรขนาดใหญ่จะมีด่านป่าไม้ประจำพื้นที่ทำให้การประสานงานคล่องตัวใช้เวลาตรวจสอบและรับรองจากเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญได้โดยเร็ว แต่ถ้าเป็นด่านขนาดเล็กการประสานงานจะติดขัดอยู่บ้างและอาจไม่มีเครื่องเอ็กซเรย์ตู้สินค้า) หากตรวจพิสูจน์ว่าเป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายและพฤติการณ์เข้าข่ายกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากรฯ ร่วมอยู่ด้วยเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรือสั่งอายัดของกลางไว้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี อย่างไรก็ตามการตรวจพบการกระทำความผิดเกี่ยวกับไม้หวงห้ามซึ่งมีโทษสูงนั้นกลุ่มผู้ต้องหามักจะดำเนินการเป็นขบวนการและมีความระมัดระวังตัวสูง มีบางกรณีตัวแทนออกของอาจรับสินค้ามาโดยไม่ทราบว่าเป็นผู้ว่าจ้างให้ดำเนินพิธีการส่งออกหรือนำเข้าได้ซุกซ่อนไม้หวงห้ามไว้ในตู้สินค้าโดยเฉพาะการรับขนส่งผ่านแดนที่

ผู้รับขนส่งผ่านแดนภายในประเทศไทยจะรับรู้ชนิดสินค้าตามเอกสารกำกับ การขนส่งเท่านั้นยังเป็นจุดอ่อนทำให้ไม่สามารถสืบสาวไปยังกลุ่มขบวนการตัวจริงได้ อุปสรรคอีกประการในการปราบปราม การกระทำผิดเกี่ยวกับไม้หวงห้ามของกรมศุลกากรคือความยุ่งยากในการจัดการของกลางเนื่องจากของกลางเป็นไม้ที่ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญมาตรวจพิสูจน์ หากพบว่าเป็นไม้หวงห้ามก็ยังคงมีการจัดทำบัญชีตรวจวัดขนาดนับจำนวนไม้ของกลางซึ่งโดยมากมีขนาดใหญ่ มีมูลค่าสูงต้องตรวจนับอย่างละเอียดเกิดค่าใช้จ่ายในการตรวจนับที่สูงตามไปด้วย รวมถึงการจัดการดูแลรักษาของกลางซึ่งเป็นไม้ก็มีปัญหาในการใช้พื้นที่เก็บรักษามากกว่าสินค้าทั่วไป ของกลางมีราคาต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาความปลอดภัยรวมถึงระมัดระวังเหตุปัจจัยจากสิ่งแวดล้อม อาทิ ความชื้น ความร้อน แผลง ซึ่งล้วนแต่มีค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่หน่วยงานผู้จับกุมต้องรับภาระไปตลอดจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ประกอบกับของกลางก็เป็นของต้องห้ามไม่สามารถจำหน่ายเข้าสู่ท้องตลาดได้ ดังนั้นแม้คดีถึงที่สุดก็ไม่สามารถจำหน่าย นำเงินมาชำระค่าภาระติดพันทั้งหลายได้ รวมถึงจะจำหน่ายของกลางไปก่อนแล้วถือเงินแทนของเพื่อลดภาระในการดูแลรักษาของกลางก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ประกอบกับขั้นตอนการพิจารณาคดีที่ล่าช้าทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่เป็นภาระโดยตรงต่อกรมศุลกากร นอกจากนี้ด้วยภารกิจสำคัญของกรมศุลกากรในการอำนวยความสะดวกทางการค้า การใช้อำนาจกักสินค้าเพื่อทำการตรวจสอบแต่ละครั้งเจ้าหน้าที่ต้องใช้ดุลยพินิจอย่างรัดกุมเพื่อมิให้กระทบต่อผู้ประกอบการที่เป็นสุจริตชน เหตุปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคและแรงกดดันต่อการดำเนินการมาตรการป้องกันการนำเข้า ส่งออกและนำผ่านไม้หวงห้ามของกรมศุลกากรทั้งสิ้น อนึ่ง ไม้พะยุงที่ตรวจยึดได้โดยมากจะถูกเก็บรักษาไว้ ณ ท่าเรือทั้งของรัฐและเอกชน จากข้อมูลของกรมศุลกากรพบว่าสถิติคดีไม้พะยุงที่กรมศุลกากรตรวจยึดได้ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 436 คดี สามารถตรวจยึดไม้พะยุงได้ทั้งสิ้นจำนวน 74,149 ท่อน/แผ่น/เหลี่ยม ปริมาตร 5,766.953 ลูกบาศก์เมตร ประเมินความเสียหายโดยใช้มูลค่าไม้จากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (ลูกบาศก์เมตรละ 500,000 บาท) ได้ทั้งสิ้น 2,883,476,500 บาท โดยด่านศุลกากรที่สามารถจับกุมได้สูงสุดได้แก่สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบังจำนวน 92 คดี รองลงมาคือสำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพจำนวน 64 คดี ในต่างจังหวัดมีสถิติดำเนินคดีสูงสุดที่ด่านศุลกากร เขมราฐและด่านศุลกากรนครพนมจำนวน 57 และ 55 คดี ตามลำดับ ดังตารางที่ 3-3

ตารางที่ 3-3 สถิติคดีการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวกับไม้พะยุงด้านศุลกากร

หน่วยงาน	จำนวนคดี	ไม้พะยุง	
		ท่อน/แผ่น/เหลี่ยม	ปริมาตร (ลบ.ม.)
สำนักงานศุลกากรภาคที่ 1			
ด้านศุลกากรมาบตาพุด	1	852	97.398
ด้านศุลกากรอรัญประเทศ	3	13	1.340
ด้านศุลกากรคลองใหญ่	2	101	9.010
สำนักงานศุลกากรภาคที่ 2			
ด้านศุลกากรหนองคาย	33	735	30.077
ด้านศุลกากรมุกดาหาร	51	2,677	82.738
ด้านศุลกากรบึงกาฬ	5	139	10.079
ด้านศุลกากรนครพนม	55	1,746	47.441
ด้านศุลกากรเขมราฐ	57	1,031	50.740
สำนักงานศุลกากรภาคที่ 3			
ด้านศุลกากรปางดงเบงชารี	4	3,907	318.057
ด้านศุลกากรสะเดา	2	489	34.810
ด้านศุลกากรกันตัง	2	869	94.690
สำนักงานศุลกากรกรุงเทพ			
ฝ่ายบริการศุลกากรฉะเชิงเทรา	8	5,642	496.600
ฝ่ายบริการศุลกากรพระสมุทรเจดีย์	9	1,525	155.080
ฝ่ายบริการศุลกากรสมุทรปราการ	22	9,791	800.516
ฝ่ายบริการศุลกากรสำโรงใต้	23	7,697	598.620
สำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ	64	7,902	457.207
สำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าลาดกระบัง	3	2,192	204.740
สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง	92	26,841	2,277.810
รวม	436	74,149	5,766.953

ที่มา: สำนักสืบสวนและปราบปราม กรมศุลกากร, 2561.

2.3 กรณีที่ 3 จากข้อมูลสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 9 (อุบลราชธานี) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช รายงานว่าไม้พะยุงที่ตัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติภูจอง - นายอย จ.อุบลราชธานี มีกลุ่มผู้ลักลอบตัดไม้พะยุง 2 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มทำไม้ในแนวชายแดน ที่เรียกว่ากองกำลังติดอาวุธไม่ทราบสัญชาติกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้เสพยาเพราะต้องเร่งเลื่อยไม้ตากแดดตากฝนทั้งวันทั้งคืนโดยแบ่งการทำงานเป็น 3 ชุด ได้แก่ ชุดคุ้มกัน ชุดเลื่อยไม้ และชุดขนไม้ กองกำลังจะเคลื่อนย้ายจุดไปเรื่อยๆ เมื่อเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจจะพบกองไม้ เมื่อไม่สามารถเคลื่อนย้ายไม้ของกลางได้ จะดำเนินการอนุญาต

ทำลายทิ้ง หากกระทำการสำเร็จไม่เหล่านี้อีกแล้วถูกไล่ล่าออกสู่ประเทศกัมพูชาโดยใช้รถเข็นประดิษฐ์เอง โครงล้อทำด้วยเหล็กเส้นและทิ้งไม่ไปทางกัมพูชาซึ่งจะมีจุดซ่อนหน้าผาทิ้งไม้ ไม้ทั้งหมดจะถูกนำไปเข้ากระบวนการทำให้ถูกกฎหมายที่เวียดนามเพื่อส่งเข้าจีนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ตามแผนภาพที่ 3-1

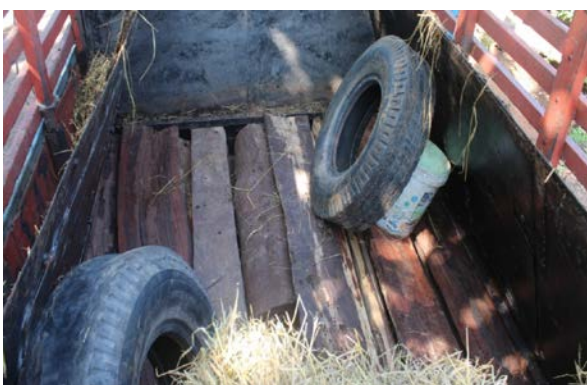
แผนภาพที่ 3-1 รถเข็นประดิษฐ์เองใช้ขนย้ายไม้ไปที่จุดซ่อนผาฝั่งกัมพูชา

ที่มา: สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 9 (อุบลราชธานี), 2557.

- กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ทำไม้อยู่ในประเทศ รวมทั้งที่ชาวบ้านลำเลียงผ่านทางด่านตรวจทางหลวงในลักษณะกองทัพนวด (ขนย้ายที่ละน้อยแต่บ่อยเที่ยว) เมื่อเจ้าหน้าที่ด่านตรวจจับกุมจะอ้างว่านำไปสร้างบ้าน อาจใช้วิธีการขนใส่รถทั่วไปโดยการตัดแปลงสภาพ อาทิ เจาะกระบะรถนำไม้วางไว้ที่แชสซีส์รถ ใช้รถตู้ขนโดยถอดเบาะออกทั้งหมด ใช้รถบรรทุกห้องเย็น รถขนไอศกรีม หรือรถบรรทุกสินค้าชนิดอื่นแต่วางไม้ไว้ข้างใต้ หรือแม้แต่รถขายกับข้าว รถที่ใช้วิ่งขายของในตลาดนัด รถพวกนี้จะเสริมแหวนอีกชั้นหนึ่งเพื่อเตรียมรับน้ำหนักเพื่อหลบเลี่ยงการตรวจค้น คนพวกนี้ไม่เกรงกลัวเพราะหากขนไม้ผ่านด่านไปได้จะได้ค่าตอบแทนถึงเที่ยวละ 20,000 บาท ดังแผนภาพที่ 3-2

แผนภาพที่ 3-2 การดัดแปลงสภาพรถเป็นช่องพิเศษสำหรับบรรจุไม้เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจค้น

ที่มา: สำนักพิมพ์เดลินิวส์, 2559.

2.4 กรณีที่ 4 จากข้อมูลสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 (ขอนแก่น) พบว่าการลักลอบค้าไม้พะยุงจะมีวิธีการไม่แตกต่างจากขบวนการค้ายาบ้า โดยมีการตัดตอนผู้ที่ร่วมกลุ่มขบวนการเป็นทอดๆ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถสืบสวนขยายผลได้ ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านรอบเขตอุทยานฯ จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลักลอบตัดไม้ หรือเป็นผู้ค้าไม้รายย่อยเสียเอง โดยผู้หญิงจะทำหน้าที่เข้าไปซื้อไป หรือซื้อพิกัดว่ามีไม้พะยุงอยู่บริเวณใด ขนาดโตบ้าง และจะได้รับค่าตอบแทนตามขนาดต้น จากนั้นจะมีชุดเลื่อยเข้ามารับหน้าที่ต่อ ในบางพื้นที่พบว่าชาวบ้านจะเข้าป่าหาไม้พะยุงเป็นกลุ่มๆ ละประมาณ 10 – 15 คน เดินป่าเพื่อกระจายกันออกหาไม้พะยุงทั้งที่ยังยืนต้นอยู่หรือที่ล้มแล้วโดยทำเครื่องหมายไว้ ในกรณีที่นำเลื่อยยนต์ไปด้วยก็จะแปรรูปกันตรงจุดที่พบทันที ผู้ต้องหารับจ้างขนไม้รายหนึ่งรับสารภาพหลังจากถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมว่าเขาได้รับการติดต่อจากนายหน้าว่าจ้างให้ไปส่งไม้พะยุงที่ชายแดนไทยฝั่งจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยให้ขนไม้จำนวน 9 ท่อน และให้ค่าจ้างท่อนละ 1,000 บาท รวมทั้งหมดเป็นเงิน 9,000 บาท โดยผู้ว่าจ้างแจ้งว่าได้เคลียร์เส้นทางไว้แล้ว หากไม้พะยุงถูกชนข้ามแม่น้ำโขงมาถึงฝั่งลาวสำเร็จจะมีกรรมวิธีในการนำสวมเข้าโคเวตาเป็นไม้ลาว จากนั้นบรรทุกใส่ตู้คอนเทนเนอร์ส่งไปยังจีนโดยใช้เส้นทางหมายเลข 12 ในลาวเข้าไปยังด่านจาลอของประเทศเวียดนามผ่านเมืองวิง แล้วมุ่งหน้าขึ้นทางเหนือสู่ชายแดนจีนที่เมืองหนานหนิง และบางส่วนก็แยกเส้นทางเข้าไปที่มณฑลเสฉวนของจีน

2.5 กรณีที่ 5 ขบวนการลักลอบตัดไม้พะยุงจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) ในส่วนของคนไทย จะเข้าไปลักลอบตัดในแนวเขตหมู่บ้านที่อยู่ติดป่าราว 1 - 5 กิโลเมตร จากนั้นขนลำเลียงไปซุกซ่อนให้จมน้ำบริเวณอ่างเก็บน้ำหรือฝั่งดินก่อนลอบเข้ามาลำเลียงใส่รถเข็นไปรวมหมอนเพื่อขนขึ้นรถกระบะที่ใช้พืชผลทางการเกษตรปิดทับอำพรางตาแล้วนำผ่านด่านศุลกากรตามแนวชายแดนไทย-ลาว เชื่อว่าจะมีการติดสินบนเจ้าหน้าที่ไว้เพื่อให้ลำเลียงผ่านไปได้ ในส่วนของเส้นทางลำเลียงของไทยจะใช้ตามแนวลำน้ำโขงใน จ.หนองคาย จ.บึงกาฬ จ.นครพนม เมื่อข้ามไปฝั่งลาวแล้วก็จะขนย้ายต่อด้วยรถยนต์ไปยังเวียดนามจนถึงจีนซึ่งเป็นผู้รับซื้อไม้พะยุงรายใหญ่ (2) ในส่วนของคนกัมพูชาจะมีการพักแรมกลางป่า มีกองกำลังที่มีอาวุธสงครามคอยคุ้มกันโดยลักลอบตัดไม้พะยุงตามแนวเทือกเขาพนมดงรักบริเวณ จ.อุบลราชธานี จ.ศรีสะเกษ และจ.สุรินทร์ หากตัดตามสันเขาของเทือกเขาพนมดงรักไม้ก็จะถูกทิ้งให้ไหลลงไปในฝั่งกัมพูชาเองโดยไม่ต้องออกแรงมาก แต่บางแห่งพบว่าการรुक้าเข้ามาในพื้นที่ไทยถึง 8 กม. นอกจากนี้ยังมีรายงานการใช้ยาเสพติดแลกเปลี่ยนกับการตัดไม้พะยุง (สโม่สรสื่อเดินทาง, 2554)

2.6 กรณีที่ 6 จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการพิเศษ (พญาเสือ) ผู้ได้รับมอบหมายให้ติดตามคดีไม้พะยุงเปิดเผยว่าจากการติดตามสืบสวนขยายผลเรื่องร้องเรียนกรณีศาสนาสนสถานแห่งหนึ่งในการครอบครองไม้พะยุงไว้เพื่อใช้สอย เมื่อเข้าทำการตรวจสอบมีการขัดทอดถึงที่มาของไม้มาจากโรงค้าไม้แห่งหนึ่งในท้องที่อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เมื่อเข้าตรวจค้นไม่พบการกระทำผิดกฎหมาย จึงขอความร่วมมือให้เป็นสายข่าวให้กับทางราชการโดยวางแผนร่วมกันล่อขายไม้พะยุงที่ทางเจ้าหน้าที่ได้

ติดตั้งเครื่องติดตามตำแหน่ง (GPS) พร่างไว้ ต่อมาเมื่อผู้ติดต่อขอซื้อไม้ดังกล่าวจึงประสานเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบข้อมูลบุคคลดังกล่าวเก็บไว้เป็นหลักฐาน ซึ่งได้ว่าจ้างให้โรงค้าไม้ นำไม้พะยูนที่ล่อขายไปส่ง ณ โกดังสินค้าในซอยหนามแดง – บางพลี 17 จังหวัดสมุทรปราการ จึงร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (บก.ปทส.) สถานีตำรวจภูธรบางแก้ว กก.สส.ภ.จว.สมุทรปราการ ตม.จว.สมุทรปราการ เจ้าหน้าที่ทหาร ร้อย รส.ส.พัน 2 พล.ร. 2 รอ. ฝ่ายปกครองอำเภอบางพลี และเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ติดตามตรวจค้นพบไม้พะยูนแปรรูปจำนวน 414 ท่อน/เหลี่ยม ปริมาตร 9.073 ลบ.ม. ไม้ประดู่แปรรูปจำนวน 45 ท่อน/เหลี่ยม ปริมาตร 2.739 ลบ.ม. ไม้ชิงชันจำนวน 414 ท่อน/เหลี่ยม ปริมาตร 0.893 ลบ.ม. และอุปกรณ์เครื่องมือสำหรับแปรรูป (ประเมินมูลค่าประมาณ 35 ล้านบาท) จับกุมผู้ต้องหาสัญชาติไทยได้จำนวน 5 คน ดังแผนภาพที่ 3-3, 3-4 และ 3-5

แผนภาพที่ 3-3 การสนธิกำลังเข้าจับกุมไม้พะยูนจากการวางแผนล่อขาย

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการพิเศษ (พญาเสือ), 2561.

เมื่อสืบสวนขยายผล สามารถจับกุมผู้ต้องหาเพิ่มเติมอีกจำนวน 4 คน มีสัญชาติไทย 2 คน และสัญชาติจีน 2 คน ผู้ต้องหาให้การขัดทอดจนสามารถจับกุมผู้ต้องหาชาวจีนเพิ่มเติมจำนวน 2 คน ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นนายหน้าค้าไม้ป้อนตลาดจีน เมื่อประสาน สก.แหลมฉบัง ได้รับข้อมูลเชื่อมโยงที่น่าสนใจพบว่าบริษัทสัญชาติจีนส่งออกคอนเทนเนอร์หมายเลข XINU1431528 เมื่อ 14 มกราคม 2561 เลขที่ใบส่งสินค้า A025-1601208492 สำแดงสินค้าเป็นตระกร้าเหล็กพับได้ สปริง ตัวแปลงไฟฟ้า แจ็งปลายทางส่งสินค้าที่ได้หวั่นแต่พบพิรุณจากการตรวจสอบว่าทำการคืนตู้คอนเทนเนอร์เปล่าที่เมืองเชียงใหม่ เมื่อ 22 มกราคม 2561 และในใบส่งสินค้าขาออกไม่มีรายชื่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรรับรองการปล่อยสินค้าแต่อย่างใด

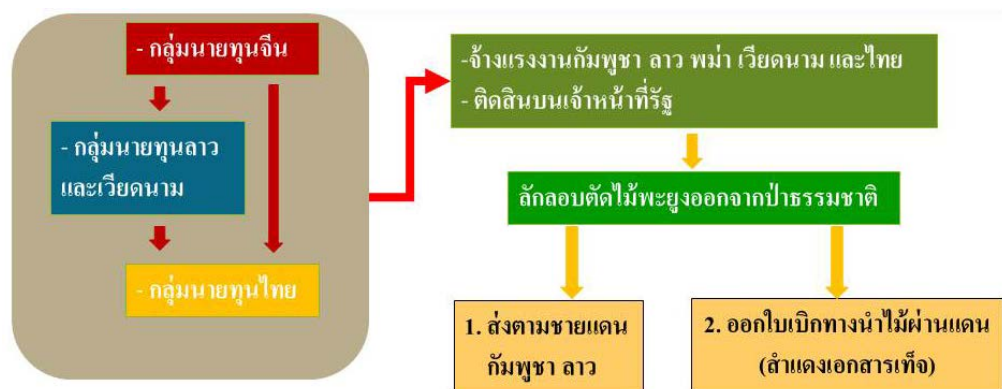
แผนภาพที่ 3-4 การติดตามไม้พะยุงจากสัญญาณเครื่องติดตามตำแหน่ง (GPS)

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการพิเศษ (พญาเสือ), 2561.

จากข้อมูลการจำแนกพฤติกรรมกรรมการลักลอบและเส้นทางของขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุง ผิดกฎหมายสู่ตลาดทุนในประเทศจีน สามารถสรุปการเชื่อมโยงกระบวนการลักลอบได้ตามภาพที่ 3-5

แผนภาพที่ 3-5 กระบวนการในการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคอินโดจีน

สำหรับในการบริหารจัดการป่าไม้เพื่อการพัฒนาสู่ประชาคมโลก กรณีสถานการณ์การลักลอบตัดและค้าไม้พะยุงนั้น ประเทศในภูมิภาครอบพรมแดนราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กัมพูชาเวียดนาม ลาว ประเทศนอกกลุ่มอาเซียนที่เป็นแหล่งรับซื้อ คือ จีน ฮองกง ดังนั้นประเด็นทำที่

ในการตั้งรับและข้อเสนอแนะด้านการต่างประเทศที่สำคัญในเบื้องต้นของการแก้ไขปัญหาคือการเจรจาระดับพื้นที่ JBC (Joint Border Committee) หรือเจรจาด้านการทหาร GBC (General Border Committee) หากปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขจึงจะนำมาสู่การเจรจาระหว่างรัฐบาล JC (Joint Committion) สามารถแยกสถานการณ์ได้ ดังนี้

3.1 กรณีไทย - กัมพูชา

สำหรับการตัดไม้ภายในประเทศของแต่ละประเทศทั้งไทยและกัมพูชามีกฎระเบียบและมาตรการในการป้องกันปราบปรามในดินแดนของตนอย่างเข้มข้นอยู่แล้ว แต่ละฝ่ายต้องเคารพการดำเนินงานตามกฎหมายของฝ่ายตรงข้าม ในส่วนของประเทศไทยเองก็พบปัญหาการลักลอบตัดไม้ภายในประเทศมาตั้งแต่ พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา จากข้อมูลพบว่ามีกว่าจ้างให้ชาวบ้านชาวกัมพูชามาขนย้ายไม้พะยูนซึ่งถูกลักลอบตัดในฝั่งประเทศไทยกลับไปยังฝั่งประเทศกัมพูชาเมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยเข้าจับกุมก็มีการปะทะกันจนถึงขั้นเสียชีวิต ประเด็นนี้ถือเป็นการตัดและทำไม้ข้ามแดน แต่ที่ผ่านมามีพบว่าการเจรจาไม่สามารถเชื่อมโยงให้เป็นการพูดในประเด็นเดียวกัน กัมพูชามุ่งเน้นแต่ประเด็นที่ฝ่ายไทยทำให้ชาวกัมพูชาเสียชีวิต แต่ไม่พูดถึงต้นเหตุในการเข้ามาขนย้ายไม้จากฝ่ายไทยไปกัมพูชา ส่วนประเทศไทยไม่ต้องการให้มีการเข้ามาลักลอบทำไม้ข้ามแดน

3.2 กรณีไทย - เวียดนาม - ลาว

สำหรับเวียดนามและลาว จากข้อมูลการลงสำรวจในพื้นที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พบว่าส่วนใหญ่เข้ามามีบทบาทหรือทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง รับการสั่งซื้อจากประเทศจีน และมาว่าจ้างคนในท้องถิ่นให้หาสินค้าตามที่ต้องการ แม้ว่าประเทศไทยโดย กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมป่าไม้จะได้ประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันการลักลอบนำไม้พะยูนออกนอกประเทศทุกรูปแบบทุกเส้นทาง โดยประสานงานด้านการข่าว และการสืบสวนเกี่ยวกับการขนย้ายไม้ส่งออกตามท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือกรุงเทพฯ และท่าเรือ ต่างๆ ทางภาคตะวันออก และตามแนวชายแดนไทย - ลาว (ลำน้ำโขง) บริเวณจังหวัดหนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานีอย่างเข้มข้นแล้วก็ตาม แต่ก็ยังตรวจพบและจับกุมผู้กระทำความผิดได้อย่างสม่ำเสมอ

3.3 กรณีไทย - จีน - ฮองกง

สถานการณ์ในปัจจุบันไทยถือว่าเป็นประเทศผู้มีแหล่งไม้พะยูนจากธรรมชาติเพียงประเทศเดียวเท่านั้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีนก็เป็นประเทศปลายทางแหล่งใหญ่ที่รับซื้อไม้พะยูน โดยทราบดีอยู่แล้วว่าประเทศไทยมีข้อกำหนดที่ไม่สามารถซื้อขายไม้ได้เนื่องจากเป็นไม้หวงห้าม และไม่มีไม้ในป่าปลูก ดังนั้นไม้ที่ออกไปในตลาดจึงเป็นไม้จากป่าธรรมชาติเท่านั้น จึงถือว่าผิดกฎหมาย เท่ากับจีน และฮองกง ไม่เคารพในกฎระเบียบในเวทีภูมิภาคและเวทีโลกสนับสนุนให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างกว้างขวางในประเทศอื่น โดยตัวเองได้รับผลประโยชน์ทางการค้า

จากรายงานของ Environmental Investigation Agency (EIA) พบว่าอุตสาหกรรม หงู่สมัยใหม่และมรดกทางวัฒนธรรมของจีนมีความใกล้เคียงกันน้อยมาก การขยายตัวแบบสุดโต่งใน ภาคส่วนนี้เมื่อทศวรรษที่ผ่านมาเสี่ยงต่อการทำลายล้างพันธุ์ไม้ที่เป็นอัตลักษณ์ในวัฒนธรรมหงู่ดั้งเดิม ไม้พะยุงเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดของภัยคุกคามนี้ มาตรฐานไม้หงู่แห่งชาติของจีนได้บัญญัติชนิด พันธุ์ไม้ไว้ 33 ชนิด ซึ่งมี 21 ชนิดพันธุ์พบได้ที่ทวีปเอเชีย (ส่วนใหญ่อยู่ในภูมิภาคอินโดจีน) ทืออเมริกาใต้ 7 ชนิด และแอฟริกา 5 ชนิด มาตรฐานนี้เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคชาวจีนเสียมากกว่าไม่ได้มีเพื่อ ปกป้องอุตสาหกรรมจากสินค้าเถื่อนและไม่ยั่งยืนจากประเทศแหล่งกำเนิดเลย จำนวนของไม้เหล่านี้ถูก ทำลายอย่างเป็นขบวนการมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของชนชั้นสูงฐานะมั่งคั่งในจีน ไม้พื้นเมืองจีนที่มีความนิยมเป็นอันดับหนึ่งคือ *D. odorifera* ซึ่งมีราคาสูงถึง 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อ ลูกบาศก์เมตร แต่ไม้ชนิดนี้ไม่มีเหลือในป่าธรรมชาติแล้วและด้วยเหตุนี้เองไม้ชนิดนี้จึงเป็นสัญลักษณ์ ของอุตสาหกรรมหงู่ ความต้องการในจีนที่พุ่งทะยานขึ้นโดยเฉพาะนับตั้งแต่ พ.ศ. 2552 ก่อให้เกิด กว้านตัดไม้หงู่จากภูมิภาคอินโดจีน การตัดและการเสาะหาไม้ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยพ่อค้าชาวจีนล้วนมี รูปแบบที่เหมือนกัน ระดับของการตัดไม้ที่ไม่ยั่งยืนส่งผลให้เกิดกฎหมายคุ้มครองไม้ในประเทศจีนแล้ว กฎหมายนั้นก็ถูกทำลายลงโดยการลักลอบและการติดสินบนเจ้าหน้าที่บางคนในที่สุด เหล่าประเทศที่ ได้รับผลกระทบก็ต้องขอความช่วยเหลือผ่านทาง CITES ซึ่งเป็นเหตุให้มีไม้ชนิดพันธุ์หงู่ 7 ชนิดขึ้น ทะเบียนกับ CITES แม้มีหลักฐานว่าเรื่องนี้เป็นภาวะฟองสบู่และเป็นการทำลายล้างทรัพยากรอย่าง เป็นระบบ แต่รัฐบาลจีนก็ยังสนับสนุนสิ่งจูงใจทางการเงินจำนวนมากเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรม หงู่ จึงนำไปสู่การขยายตัวอย่างรวดเร็วของศูนย์กลางการแปรรูปและค้าปลีกซึ่งมีโรงงานมากกว่า 3,000 แห่ง ที่ผลิตหงู่ในศูนย์กลางการค้า 25 แห่งยิ่งกระตุ้นความต้องการสำหรับทรัพยากรที่หายาก ชนิดนี้ยกตัวอย่างเช่น ในเมือง Pingxiang รัฐบาลท้องถิ่นได้ให้เงินอุดหนุนและลดภาษีเพื่อสนับสนุน ภาคธุรกิจหงู่ ในขณะที่ธนาคารรัฐก็ขยายวงเงินกู้ยืม 75 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นอย่างต่ำ ส่งผลให้ เพียงเมือง Pingxiang แห่งเดียวก็มีธุรกิจหงู่อยู่มากกว่า 2,000 แห่ง 68 ศูนย์กลางการค้าประเภทนี้ ผุดขึ้นมาทั่วประเทศเป็นการยืนยันว่ามีความเกี่ยวข้องของกับทรัพยากรผิดกฎหมายที่ถูกคุกคามใกล้สูญ พันธุ์ ไม่มีเหตุผลชัดเจนเบื้องหลังของการลงทุนและการสนับสนุนของรัฐต่ออุตสาหกรรมนี้ที่ทำลาย ห่วงโซ่อุปทานนี้ ขณะที่หงู่ดั้งเดิมมีรากเหง้ามาจากมรดกทางวัฒนธรรมอันรุ่งเรือง อุตสาหกรรม สมัยใหม่กลับกลายเป็นการคุกคามหงู่นี้เสียเอง ในที่ประชุมการค้าไม้นานาชาติที่นครเซี่ยงไฮ้ใน มีนาคม พ.ศ. 2557 ผู้เชี่ยวชาญจากคณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมของจีนกล่าวว่าสินค้านี้รวมสมัยนี้ ไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีที่แท้จริงแต่เป็นการอวดฐานะ ตัวแทนจากภาคอุตสาหกรรมหลายราย เตือนว่าอุตสาหกรรมนี้อยู่ใน “ความโกลาหล” ซึ่งเป็นผลมาจากการไหลเข้ามาของเงินลงทุนของนักเก็ง กำไรมรดกทางวัฒนธรรมของจีนได้ทำลายมรดกทางธรรมชาติของหลายประเทศทั่วโลก ไม้พะยุงเป็น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดไม้ชนิดนี้จัดเป็นไม้หงู่ดั้งเดิมนับตั้งแต่หลายศตวรรษที่ผ่านมา แต่ถูกไล่ต้อนไปสู่

ปากเหวแห่งการสูญพันธุ์เชิงพาณิชย์ เพราะความโลภและการเก็งกำไรขบวนการอาชญากรรมที่พัวพัน การค้าไม้เนื้อ จะไม่เป็นกังวลแต่อย่างใดต่อเรื่องนี้ เพราะพวกเขานั้นได้เบนเป้าหมายไปยังชนิดพันธุ์หมี ชนิดอื่นอย่างไม้ชิงชันเรียบร้อยแล้ว

สถานภาพไม้พะยุงตามกฎหมายในปัจจุบัน

1. มติคณะรัฐมนตรี

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2551 เห็นชอบห้ามการนำเข้าไม้และ สิ่งประดิษฐ์ที่ทำด้วยไม้พะยุงจากราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งห้ามการส่งออกไม้พะยุงทุกกรณีออกไปนอกราชอาณาจักร

2. ประกาศและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ว่าด้วยการป่าไม้ พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484

2.1 ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 106/2557 เรื่อง การแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อปรับปรุง เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับไม้ในสกุลพะยุง และเป็นการปรับปรุง เพิ่มบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยให้ยกเลิกข้อความในมาตราต่างๆ และให้ใช้ข้อความแทน ดังนี้

ข้อ 1 "มาตรา 7 ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พะยุงกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจิ้น ไม้ชะยุง ไม้กระชิก ไม้กระชิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า และไม้เก็ดเขาควาย ไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดในราชอาณาจักร เป็นไม้หวงห้ามประเภท ก ไม้ชนิดอื่นในป่าจะให้เป็นไม้หวงห้ามประเภทใดให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา"

ข้อ 2 "มาตรา 48 ภายในเขตควบคุมการแปรรูปไม้ ห้ามมิให้ผู้ใดแปรรูปไม้ ตั้งโรงงานแปรรูปไม้ ตั้งโรงค้าไม้แปรรูป มีไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พะยุงกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจิ้น ไม้ชะยุง ไม้ชิก ไม้กระชิก ไม้กระชิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้ เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า และไม้เก็ดเขาควายแปรรูป ไม่ว่าจะจำนวนเท่าใดไว้ในครอบครอง หรือมี ไม้แปรรูปชนิดอื่นเป็นจำนวนเกิน 0.20 ลูกบาศก์เมตร ไว้ในครอบครอง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก พนักงานเจ้าหน้าที่ และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงและในการอนุญาต"

ข้อ 3 มาตรา 69 "ในกรณีความผิดตามมาตรา 48 นี้ ถ้าไม้ที่มีไว้ในครอบครองเป็น
(1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พยุงกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจิ้น ไม้ชะยุง ไม้ชิก ไม้กระชิก ไม้กระชิบ ไม้พยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้ามประเภท ข หรือ

(2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน เกินยี่สิบต้นหรือท่อน หรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร หรือไม้ที่ได้แปรรูปแล้ว รวมปริมาตรไม้ เกินสี่ลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่ ห้าหมื่นบาทถึงสองล้านบาท”

ข้อ 4 มาตรา 72 "ในกรณีความผิดมาตรานี้ ถ้าไม้ที่มีไว้ในครอบครองเป็น

(1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พุงแกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจิ้น ไม้ชะยุง ไม้ซิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พุง ไม้หมากพลูตึกแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้ามประเภท ข หรือ

(2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน เกินห้าต้นหรือท่อน หรือรวมปริมาตรไม้ที่ครอบครองเกินหนึ่งลูกบาศก์เมตร หรือไม้ที่ได้แปรรูปแล้ว รวมปริมาตรไม้เกินหนึ่งลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท”

ข้อ 5 มาตรา 73 ในกรณีความผิดตามมาตรานี้ ถ้าการกระทำผิดนั้นเกี่ยวกับ

(1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พุงแกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจิ้น ไม้ชะยุง ไม้ซิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พุง ไม้หมากพลูตึกแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้ามประเภท ข หรือ

(2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน เกินยี่สิบต้นหรือท่อน หรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร หรือไม้ที่ได้แปรรูปแล้ว รวมปริมาตรไม้ เกินสองลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่ ห้าหมื่นบาทถึงสองล้านบาท”

ข้อ 6 ให้ยกเลิกความในลำดับที่ 53 ในช่องประเภท ก ไม้หวงห้ามธรรมดาของ บัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ.2530

2.2 คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 64/2557 ลงวันที่ 14 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 เรื่อง การปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ให้ดำเนินการปราบปรามและจับกุมผู้บุกรุก ยึดถือ ครอบครอง ทำลาย หรือกระทำการใดๆ อันเป็นการทำให้เสื่อมเสียแก่สภาพป่า รวมทั้งผู้สมคบและสนับสนุนช่วยเหลือ ให้ได้ผลอย่างจริงจังในทุกพื้นที่ รวมทั้งสกัดกั้น การลักลอบตัดไม้มีค่าหรือไม้หวงห้าม การนำเข้าส่งออกไม้ที่ผิดกฎหมายตลอดแนวชายแดน ตลอดจนปราบปรามเครือข่ายขบวนการตัดไม้ทำลายป่าในหมู่บ้าน และชุมชนทั่วประเทศ

2.3 คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 ลงวันที่ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้การดำเนินการและการ

ประสาน งานในการปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถลดผลกระทบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศโดยรวม จึงให้ปฏิบัติ ดังนี้

1) ให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดังกล่าวเพิ่มเติม ทั้งนี้การปฏิบัติอื่นๆ ให้เป็นไปตามข้อ 2.3

2) ให้ทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง ยึดถือนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้

(1) การดำเนินการใดๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมนั้นๆ ก่อนคำสั่งนี้มีผลบังคับใช้ ยกเว้นผู้ที่บุกรุกใหม่จะต้องดำเนินการสอบสวน และพิสูจน์ทราบ เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

(2) การดำเนินการเร่งด่วนในปัจจุบัน คือ การป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติมด้วยการบังคับใช้ กฎหมายอย่างเข้มงวดและเด็ดขาด

(3) การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่สั่งสมมาตั้งแต่เดิม ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณากำหนดมาตรการและวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อเสนอขออนุมัติจากคณะกรรมการความสงบแห่งชาติโดยด่วน

(4) กรณีใดๆ ซึ่งยังอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ให้ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการที่กำหนด

2.4 คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 31/2559 เรื่อง การ

แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวัง และปราบปรามการลักลอบทำไม้หวงห้าม รวมทั้งการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับไม้หวงห้าม โดยเฉพาะไม้ในสกุลพะยุง ซึ่งเป็นทรัพยากรป่าไม้ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยให้ยกเลิกข้อความในมาตราต่างๆ และให้ใช้ข้อความแทนดังต่อไปนี้

ข้อ 1 (4) “ไม้แปรรูป” หมายความว่า ไม้ที่ได้แปรรูปแล้ว และหมายความรวมถึงไม้ที่อยู่ในสภาพปรากฏว่าเป็นสิ่งปลูกสร้าง หรืออยู่ในสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างอันไม่ชอบด้วยลักษณะสิ่งปลูกสร้างทั่วไป หรือที่ผิดปกติวิสัย หรืออยู่ในสภาพเป็นเครื่องใช้ที่ไม่ชอบด้วยลักษณะของเครื่องใช้ที่ใช้เป็นปกติในท้องถิ่น หรือที่ผิดปกติวิสัยไม้ที่อยู่ในสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างหรืออยู่ในสภาพเป็นเครื่องใช้ ทั้งนี้ ตลอดเวลาที่อยู่ในสภาพเช่นนั้น รวมทั้งไม้ที่เคยอยู่ในสภาพดังกล่าว และผู้ครอบครองพิสูจน์ได้ว่าได้เคยมีสภาพเช่นนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี สำหรับไม้อื่นที่มีใช้ไม้สัก และไม่น้อยกว่าสิบปีสำหรับไม้สัก มิให้ถือว่าเป็นไม้แปรรูป

(5) “ทำไม้” หมายความว่า ตัด ฟัน กาน โคน ลิด เลื่อย ผ่า ถาก ทอน ขุด ชักลากไม้ในป่า หรือนำไม้ออกจากป่าด้วยประการใดๆ และหมายความรวมถึงการกระทำดังกล่าว กับไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม็ง ไม้พะยุงแกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจีน ไม้ชะยุง ไม้ซิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า และไม้เก็ดเขาควายที่ขึ้นอยู่ในที่ดินที่มีไร่ป่า หรือการนำไม้ดังกล่าวออกจากที่ดินที่ไม้นั้นๆ ขึ้นอยู่ด้วย”

ข้อ 2 “มาตรา 14 ทวิ บทบัญญัติมาตรา 14 มิให้ใช้บังคับแก่ผู้รับอนุญาต ทำไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม็ง ไม้พะยุงแกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจีน ไม้ชะยุง ไม้ซิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า และไม้เก็ดเขาควาย ที่ขึ้นอยู่ในที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน”

ข้อ 3 “มาตรา 39 ตรี ผู้ใดนำไม้หวงห้ามหรือไม้ที่มีชื่อหรือชนิดตรงกับไม้หวงห้ามที่เคยอยู่ในสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือเครื่องใช้มาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีสำหรับไม้อื่นที่มีไซ้ ไม้สัก และไม่น้อยกว่าสิบปีสำหรับไม้สัก และพ้นจากสภาพการเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือเครื่องใช้แล้ว เคลื่อนย้ายออกนอกเขตจังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้างหรือเป็นที่ประกอบเครื่องใช้นั้น ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้เป็นการเฉพาะ รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดจังหวัดใดที่ห้ามมิให้มีการเคลื่อนย้ายไม้ตามวรรคหนึ่งออกนอกเขตจังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้างหรือที่ประกอบของเครื่องใช้นั้น เว้นแต่ไม้นั้นเป็นไม้ที่เคยอยู่ในสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือเครื่องใช้มาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี และต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพิสูจน์ได้ว่าได้ไม้นั้นมาโดยชอบด้วยกฎหมายและได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมป่าไม้ แล้วแต่กรณี โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม การอนุญาตตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมป่าไม้ กำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรี ระเบียบดังกล่าวจะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้รับอนุญาตปฏิบัติตามด้วยก็ได้ ในกรณีที่เหตุจำเป็นตามวรรคสองในจังหวัดใดสิ้นสุดลง ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยกเลิกการกำหนดให้จังหวัดนั้นเป็นจังหวัดที่ห้ามมิให้มีการเคลื่อนย้ายไม้ออกนอกเขตจังหวัด”

ข้อ 4 ในระหว่างที่ยังไม่มีการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการยื่นคำขออนุญาต และการอนุญาต ให้ทำไม้หวงห้ามประเภท ก. ชนิดไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม็ง ไม้พะยุงแกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจีน ไม้ชะยุง ไม้ซิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า และไม้เก็ดเขาควาย ที่ขึ้นอยู่ในที่ดินที่มีไร่ป่า ให้นำหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับการทำไม้สักที่ขึ้นอยู่ในที่ดินที่มีไร่ป่าตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2518) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ว่าด้วยการทำไม้หวงห้าม และที่แก้ไขเพิ่มเติมมาใช้บังคับกับการยื่นคำขออนุญาต และการอนุญาตให้ทำไม้หวงห้ามประเภท ก ดังกล่าวโดยอนุโลมไปพลางก่อน ทั้งนี้ ไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่คำสั่งนี้มีผลใช้บังคับ

ข้อ 5 ในระหว่างที่ยังไม่มีการออกระเบียบเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอนุญาตนำไม้หวงห้าม หรือไม้ที่มีชื่อหรือชนิดตรงกับไม้หวงห้ามที่เคยอยู่ในสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือเครื่องใช้ เคลื่อนย้ายออกนอกเขตจังหวัดตามมาตรา 39 ตรี แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยคำสั่งนี้ให้นำหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับการอนุญาตให้เคลื่อนย้ายไม้ออกนอกเขตจังหวัดตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมป่าไม้วาดด้วยการนำไม้สักที่เคยอยู่ในสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือเครื่องใช้มาแล้วกว่า 5 ปี เคลื่อนย้ายออกนอกเขตจังหวัด พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับกับการยื่นคำขออนุญาตและการอนุญาตให้นำไม้หวงห้าม หรือไม้ที่มีชื่อหรือชนิดตรงกับไม้หวงห้ามที่เคยอยู่ในสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือเครื่องใช้ดังกล่าว เคลื่อนย้ายออกนอกเขตจังหวัดโดยอนุโลมไปพลางก่อน ทั้งนี้ ไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่คำสั่งนี้มีผลใช้บังคับ

ข้อ 6 คำสั่งนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

3. การบรรจุไม้พะยุงเป็นชนิดไม้บัญชีที่ 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES)

ไม้พะยุงถูกจัดให้อยู่ในบัญชีแดงของสหภาพเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ค.ศ. 2009 (IUCN Red list of threatened species) อยู่ในระดับเสี่ยงจากการสูญพันธุ์ (VU) ใน พ.ศ. 2554 จึงได้มีการเสนอมติให้ไม้พะยุงไทยอยู่ในประเภทไม้ชนิดใกล้สูญพันธุ์ในระดับโลกในพ.ศ. 2551 รัฐที่พบการกระจายของไม้พะยุงไม่สามารถบรรลุฉันทมติในเรื่องการขึ้นทะเบียน CITES แต่ด้วยการผลักดันของประเทศไทยและเวียดนาม ใน พ.ศ. 2556 ไม้พะยุงถูกนำขึ้นบัญชีอนุรักษ์แนบท้ายที่ 2 ของ CITES ซึ่งห้ามทำการตัดในรัฐที่มีการกระจายพันธุ์ของไม้ทั้งหมด บัญชีนี้หยุดการค้าไม้พะยุงทั้งแบบท่อนซุง ไม้แปรรูปและไม้อัดในระดับนานาชาติได้

ในคราวประชุมภาคีอนุสัญญา CITES ครั้งที่ 16 (CITES CoP16) ระหว่างวันที่ 3 - 4 มีนาคม 2556 ไทยในฐานะภาคีอนุสัญญา CITES ได้เสนอให้บรรจุไม้พะยุง (*Delbergia cochinchinensis*) เป็นชนิดพันธุ์ไม้ในบัญชี 2 ของอนุสัญญา CITES เพื่อบรรเทาปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยุงของคนไทยเพื่อส่งออกต่างประเทศอย่างถูกกฎหมาย โดยมีการประชุมให้ความสนับสนุนข้อเสนอและมีมติเป็นเอกฉันท์ให้บรรจุไม้พะยุงในบัญชี 2 ของอนุสัญญา โดยการขึ้นทะเบียนบัญชีไม้พะยุงตามอนุสัญญา CITES มีผลบังคับภายหลังจาก 90 วันของการประชุม กล่าวคือมีผลตามอนุสัญญาตั้งแต่วันที่ 12 มิถุนายน 2556 เป็นต้นมา และต่อมากรมวิชาการเกษตรได้ยื่นข้อเสนอ (Proposal) ต่อที่ประชุมสมัยสามัญประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาไซเตส ครั้งที่ 17 เพื่อปรับกฎระเบียบในการควบคุมการค้าระหว่างประเทศของไม้พะยุง จากการควบคุมเพียงไม้ท่อน ไม้ซุง ไม้แปรรูป และไม้แผ่นบาง ให้เป็นการควบคุมทุกส่วนของไม้พะยุง รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มาจากไม้พะยุง (ยกเว้นเมล็ด ดอก ใบ)

การเป็นชนิดพันธุ์ในบัญชี CITES ทำให้ภาคีสัญญา 178 ประเทศ ได้รับทราบว่ามีไม้พะยุงเป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาและต้องดำเนินการเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกไม้พะยุงตามข้อปฏิบัติของอนุสัญญา เช่น การส่งออกต้องได้รับอนุญาตจากประเทศส่งออกทุกครั้ง การพิจารณาส่งคืนไม้พะยุงที่จับกุมได้ในต่างประเทศกลับประเทศถิ่นกำเนิด เป็นต้น ตลอดจนต่อยอดในการแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปราบปรามการค้าไม้พะยุงระหว่างประเทศที่ผิดกฎหมายหลักการของอนุสัญญาฯ ต่อไป

เพื่อให้บัญชีอนุสัญญาในส่วนชนิดพันธุ์พืชมีผลบังคับตามกฎหมายไทย กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบอนุสัญญา CITES ด้านพืช กำหนดให้เป็นพืชอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2535 และสามารถใช้อนุสัญญาไทยฉบับอื่นๆ ที่มีผลบังคับปัจจุบันเพื่อปราบปรามการค้าไม้พะยุงส่งออกได้ คือ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติการส่งออกป่านอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ที่กำหนดไม้เป็นสินค้าที่ขออนุญาตในการส่งออกและพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469

สรุป

1. รูปแบบขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายที่สามารถรวบรวมได้ มีดังนี้
  - 1.1 ลักลอบตัดโค่นไม้และนำออกจากป่า
  - 1.2 นำเคลื่อนที่ตามเส้นทางคมนาคมสู่โกดังชานเมือง
  - 1.3 ลักลอบส่งออกต่างประเทศจากการสำแดงสินค้าเป็นเท็จ หลีกเลี่ยงด่านที่มีเครื่องสแกนสินค้า หรือลักลอบส่งออกไปตามแนวชายแดน

2. สถิติคดีเกี่ยวกับไม้พะยุง

จากสถิติการจับกุมพบว่า เริ่มมีคดีสูงขึ้นเรื่อยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2554 ต่อมามีการผลักดันให้ไม้พะยุงเป็นสินค้าที่ต้องควบคุมตามอนุสัญญา CITES ในปี พ.ศ. 2556 และจากการดำเนินป้องกันและปราบปรามการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายอย่างเข้มข้นโดยอาศัยกฎหมายที่เข้มงวด และมีบทลงโทษที่รุนแรง ในปี พ.ศ. 2557 พบว่าสามารถจับกุมดำเนินคดีที่เกี่ยวกับไม้พะยุงได้มากที่สุด และสถิติคดีได้ลดจำนวนลงในปีถัดมา คือ พ.ศ. 2558 – 2560 จนอยู่ในระดับการจับกุมดำเนินคดีแบบคงที่ ซึ่งให้เห็นประสิทธิภาพของการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบหลัก คือ กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยการบูรณาการทุกภาคส่วน และดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ รวมถึงผลกระทบในทางบวกหลังจากกฎหมายมีผลบังคับใช้

3. สถานการณ์การลักลอบค้าไม้พะยุง ยังมีแนวโน้มขยายตัวในหลายจังหวัด โดยเฉพาะ

3.1 พื้นที่แนวชายแดนติดแม่น้ำโขง ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี ซึ่งเป็นเส้นทางลักลอบขนส่งสู่ลาว เพื่อส่งต่อไปยังเวียดนาม และเข้าสู่ตลาดทุนในประเทศจีน

3.2 ด้านจังหวัดศรีสะเกษ มีการลักลอบขนส่งไปยังกัมพูชา และส่งต่อไปยังจีน

3.3 ด้านตะวันออก ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี ตราด และชลบุรี โดยการสำแดงรายการสินค้าเป็นเท็จ ซุกซ่อนไม้ไปกับเรือประมงและเรือสินค้า ส่งต่อไปยังกัมพูชา เวียดนาม และจีนตามลำดับ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ

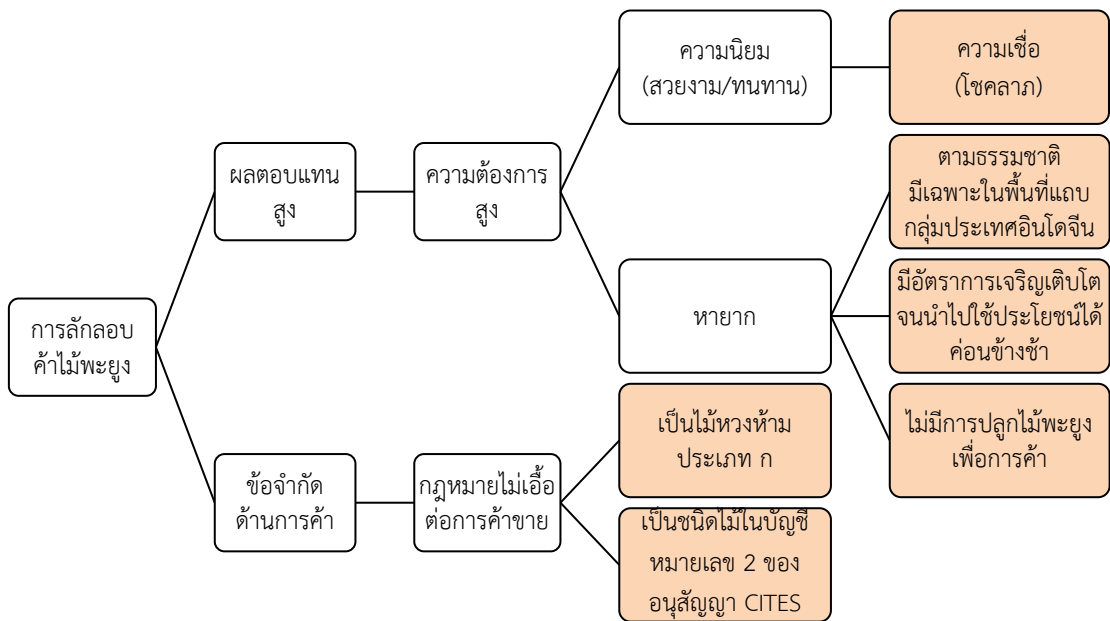
จากการศึกษานโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ตลอดจนการดำเนินการป้องกันที่ผ่านมาของภาครัฐในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ในระยะสั้น 5 ปี และระยะยาว 10 ปี ผลการศึกษาสามารถนำมาวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย รวมถึงนโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการที่บังคับใช้ในปัจจุบัน และการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาของภาครัฐในอดีตถึงปัจจุบัน ได้ดังนี้

ปัญหาสาเหตุของการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย

ไม้พะยุงถือเป็นไม้อันดับต้น ๆ ที่มีการลักลอบตัดมากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากมีความต้องการของไม้พะยุงสูงมากในแถบประเทศจีน เวียดนาม โดยมีนายทุนจากต่างชาติเข้ามาสร้างเครือข่ายตัดไม้พะยุงในป่าของประเทศไทยจำนวนมาก เพราะประเทศไทยเป็นแหล่งไม้พะยุงที่สมบูรณ์ ที่ผ่านมาถึงแม่เจ้าหน้าที่ได้สนธิกำลังร่วมกับทหาร ตำรวจ ในการปราบปรามอย่างเต็มที่ แต่ก็ปรากฏว่ายังคงมีไม้ถูกตัดออกจากป่าเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากข้อมูลสถิติการจับกุมคดีเกี่ยวกับไม้พะยุง และจากการรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้นำการวิเคราะห์ปัญหาแบบ Why-Why Analysis ซึ่งเป็นเทคนิคในการวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่เป็นต้นเหตุให้เกิดปรากฏการณ์อย่างเป็นขั้น เป็นตอน เป็นระบบ และไม่ให้เกิดการผิดพลาดซ้ำ ทำให้ได้ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย ดังนี้

1. มีความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ไม้พะยุงเพื่อเสริมบารมีและนำมาซึ่งโชคลาภ
2. ไม้พะยุงตามธรรมชาติมีเฉพาะในพื้นที่แถบกลุ่มประเทศอินโดจีน
3. ไม้พะยุงมีอัตราการเจริญเติบโตจนนำไปใช้ประโยชน์ได้ค่อนข้างช้า
4. ไม่มีการปลูกไม้พะยุงเพื่อการค้า
5. ไม้พะยุงเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก.

6. ไม้พะยุงเป็นชนิดไม้ในบัญชีหมายเลข 2 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ดังแผนภาพที่ 4-1
 แผนภาพที่ 4-1 การวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุของการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย ในราชอาณาจักรไทย

นโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

1. นโยบายป่าไม้แห่งชาติ

นโยบายป่าไม้แห่งชาติ กำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้มีความเข้าใจร่วมกันและถือเป็นแนวทางปฏิบัติอันจะทำให้การพัฒนาป่าไม้เป็นไปอย่างราบรื่น ในอดีตนโยบายป่าไม้แห่งชาติที่ออกโดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2528 ได้กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ ประกอบด้วยป่าเพื่อการอนุรักษ์ในอัตราร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ และป่าเพื่อเศรษฐกิจในอัตรา ร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ

นอกจากนั้นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้อื่น ๆ ที่สำคัญของประเทศ ในขณะนั้นยังมีเนื้อหาที่ขัดแย้งกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เช่น

1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ที่มุ่งเน้นการกำหนดสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ไม่สอดคล้องกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติ กล่าวคือ กำหนดให้มีพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ร้อยละ 25 ของประเทศ

1.2 นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559 ได้กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศ โดยเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจร้อยละ 20

จากนโยบายข้างต้นจึงเป็นเหตุทำให้นโยบายป่าไม้แห่งชาติไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม สูญเสียพื้นที่ป่าไม้ และเกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จนถึงฉบับปัจจุบัน ประเทศไทยจึงได้มีแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นการพัฒนาที่ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนซึ่งมีความชัดเจนมากกว่าฉบับที่ผ่านมา โดยได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มุ่งเน้นในเรื่องการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ดังนี้

- กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้อย่างน้อยร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ โดยให้รักษาพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๙ และเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนไม่น้อยกว่าปีละ 5,000 ไร่

- กำหนดแนวทางการคุ้มครอง ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ และเขตอนุรักษ์

- การพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้ทั้งระบบ

- การพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- การจัดการองค์ความรู้ การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

- การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- การปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบ และส่งเสริมการกระจาย การถือครองที่ดินให้เกิดความเป็นธรรม

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้มีการกำหนดเป้าหมายหลักในการพิทักษ์รักษาป่าไม้ของประเทศให้มี

ความสมบูรณ์ โดยให้มีพื้นที่ป่าอย่างน้อยร้อยละ 40 (ป่าเพื่อการอนุรักษ์ไว้ร้อยละ 25 ป่าเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ) ภายใน 10 ปี

นอกจากนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายของประเทศเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้ทั้งระบบทันต่อสถานการณ์และเป็นไปอย่างมีเอกภาพ รวมทั้งเกิดดุลยภาพกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีมาตรการในการประสาน ติดตาม และสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชาติตามกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้และการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเกิดความยั่งยืน ดังนั้น เพื่อเป็นการสนองต่อต่อยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในด้านที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการป่าไม้แห่งชาติขึ้น โดยมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดทำนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาป่าไม้ของประเทศ จัดทำยุทธศาสตร์หรือแผนแม่บทเกี่ยวกับการพัฒนาป่าไม้ของประเทศ ตลอดจนกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พร้อมทั้งให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจำแนกพื้นที่ป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการในภาพรวมของประเทศ และแนวทางจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ที่เหมาะสม รวมถึงกำหนดให้มีการทบทวนนโยบายป่าไม้แห่งชาติตามยุทธศาสตร์หรือแผนแม่บททุก 3 ปี หรือตามความเหมาะสมกับสถานการณ์

จึงสรุปได้ว่านโยบายป่าไม้แห่งชาติเป็นเพียงกรอบแนวทางในการดำเนินการของประเทศที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ในภาพรวมเชิงพื้นที่ ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในอดีตที่ผ่านมาไม่มีความสอดคล้องกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติ รวมถึงมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก จึงส่งผลทำให้ทรัพยากรป่าไม้เสื่อมโทรม และลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามปัจจุบันรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายป่าไม้แห่งชาติที่ใช้เป็นกรอบในการกำหนดแผนพัฒนาและนโยบายในการพัฒนาประเทศ จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการป่าไม้แห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำและกำหนดทิศทางที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ให้มีความเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ ดังนั้น หากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการกำหนดแผนนโยบาย และมาตรการในทิศทางที่สอดคล้องกันและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถรักษาและเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ได้ตามเป้าหมาย

2. แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแนวทางหลักในการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติและให้หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติการ อำนวยการประสานงาน และประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งเป็นแนวทางในการประสานความร่วมมือกับประชาคมโลกประชาคมภูมิภาคและประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกันให้มีความเข้าใจทิศทางการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน โดยให้มีการดำเนินการเพื่อหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าและทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใน 1 ปี ซึ่งได้กำหนดแผนในระดับยุทธศาสตร์ของการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติและกลยุทธ์ในการปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติการและการประสานงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ผนึกกำลังป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ได้มีการกำหนดกลยุทธ์ที่สำคัญไว้ ดังนี้

1. กลยุทธ์ “หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ”
2. กลยุทธ์ “จัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ทำลายป่า”
3. กลยุทธ์ “ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ทำลายป่า”
4. กลยุทธ์ “ยึดคืนพื้นที่ป่า ยับยั้งการบุกรุกป่า และแก้ปัญหาป่าบุกรุกคน โดยใช้

ภาพถ่ายทางอากาศเป็นหลักฐานหลักร่วมกับหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง”

จึงสรุปได้ว่าแผนแม่บทฉบับนี้ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจัดการที่ดินในประเทศไทย ซึ่งได้มีการกำหนดกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างครบถ้วน โดยมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ สภาพปัญหาและข้อจำกัดของประเทศ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานพร้อมสร้างความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่ในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายและเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

3. กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ และที่เกี่ยวข้อง

สำหรับประเทศไทยมีกฎหมายที่ใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันรักษา ควบคุมการใช้ประโยชน์และบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อยู่หลายฉบับ ซึ่งในแต่ละฉบับมีวัตถุประสงค์ทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน กล่าวคือ บางฉบับใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้

แต่บางฉบับมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการควบคุมดูแลรักษา และบางฉบับก็มีทั้งสองวัตถุประสงค์ควบคู่กันไป จะแตกต่างกันบ้างก็ในเรื่องของความเข้มข้นของมาตรการหรือบทกำหนดโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับ ซึ่งหากพิจารณากฎหมายดังกล่าวเป็นรายมาตราแล้ว จะเห็นว่ากฎหมายแต่ละฉบับมีเจตนารมณ์เพียงเพื่อให้การแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างมีระบบ สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ เพื่อประโยชน์ในการเก็บรายได้ของประเทศ โดยไม่ให้ความสำคัญกับการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้หรือความสมดุลทางธรรมชาติเท่าที่ควร เนื่องจากสภาพทางธรรมชาติของประเทศไทยในขณะนั้นอุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติมากมาย ประกอบกับหลักการในการอนุญาตให้ประชาชนเข้าแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรของรัฐก็มุ่งเน้นไปที่การสัมปทานเป็นหลัก เนื่องจากเป็นรูปแบบการอนุญาตที่รัฐได้รับผลตอบแทนมากที่สุด อีกทั้งการควบคุมตรวจสอบทำได้ง่ายกว่าการอนุญาตแบบรายย่อย

พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ได้ออกแบบมาในรูปของการขออนุญาตของเอกชนต่อรัฐซึ่งเป็นผู้ผูกขาดทรัพยากรไว้แบบรวมศูนย์ จึงเห็นได้ว่ารัฐมีเจตนารมณ์เพียงเพื่อควบคุมการใช้ทรัพยากร “ไม้” ของเอกชนผ่านขั้นตอนและระเบียบที่รัฐกำหนดขึ้น โดยไม่มีการแบ่งแยกถึงประเภทของเอกชนผู้ขอใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเลย อาศัยเพียงดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายเท่านั้น ทั้งนี้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีประกาศฉบับที่ 106/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กำหนดให้เพิ่มไม้พะยูนและไม้ตระกูลเดียวกัน ไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดในราชอาณาจักรเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. เช่นเดียวกับไม้สักและไม้ยาง และเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิด โดยต้องระวางโทษทั้งจำและปรับที่รุนแรงขึ้น โดยมีโทษจำคุกสูงสุด 20 ปี ปรับสูงสุด 2 ล้านบาท

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เป็นกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรด้านป่าไม้ไปพร้อม ๆ กับการป้องกันรักษาพื้นที่ป่า โดยให้น้ำหนักไปที่การรักษาพื้นที่ป่าเป็นหลัก เพราะหากพิจารณาเป็นรายมาตราแล้ว จะพบว่าแทบจะไม่มีบทบัญญัติที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์หรือวิธีการอนุญาตให้ทำไม้ หรือเก็บหาของป่าในเขตป่าที่ได้มีการประกาศให้เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติเลย แต่จะบัญญัติหลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่เพิ่มเติมเข้ามา ซึ่งเป็นส่วนที่มีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ที่มุ่งเน้นการคุ้มครองและบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และของป่าเป็นหลัก และเนื่องจากป่าสงวนแห่งชาติถือได้ว่าเป็นป่าที่มีการจำแนกไว้เพื่อเป็นป่าเศรษฐกิจ หรือป่าเพื่อการใช้ประโยชน์ ดังนั้น ข้อห้ามเกี่ยวกับป่าสงวนแห่งชาติจึงมิใช่ข้อห้ามเด็ดขาด อาจมีการอนุญาตให้กระทำได้เป็นกรณี ๆ ไป

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครอง ป้องกันทรัพยากรป่าไม้ และความหลากหลายทางธรรมชาติอย่างเข้มงวด มีลักษณะเป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นข้อห้าม จึงมีลักษณะเป็นกฎหมายอาญามากกว่าหลักการจัดการทรัพยากร ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาการกระทำความผิดตามข้อห้าม เจ้าหน้าที่จึงมีทางเลือกน้อยในการจัดการกับปัญหา อาทิ พบพื้นที่ถูกยึดครอง แฝวถาง ต้องจับกุมดำเนินคดีนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งบางกรณีก็เหมาะสม แต่บางกรณีเจ้าหน้าที่ก็ต้องตกเป็นจำเลยของสังคม

จึงสรุปได้ว่ากฎหมายป่าไม้แต่ละฉบับถูกกำหนดขึ้นในบริบทและสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป แต่ละฉบับจึงมีความเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มุ่งเน้นการควบคุมกิจการทำไม้ แต่ไม่ควบคุมพื้นที่ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มุ่งเน้นการควบคุมพื้นที่ แต่ไม่มีเป้าหมายเชิงการจัดการที่ยั่งยืน พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มุ่งเน้นการจัดการพื้นที่ธรรมชาติและส่งเสริมการพักผ่อน ท่องเที่ยว เรียนรู้ธรรมชาติ ดังนั้นหากเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายแต่ไม่สามารถนำกฎหมายมาเป็นเครื่องมือในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติของชาติได้อย่างเต็มที่ โดยอาจมีสาเหตุมาจากการไม่ทราบถึงรายละเอียดของกฎหมาย ซึ่งมีเจ้าหน้าที่จำนวนน้อยที่จะเข้าใจเนื้อหาของกฎหมายและนำไปใช้ได้ถูกต้อง ประกอบกับกฎหมายได้ให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่ให้มีดุลยพินิจในการดำเนินการตามกฎหมาย แต่หากเจ้าหน้าที่ขาดจิตสำนึกก็ทำให้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเช่นกัน

4. กฎหมายศุลกากรที่เกี่ยวข้อง

ไม้พะยูนจัดเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530 เป็นของต้องควบคุมการส่งออกตามพระราชบัญญัติการส่งออกปศุสัตว์และการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 และประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ไม้เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออกปศุสัตว์ในราชอาณาจักร พ.ศ. 2555 ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง พืชอนุรักษ์ พ.ศ. 2557 และอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน 2560 ได้มีการปรับปรุงประเด็นเรื่องความผิดและโทษ ซึ่งโดยปกติพิธีการทางศุลกากรเพื่อการส่งออกประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การโอนถ่าย และ/หรือ การยื่นข้อมูลใบขนสินค้า 2) การตรวจสอบพิสูจน์การสำแดงข้อมูล 3) การชำระภาษีอากร และ 4) การตรวจและการปล่อยสินค้า ทั้งนี้ การตรวจปล่อยสินค้าจะมีการนำระบบบริหารความเสี่ยง (Risk Management) มาใช้ในการสั่งการ ตรวจสอบเงื่อนไขที่หน่วยงานศุลกากรกำหนดไว้ในระบบ Profile เพื่อจัดกลุ่มใบขนสินค้า

เป็น 2 กลุ่ม คือ ให้เปิดตรวจ (Red Line) หรือให้ยกเว้นการตรวจ (Green Line) โดยที่ผ่านมามักจะพบปัญหาเกี่ยวกับการสำแดงข้อมูล ซึ่งในเรื่องการขนส่งสินค้าผ่านแดนและถ่ายลำมีสองด้านที่จะต้องพิจารณาและให้ความสำคัญ คือ การอำนวยความสะดวก และการบังคับใช้กฎหมายในลักษณะการควบคุมตรวจสอบ ซึ่งจะต้องมีการถ่วงน้ำหนักระหว่างสองเรื่องนี้อย่างเหมาะสม และในกรณีของการขนส่งสินค้าผ่านแดนมีประเด็นเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่าง 4 ประเทศ คือ ไทย ลาว เวียดนาม จีน ต้องมาเจรจาตกลงกันก่อนในเรื่องการขนส่งสินค้าผ่านแดนว่าจะมีแนวทางการดำเนินการอย่างไร เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศ เช่น ลาว ไม่ได้นำหลักการตาม WCO มาอนุวัติเป็นกฎหมายภายใน อีกทั้งยังไม่แน่นอนว่าประเทศสมาชิกอาเซียนจะยอมรับความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนของอาเซียนมาใช้เพียงใด จึงจำเป็นต้องหาความชัดเจนในระดับผู้นำของรัฐบาลหรือกระทรวงที่รับผิดชอบจาก 4 ประเทศ

ทั้งนี้ การตรวจสอบสินค้าผ่านแดนจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นสินค้าหรือมีการนำเข้าผิดกฎหมายเท่านั้น ซึ่งเมื่อกรมศุลกากรตรวจยึดจับกุมไม้พะยูนได้แล้วจะดำเนินคดีตามขั้นตอนของกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยในขั้นตอนกรมศุลกากรจะทำหนังสือเชิญเจ้าหน้าที่ป่าไม้ (ในฐานะผู้เชี่ยวชาญ) ไปทำการตรวจสอบชนิดและวัดปริมาตรไม้ในแต่ละคดี เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ประกอบการพิจารณาประเมินราคาไม้ของกลาง และเนื่องจากไม้ของกลางในคดีทั้งหมดมีขนาดใหญ่และมีจำนวนมาก โดยส่วนมากบรรจุอยู่ในตู้คอนเทนเนอร์และบางส่วนวางกองไว้ในที่กลางแจ้ง และถูกเก็บไว้ในความดูแลของกรมศุลกากร จึงทำให้เกิดปัญหากับกรมศุลกากรเป็นอย่างมาก อาทิ ปัญหาเรื่องสถานที่แห่งใหม่เพื่อเก็บรักษาไม้ของกลางในกรณีที่ต้องคืนตู้คอนเทนเนอร์ให้กับเจ้าของที่ไม่มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำผิด ปัญหาค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาจะมากเกินไปเกินสมควร ปัญหาการสูญหายหรือเสื่อมค่าเสียหายราคา ทั้งนี้ หากคดีถึงที่สุดโดยศาลมีคำพิพากษาปรับไม้ของกลางและสั่งลงโทษผู้กระทำผิดทั้งตามกฎหมายศุลกากรและกฎหมายป่าไม้ ไม้ของกลางย่อมตกเป็นของแผ่นดิน และเมื่อเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรได้ยึดไว้ยึดไม้ของกลางไว้โดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 กรมศุลกากรจึงเป็นผู้มีอำนาจขายไม้ของกลางดังกล่าว ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการขายไม้ของกลางดังกล่าวจะเป็นการทำให้ไม้ของกลางนั้นหมุนเวียนกลับเข้าไปใช้ประโยชน์แก่ผู้กระทำความผิดอีก ทำให้ไม่สามารถสกัดกั้นขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายได้ จึงเห็นว่าการจัดการกับไม้ของกลางที่ยึดไว้แล้วสมควรให้มีการนำไม้ดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ในทางราชการแทน

5. อนุสัญญาที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ข้อตกลง และพิธีสารระหว่างประเทศที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับทรัพยากรป่าและสัตว์ป่า เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และโครงการชีวมณฑล ซึ่งจากอนุสัญญาดังกล่าวประเทศไทยในฐานะประเทศภาคีสมาชิกมีหน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามอนุสัญญาหรือข้อตกลงที่ได้เข้าร่วม โดยการตรากฎหมายภายในประเทศ

สำหรับอนุสัญญาที่มีสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าไม้พะยุง คือ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ โดยไม้พะยุงได้ถูกบรรจุเป็นชนิดไม้ในบัญชี 2 จากผลการประชุมภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ครั้งที่ 16 คือ เป็นชนิดพันธุ์ที่อนุญาตให้ค้าได้ แต่ต้องควบคุมไม่ให้ลดปริมาณอย่างรวดเร็วจนถึงจุดใกล้จะสูญพันธุ์ โดยประเทศไทยเป็นประเทศผู้เสนอ เนื่องจากสถานการณ์ไม้พะยุงในประเทศไทยอยู่ในภาวะวิกฤติมาก จากการถูกลักลอบตัดออกจากป่าอนุรักษ์จากภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นจำนวนมาก เพราะความต้องการของตลาดโลกโดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจทางการค้าอย่างประเทศจีน

สำหรับประเทศไทยไม้พะยุงจัดอยู่ในบัญชีไม้หวงห้ามประเภท ก. และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2551 ที่ไม่อนุญาตให้ค้าขายหรือส่งออก แม้ว่ารัฐจะอนุญาตให้ตัดได้ในพื้นที่กรรมสิทธิ์แต่ไม่สามารถส่งออกไปขายได้ในต่างประเทศ จึงเชื่อว่าหากยังถูกควบคุมจากบัญชี 2 ของไซเตส จะช่วยควบคุมการค้าระหว่างประเทศ ทั้งจากประเทศต้นทางและปลายทางที่กำหนดว่าต้องมีใบอนุญาตมาแสดง น่าจะช่วยลดการลักลอบค้าไม้ชนิดนี้ไปได้มาก แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ การแยกชนิดของเนื้อไม้ระหว่างไม้พะยุง ไม้ชิงชันและไม้แดงที่อนุญาตให้ค้าได้ ซึ่งมีความใกล้เคียงกันยังทำได้ยาก จึงส่งผลทำให้เกิดช่องว่างในการลักลอบค้าไม้พะยุงออกนอกประเทศ ในทางกลับกันหากมองในประเด็นว่า ประเทศไทยมีไม้พะยุงในพื้นที่กรรมสิทธิ์ แต่ไม่อนุญาตให้ค้าได้นั้น เป็นเหตุมาจากไม้พะยุงในพื้นที่กรรมสิทธิ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีปริมาณไม่เพียงพอและไม่มีศักยภาพในการส่งออกให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดโลก ดังนั้น หากมีการอนุญาตให้ค้าไม้พะยุงจากที่ดินกรรมสิทธิ์ได้ อาจทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้พะยุงที่ผิดกฎหมายโดยการนำมาสวมต่อขึ้นได้

6. มาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามที่เกี่ยวข้องกับการตัดไม้พะยุง

จากสถานการณ์การลักลอบตัดไม้พะยุง รัฐจึงได้มีมาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามที่เกี่ยวข้องกับการตัดไม้พะยุงที่สำคัญ ได้แก่

- 1) มาตรการป้องกันไม้พะยุงไม่ให้ถูกลักลอบตัด โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลาดตระเวนตรวจสอบเพื่อป้องกันไม้พะยุงไม่ให้ถูกลักลอบตัดออกจากป่า
- 2) มาตรการป้องกันการเคลื่อนย้ายไม้พะยุงโดยผิดกฎหมาย โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตั้งด่านตรวจ จุดสกัด เพื่อสกัดกั้นการเคลื่อนย้ายไม้พะยุงโดยผิดกฎหมาย
- 3) มาตรการป้องกันการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านไม้พะยุงโดยผิดกฎหมาย โดยการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านไม้พะยุงโดยผิดกฎหมาย โดยเฉพาะบริเวณแนวชายแดน
- 4) มาตรการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยการแสวงหาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ เพื่อผลักดันประเด็นการค้าพืชป่า โดยเฉพาะการค้าไม้พะยุง ให้เป็นเรื่องสำคัญในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

จะเห็นได้มาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามที่เกี่ยวข้องกับการตัดไม้พะยุงในปัจจุบัน ประกอบไปด้วยมาตรการตั้งแต่การป้องกันกับการลักลอบการตัดออกจากป่า (ต้นทาง) จนถึง การป้องกันการส่งออกนอกประเทศที่ผิดกฎหมาย (ปลายทาง) โดยในการปฏิบัติงานตามมาตรการดังกล่าวเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจำเป็นต้องที่มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน รวมถึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการปฏิบัติงานซึ่งกระทำได้ยาก รวมถึงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีข้อจำกัดในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจหน้าที่เฉพาะที่ได้รับมอบหมายตามพระราชบัญญัติที่หน่วยงานรับผิดชอบเท่านั้น

การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาของภาครัฐในอดีตถึงปัจจุบัน

การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาภาครัฐในอดีตถึงปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยุง พบว่าในอดีตรัฐบาลไม่ได้มีนโยบายด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่ชี้เฉพาะไปที่การแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องไม้พะยุง แต่เป็นนโยบายการแก้ไขปัญหาในเชิงภาพรวม คือ การป้องกันการบุกรุก การตัดไม้ในพื้นที่ป่า แต่จากสถานการณ์การลักลอบการตัดไม้พะยุงในป่าอนุรักษ์ทางภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการลักลอบค้าไม้พะยุงที่ผิดกฎหมายส่งออกนอกประเทศ เนื่องจากมีความต้องการของตลาดในกลุ่มประเทศที่มีความเชื่อว่าไม้พะยุงเป็นไม้มงคล ช่วยเสริมบารมี จึงส่งผลทำให้ไม้พะยุงในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ถูกลักลอบตัดออกจาก

ป่ามากขึ้น ส่งผลให้ไม้พะยูนลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วจนถึงขั้นวิกฤต ในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยจึงได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกพื้นที่ของรัฐ และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยกำหนดให้การคุ้มครองไม้พะยูนเป็นวาระแห่งชาติ รวมถึงสั่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีมาตรการในการป้องกันและปราบปราม ขบวนการลักลอบตัดและค้าไม้พะยูนให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการในการปฏิบัติด้วย ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลจึงได้มีการปรับปรุงกฎหมาย ประกาศ คณะรัฐมนตรี มาตรการ และข้อสั่งการที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบตัดและค้าไม้พะยูน สรุปได้ว่า “ไม้พะยูนจัดอยู่ในบัญชีไม้หวงห้ามประเภท ก. ที่ไม่อนุญาตให้ค้าขายหรือส่งออก แม้ว่ารัฐจะอนุญาตให้ตัดได้เฉพาะในพื้นที่กรรมสิทธิ์แต่ไม่สามารถส่งออกไปขายได้ในต่างประเทศ” และมีการผลักดันให้ไม้พะยูน บรรจุอยู่เป็นชนิดไม้ในบัญชี 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ เพื่อเป็นมาตรการหนึ่งในการควบคุมและป้องกันการลักลอบค้าไม้พะยูนออกนอกประเทศ นอกจากนี้ยังมีมาตรการในแสวงหาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ เพื่อผลักดันประเด็นการค้าพืชป่า โดยเฉพาะการค้าไม้พะยูนให้เป็นเรื่องสำคัญในระดับภูมิภาคและพหุภาคี ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวส่งผลทำให้ ในปี 2558 มีสถิติคดีเกี่ยวกับไม้พะยูนลดลง และมีอัตราคงที่จนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามจากสถิติคดีป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยูนมีอัตราการคงที่ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง และมีการบูรณาการในหลายส่วนราชการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ รวมถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการส่งออกไม้พะยูนข้ามแดน มีความเกี่ยวเนื่องกับผลประโยชน์ด้านการค้าของภาคเอกชน จึงส่งผลให้การปฏิบัติงานตามขั้นตอนของกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นไปได้ยาก

สรุป

ปัญหาการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายนอกจากจะมีสาเหตุมาจากความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ไม้พะยูนเพื่อเสริมบารมีและนำมาซึ่งโชคลาภแล้ว ไม้พะยูนยังจัดเป็นของหายาก เนื่องจากไม้พะยูนตามธรรมชาติมีเฉพาะในพื้นที่แถบกลุ่มประเทศอินโดจีนเท่านั้น และยังมีอัตราการเจริญเติบโตจนนำไปใช้ประโยชน์ได้ค่อนข้างช้า ประกอบกับปัจจุบันไม่มีการปลูกไม้พะยูนเพื่อการค้า และมีสถานภาพตามกฎหมายเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. และเป็นชนิดไม้ในบัญชี 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ นอกจากนี้ยังอาจมีสาเหตุมาจากการทุจริตคอร์ปชั่นหรือการขาดธรรมาภิบาลของระบบบริหารจัดการของรัฐอีกด้วย

ในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนของกฎหมายศุลกากร ที่ผ่านมามักจะพบปัญหาเกี่ยวกับการสำแดงข้อมูล ซึ่งการตรวจสอบสินค้าผ่านแดนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นสินค้าหรือมีการนำเข้าผิดกฎหมายเท่านั้น โดยจะมีการกำหนดให้ใบขนสินค้านั้นเป็นกลุ่มให้เปิดตรวจ (Red Line) ประกอบกับการพิสูจน์ชนิดไม้และการพิสูจน์ที่มาของไม้ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร นอกจากนี้กรมศุลกากรยังพบปัญหาเรื่องสถานที่เพื่อใช้ในการเก็บรักษาไม้ของกลางเนื่องจากมีกรณีที่ต้องคืนตู้คอนเทนเนอร์ให้กับเจ้าของที่ไม่มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำผิด และยังพบปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาไม้ของกลางที่สูงมาก ตลอดจนความเสี่ยงต่อการสูญหายหรือเสื่อมราคาของไม้ของกลาง ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติของกรมศุลกากรทั้งสิ้น

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้ใช้อำนาจทางการบริหารเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยสั่งการผ่านส่วนราชการที่เกี่ยวข้องตามข้อเสนอของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่หลายครั้งด้วยกัน ส่วนใหญ่มักใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งรุนแรงอันเกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งช่วยระงับปัญหาได้รวดเร็ว แต่ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ยากไร้ นอกจากนี้การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ฉบับต่าง ๆ ส่วนหนึ่งก็จะมีจุดเริ่มต้นจากนโยบายของคณะรัฐมนตรี ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยบทกฎหมายมารองรับให้ถูกต้องอย่างเป็นรูปธรรม แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่ากฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ที่ได้บัญญัติขึ้นและได้มีการปรับปรุงให้มีความครบถ้วนและเท่าทันสถานการณ์ในปัจจุบัน แต่ยังไม่สามารถหยุดยั้งขบวนการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งนี้ อาจเกิดจากในการปฏิบัติงานต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความชำนาญ และต้องมีการบูรณาการในทุกภาคส่วน ทั้งทหาร ตำรวจ ข้าราชการพลเรือน รวมถึงประชาชน อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้การหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุง ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษานโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ตลอดจนการดำเนินการป้องกันที่ผ่านมาของภาครัฐ ในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน และการวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ในระยะสั้น 5 ปี และระยะยาว 10 ปี ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุป

จากการศึกษา นโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน พบว่านโยบายป่าไม้แห่งชาติได้กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ ประกอบด้วย ป่าเพื่อการอนุรักษ์ในอัตราร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ และป่าเพื่อเศรษฐกิจในอัตราร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการป่าไม้แห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำและกำหนดทิศทางที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ให้มีความเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ พร้อมทั้งกำหนดให้มีการทบทวนนโยบายป่าไม้แห่งชาติตามยุทธศาสตร์หรือแผนแม่บททุก 3 ปี หรือตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ และได้มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ให้มีความสอดคล้องกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติ โดยได้มีการกำหนดเป้าหมายหลักในการพิทักษ์รักษาป่าไม้ของประเทศให้มีความสมบูรณ์ โดยให้มีพื้นที่ป่าอย่างน้อยร้อยละ 40 ภายใน 10 ปี และได้มีการจัดทำแผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งได้มีการกำหนดแผนในระดับยุทธศาสตร์ของการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติและกลยุทธ์ในการปฏิบัติเพื่อให้หน่วยปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติการและการประสานงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยได้มีการกำหนดกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ไว้อย่างครบถ้วน และมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ สภาพปัญหาและข้อจำกัดของประเทศ ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน

พร้อมสร้างความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่ในสังกัดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายและเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้ใช้อำนาจทางบริหารเพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย โดยสั่งการผ่านส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการปฏิบัติงานต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความชำนาญ ประกอบกับปัญหาการลักลอบการค้าไม้พะยุงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบูรณาการในทุกภาคส่วน ทั้งทหาร ตำรวจ ข้าราชการพลเรือน และรวมถึงประชาชน โดยเฉพาะหากเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายไม่สามารถนำกฎหมายมาเป็นเครื่องมือในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติของชาติให้อยู่ต่อไปได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่จำนวนน้อยที่จะเข้าใจเนื้อหากฎหมายและนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง ประกอบกับกฎหมายได้ให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่ให้มีดุลยพินิจในการดำเนินการตามกฎหมาย แต่หากเจ้าหน้าที่ขาดจิตสำนึกก็ทำให้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเช่นกัน

จากการวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย พบว่า ปัจจุบันไม้พะยุงมีภาวะถูกคุกคามอย่างหนักและต่อเนื่อง ทั้งนี้ ปัญหาการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย มีสาเหตุมาจากความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ไม้พะยุงเพื่อเสริมบารมีและนำมาซึ่งโชคลาภ ความนิยมต่อการใช้ไม้พะยุง ประกอบกับไม้พะยุงตามธรรมชาติกระจายพันธุ์ในประเทศกัมพูชา ลาว ไทย และเวียดนาม มีอัตราการเจริญเติบโตจนนำไปใช้ประโยชน์ได้ค่อนข้างช้า และปัจจุบันไม่มีการปลูกไม้พะยุงเพื่อการค้าอยู่ในที่ดินกรรมสิทธิ์ ประกอบกับสถานภาพไม้พะยุงด้านกฎหมาย การค้าและการคุ้มครองป้องกันตามกฎหมายไทย กำหนดให้ไม้พะยุงเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก และยังเป็นชนิดไม้ในบัญชี 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ โดยให้มีการซื้อขายระหว่างประเทศได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตทั้งจากประเทศส่งออกและนำเข้า พร้อมทั้งต้องควบคุมจำนวนไม้พะยุงในธรรมชาติไม่ให้ลดลงจนเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ซึ่งจะทำให้การค้าไม้พะยุงระหว่างประเทศทำได้ยากขึ้น จากเดิมที่ทำได้อย่างเสรีไม่มีความผิด จะต้องมีการระบุที่มาของไม้ให้ชัดเจนว่าต้นทางมาจากประเทศใด โดยปัญหาที่ตามมา คือ การพิสูจน์ที่มาของไม้ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ทั้งนี้ ภาระการพิสูจน์จะตกไปอยู่ที่ผู้จับกุม ซึ่งสิ้นเปลืองงบประมาณและเวลา อีกทั้งยังเป็นช่องทางให้เกิดการทุจริตของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าไม้พะยุงกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นที่แท้จริง และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อไปในอนาคต

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ทุก ๆ 5 ปี ว่ามีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันหรือไม่ และทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป

แนวทางการร่วมมือในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน

การกำหนดแนวทางการร่วมมือในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ในระยะสั้น 5 ปี และระยะยาว 10 ปี ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษามาดูรวมการเข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่การประเมินสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ซึ่งได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การประเมินสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

1.1 การประเมินสภาพแวดล้อมภายใน หมายถึง การตรวจสอบความสามารถและความพร้อมในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนภายในประเทศ โดยมีกรอบในการวิเคราะห์ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths : S) หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในประเทศที่เป็นบวกซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย

จุดอ่อน (Weakness : W) หมายถึง สถานการณ์ภายในประเทศที่เป็นลบ ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย

1.2 การประเมินปัจจัยภายนอก หมายถึง การประเมินสภาพแวดล้อมในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายที่ทางประเทศไทยไม่สามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น จึงต้องพยายามเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของ

สภาพแวดล้อมดังกล่าวว่าเป็นไปในลักษณะที่เป็นโอกาส หรืออุปสรรคในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย โดยมีกรอบในการพิจารณาดังนี้

โอกาส (Opportunities: O) หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การดำเนินงานในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายเป็นไปตามกฎหมาย มาตรการ และอนุสัญญาที่เกี่ยวข้อง

อุปสรรค (Threats: T) หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการดำเนินงานในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายให้ไม่เป็นไปตามกฎหมาย มาตรการ และอนุสัญญาที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีนมีรายละเอียดดังตารางที่ 5 - 1

ตารางที่ 5-1 การวิเคราะห์จุดแข็งของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน

	จุดแข็ง	ข้อมูลบ่งชี้
S1	กำหนดให้ไม้พะยุงเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก.	แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ตามประกาศ ศสช. ที่ 106/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557
S2	เพิ่มบทลงโทษที่รุนแรงขึ้นแก่ผู้กระทำความผิด	โดยต้องระวางโทษจากเดิม จำคุกสูงสุด 15 ปี และปรับสูงสุด 1 ล้านบาท เป็นจำคุกสูงสุด 20 ปี และปรับสูงสุด 2 ล้านบาท ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ตามประกาศ ศสช. ที่ 106/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557
S3	รัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาในการทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะในเรื่องการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุง	มีคำสั่งและประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และมีมติของคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยุง เช่น ประกาศ ศสช. ฉบับที่ 106/2557 และมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557 เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยุง บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ระหว่างประเทศ (ฝ่ายไทย) และแผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ฯ

ตารางที่ 5-2 การวิเคราะห์จุดอ่อนของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย
ในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน

	จุดอ่อน	ข้อมูลบ่งชี้
W1	ไม้พะยูนมีการกระจายพันธุ์เฉพาะถิ่น	มีการกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติเฉพาะในพื้นที่แถบกลุ่มประเทศอินโดจีน ได้แก่ กัมพูชา ลาว เวียดนาม และไทย
W2	ไม้พะยูนมีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างช้า	ใช้ระยะเวลา 22 ปี ในการเจริญเติบโตจนมีขนาดที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (สวนป่า)
W3	ไม่มีไม้พะยูนในที่ดินกรรมสิทธิ์	ไม่มีการปลูกไม้พะยูนเป็นสวนป่าเศรษฐกิจ
W4	การตรวจสอบพิสูจน์การสำแดงข้อมูลของกรมศุลกากรกระทำได้ยากและมีค่าใช้จ่ายสูง	การเปิดตรวจสินค้า (Red Line) ต้องเป็นไปตามข้อสั่งการของผู้มีอำนาจ ภายใต้เงื่อนไขที่หน่วยงานศุลกากรกำหนดไว้ ประกอบกับมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูง
W5	การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายพื้นที่เจ้าหน้าที่มีการทุจริต หรือปล่อยปละละเลย	ค่าตอบแทนในขบวนการลักลอบตัดและค้าไม้พะยูนสูงกลายเป็นแรงจูงใจในการกระทำ ความผิด
W6	การป้องกันเชิงพื้นที่กระทำได้ยาก	ไม้พะยูนพบในบริเวณเทือกเขาภูพานและพนมดงรัก ซึ่งเป็นแนวชายแดนซึ่งยากต่อการป้องกัน และมีเส้นทางล่อภัยในหลายเส้นทาง เช่น เส้นทางธรรมชาติตามแนวชายแดน ท่าเรือ เป็นต้น
W7	มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการหลายหน่วยงาน	ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และแผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการ

ตารางที่ 5-2 การวิเคราะห์จุดอ่อนของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย
ในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน (ต่อ)

	จุดอ่อน	ข้อมูลบ่งชี้
		ทรัพยากรอย่างยั่งยืน มีเจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงานต้องปฏิบัติร่วมกัน จึงทำให้เกิดความล่าช้า เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช) กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการต่างประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เป็นต้น
W8	ประชาชนมีรายได้น้อย	ความต้องการและราคาไม้พะยูนในตลาดโลกสูง ส่งผลทำให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยเกิดแรงจูงใจในการกระทำผิด

ตารางที่ 5-3 การวิเคราะห์โอกาสของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย
ในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน

	โอกาส	ข้อมูลบ่งชี้
O1	การบรรจุไม้พะยูนเป็นชนิดไม้ในบัญชีหมายเลข 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES)	บัญชี 2 ของไซเตส ซึ่งเป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ยังไม่ถึงกับใกล้จะสูญพันธุ์ จึงยังอนุญาตให้ค้าได้ แต่ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหายหรือลดปริมาณลงอย่างรวดเร็วจนถึงจุดใกล้จะสูญพันธุ์ โดยประเทศที่จะส่งออกต้องออกหนังสืออนุญาตให้ส่งออกและรับรองว่าการส่งออกแต่ละครั้งจะไม่กระทบกระเทือนต่อการดำรงอยู่ของชนิดพันธุ์นั้น ๆ ในธรรมชาติ

ตารางที่ 5-3 การวิเคราะห์โอกาสของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย
ในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน (ต่อ)

	โอกาส	ข้อมูลบ่งชี้
O2	ความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบ ตัดและค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย	มีการประชุมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น 1) การประชุมระหว่างประเทศเพื่อหาแนวทางแก้ไข ปัญหาการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุง ผิดกฎหมาย 2) การประชุมระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการ ลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าผิดกฎหมาย 3) การประชุมภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่าง ประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์
O3	การดำเนินการทางด้านการทูต กับประเทศเพื่อนบ้าน	นายกรัฐมนตรี เดินทางไปเยือนประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อกระชับความสัมพันธ์และผลักดันความร่วมมือ ที่สำคัญ โดยเฉพาะประเด็นความร่วมมือด้านการ ป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริเวณแนวชายแดน ได้แก่ กัมพูชา ลาว

ตารางที่ 5-4 การวิเคราะห์อุปสรรคของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย
ในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน

	อุปสรรค	ข้อมูลบ่งชี้
T1	ความเชื่อและค่านิยม	มีความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ไม้พะยุงเพื่อเสริมบารมี และนำมาซึ่งโชคลาภ และมีความนิยมต่อการใช้ไม้ พะยุงสูง
T2	ไม้พะยุงราคาตลาดสูง	ไม้พะยุงในตลาดมีราคาสูงกว่าไม้ชนิดอื่น 5 แสนบาทหรือสูงกว่านั้น
T3	เป็นขบวนการข้ามชาติ	จากสถิติพบว่าผู้ถูกจับกุมในคดีที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยุงมี หลายสัญชาติ เช่น กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม

ตารางที่ 5-5 SWOT Matrix ของการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน

<p style="text-align: center;">ปัจจัยภายใน Internal Factors</p> <p style="text-align: center;">ปัจจัยภายนอก External Factors</p>	<p style="text-align: center;">จุดแข็ง STRENGTHS – S</p> <p>S₁ กำหนดให้ไม้พะยูนเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก</p> <p>S₂ เพิ่มบทลงโทษที่รุนแรงขึ้นแก่ผู้กระทำความผิด</p> <p>S₃ รัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาในการทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะในเรื่องการลักลอบตัดและค้าไม้พะยูน</p>	<p style="text-align: center;">จุดอ่อน WEKNESSES – W</p> <p>W₁ ไม้พะยูนมีการกระจายพันธุ์เฉพาะถิ่น</p> <p>W₂ ไม้พะยูนมีอัตราการเจริญเติบโตจนนำไปใช้ประโยชน์ได้ค่อนข้างช้า</p> <p>W₃ ไม่มีการปลูกไม้พะยูนเพื่อการค้าในที่ดินกรรมสิทธิ์</p> <p>W₄ การตรวจสอบพิสูจน์การสำแดงข้อมูลของกรมศุลกากรกระทำได้ยากและมีค่าใช้จ่ายสูง</p> <p>W₅ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายพื้นที่เจ้าหน้าที่มีการทุจริต หรือปล่อยปละละเลย</p> <p>W₆ การป้องกันเชิงพื้นที่ที่กระทำได้ยาก</p> <p>W₇ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการหลายหน่วยงาน</p> <p>W₈ ประชาชนมีรายได้น้อย</p>
<p style="text-align: center;">โอกาส OPPORTUNITIES – O</p> <p>O₁ การบรรจุไม้พะยูนเป็นชนิดไม้ในบัญชีหมายเลข 2 ของอนุสัญญา CITES</p> <p>O₂ ความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบตัดและค้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย</p> <p>O₃ การดำเนินการทางด้านการทูตกับประเทศเพื่อนบ้าน</p>	<p style="text-align: center;">จุดแข็ง – โอกาส (เชิงรุก)</p> <p>- S₃O₂O₃ จัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคอินโดจีน ว่าด้วยความร่วมมือในการหยุดยั้งการลักลอบการค้าไม้พะยูนที่ผิดกฎหมาย</p> <p>- S₃O₃ จัดการประชุมระหว่างประเทศเพื่อติดตามและรายงานการจัดทำมาตรการภายในประเทศ</p>	<p style="text-align: center;">จุดอ่อน – โอกาส (เชิงแก้ไข)</p> <p>- W₄O₁ ปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบพิสูจน์การสำแดงข้อมูลร่วมกันระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>- O₁W₄W₅ การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>
<p style="text-align: center;">อุปสรรค THREATS – T</p> <p>T₁ ความเชื่อและค่านิยม</p> <p>T₂ ไม้พะยูนราคาตลาดสูง</p> <p>T₃ เป็นขบวนการข้ามชาติ</p>	<p style="text-align: center;">จุดแข็ง – อุปสรรค (เชิงป้องกัน)</p> <p>- S₁ S₂ S₃T₁T₂T₃ ประชาสัมพันธ์เพื่อมุ่งเน้นการเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้พะยูน และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้</p>	<p style="text-align: center;">จุดอ่อน – อุปสรรค (เชิงรับ)</p> <p>- W₃T₂ การจัดทำแนวทางการบริหารจัดการป่าเศรษฐกิจโดยภาครัฐและประชาชน</p> <p>- W₇T₃ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงาน</p>

**ยุทธศาสตร์ที่ 1 แนวทางความร่วมมือในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุง
ผิดกฎหมายระหว่างประเทศ**

1. การจัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบ
ค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย (MOU) ระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศที่เกี่ยวข้องกับขบวนการ
ลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย แบ่งเป็น 3 กรณีดังนี้

1.1 กรณีประเทศที่รับจ้างเป็นผู้ลักลอบตัดไม้พะยุงในราชอาณาจักรไทย (กัมพูชา)

เนื่องจากสถิติคดีที่เกี่ยวกับไม้พะยุง พบว่าผู้ถูกจับกุมระหว่างปี 2552 -
2560 มีสัญชาติกัมพูชา ร้อยละ 94.35 ของจำนวนผู้ถูกจับกุมทั้งหมด และพบว่ามีการกระทำ
ผิดที่เป็นชาวกัมพูชาที่มักจะมีกองกำลังติดอาวุธคอยคุ้มกัน ส่งผลต่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่
และเกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับกัมพูชา ดังนั้น จึงควรเร่ง
เจรจาและจัดทำแนวทางหรือข้อตกลงร่วมกัน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1.1.1 ให้มีการสั่งห้ามการนำเข้า – ส่งออกไม้พะยุงผิดกฎหมาย ตามการ
บังคับใช้กรอบกฎหมายป่าไม้ธรรมชาติและการค้า (FLEGT) ข้อตกลงความร่วมมือด้วยความสมัคร
ใจ (VPA) ระหว่างสหภาพยุโรปกับประเทศกัมพูชา

1.1.2 ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องอย่างทันทั่วทั้งที่ให้มากที่สุด
เท่าที่จะทำได้เพื่อป้องกันการเข้าใจผิด โดยให้ทั้งสองประเทศมีความเป็นกลางไม่เข้าข้างหรือสนับสนุน
ผู้กระทำผิด แม้ว่าจะเป็นประชาชนของตนเอง

1.1.3 ให้มีการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน
ทั้งสองประเทศ โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุง
ผิดกฎหมาย

1.1.4 ให้มีการกำหนดจุดประสานงานในระดับพื้นที่ และมีการประชุม
ร่วมกันเพื่อเป็นการติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาไม้พะยุงของแต่ละประเทศ
เป็นประจำทุก ๆ 3 เดือน

1.1.5 ให้มีการลาดตระเวนร่วมกันของหน่วยงานด้านความมั่นคง ในบริเวณ
พื้นที่ล่อแหลมตามแนวเขตติดต่อระหว่างประเทศ

1.1.6 ให้ยึดแนวทางข้อตกลงร่วมตามกฎบัตรอาเซียน และหรือประชาคม
โลก อย่างเคร่งครัด โดยไม่กระทำผิดเสียเองเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม

1.2 กรณีประเทศที่เป็นทางการลักลอบนำไม้พะยุงออกนอกราชอาณาจักรไทย (เวียดนาม – ลาว)

สำหรับเวียดนามและลาว จากข้อมูลการสำรวจในพื้นที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พบว่า ส่วนใหญ่มีบทบาทหรือทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางในการรับส่งซื้อจากประเทศจีน และมาว่าจ้างคนในท้องถิ่นให้หาสินค้าตามที่ต้องการ แม้ว่าจะมีมาตรการป้องกันการลักลอบนำไม้พะยุงออกนอกประเทศทุกรูปแบบและทุกเส้นทาง และมีการประสานงานทางด้านการข่าวและการสืบสวนเกี่ยวกับการขนย้ายไม้เพื่อส่งออกตามท่าเรือต่าง ๆ ทางภาคตะวันออก และตามแนวชายแดนไทย – ลาว (ลำน้ำโขง) อย่างเข้มข้นแล้วก็ตาม แต่ก็ยังตรวจพบและมีการจับกุมผู้กระทำผิดได้อย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น จึงควรจัดทำแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1.2.1 ให้มีการยุติการประมวลของรัฐบาลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยุงที่ยึดมาได้ หรือต้องมีมาตรการให้ดำเนินการด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้เพื่อประกันมิให้ไม้ที่นำเข้าประมวลเล็ดรอดเข้าสู่ขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายข้ามชาติ

1.2.2 ให้มีสืบสวนและดำเนินคดีกับบริษัทและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายอย่างเฉียบขาดและจริงจัง

1.2.3 ให้มีการสั่งห้ามการนำเข้า – ส่งออกไม้พะยุงผิดกฎหมาย ตามการบังคับใช้กรอบกฎหมายป่าไม้ธรรมชาติและการค้า (FLEGT) ข้อตกลงความร่วมมือด้วยความสมัครใจ (VPA) ระหว่างสหภาพยุโรปกับประเทศทั้งสอง

1.2.4 ให้มีการเข้มงวดกวดขันการตรวจสอบไม้ และป้องกันการค้า การนำเข้า การส่งออก และนำผ่านแดน ตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศสำหรับสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์

1.2.5 ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องอย่างทันท่วงทีให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อป้องกันการเข้าใจผิด โดยให้ทั้งสามประเทศมีความเป็นกลางไม่เข้าข้างหรือสนับสนุนผู้กระทำผิด แม้ว่าจะเป็นประชาชนของตนเอง

1.2.6 ให้มีการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนทั้งสามประเทศ โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการกระทำ ความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการซื้อขายไม้พะยุงหรือไม้อื่น ๆ

1.2.7 ให้ยึดแนวทางข้อตกลงร่วมตามกฎบัตรอาเซียน และหรือประชาคมโลก อย่างเคร่งครัด โดยไม่กระทำผิดเสียเองเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม

1.3 กรณีประเทศผู้ใช้ประโยชน์จากไม้พะยูน (จีน - ฮองกง)

สถานการณ์ไม้พะยูนในราชอาณาจักรไทยถือได้ว่าเป็นประเทศผู้ที่มีแหล่งไม้พะยูนจากธรรมชาติเพียงประเทศเดียวเท่านั้นในภูมิภาคอินโดจีน และจีนก็เป็นประเทศปลายทางแหล่งใหญ่ในการรับซื้อไม้พะยูน ซึ่งประเทศไทยมีข้อกฎหมายที่ไม่สามารถซื้อขายไม้พะยูนได้เนื่องจากเป็นไม้หวงห้าม และไม่มีการปลูกไม้พะยูนเพื่อการค้า ดังนั้นไม้ที่นำออกไปสู่ตลาดจึงเป็นไม้ที่มาจากป่าธรรมชาติเท่านั้น จึงถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งหมายถึงจีนและฮองกงไม่เคารพในกฎระเบียบในเวทีภูมิภาคและเวทีโลกและสนับสนุนให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างกว้างขวางในประเทศอื่น โดยเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ทางการค้าแต่เพียงฝ่ายเดียว

1.3.1 ให้มีการยุติการประมวลของรัฐบาลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยูนที่ยืดมาได้ หรือต้องมีมาตรการให้ดำเนินการด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้เพื่อประกันมิให้ไม้ที่นำเข้าประมวลเล็ดรอดเข้าสู่ขบวนการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายข้ามชาติ

1.3.2 ให้มีสืบสวนและดำเนินคดีกับบริษัทและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายอย่างเฉียบขาดและจริงจัง

1.3.3 ให้มีการระงับการออกใบอนุญาตนำเข้า CITES ทั้งหมดสำหรับไม้พะยูน จนกว่าจะพิสูจน์ว่าใบอนุญาตส่งออก CITES ที่ออกให้โดยประเทศในขอบเขตนั้นถูกต้อง

1.3.4 ให้มีการควบคุมดูแลชายแดนให้มีประสิทธิภาพในเรื่องการนำเข้าไม้พะยูนผิดกฎหมาย

1.3.5 ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องอย่างทันท่วงทีให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อป้องกันการเข้าใจผิด โดยให้ทั้งสามประเทศมีความเป็นกลางไม่เข้าข้างหรือสนับสนุนผู้กระทำผิด แม้ว่าจะเป็นประชาชนของตนเอง

1.3.6 ให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้พะยูนอย่างเร่งด่วน และสร้างความรู้ความเข้าใจตลอดจนขอความร่วมมือจากประชาชนในประเทศผู้รับซื้อไม้พะยูนให้ทราบถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการกระทำผิดกฎหมายกรณีการลักลอบซื้อขายไม้พะยูนหรือไม้อื่น ๆ ด้วย

1.3.7 ให้มีการเร่งรัดติดตามให้ได้ตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดอย่างเฉียบขาดและจริงจัง

1.3.8 ให้มีการสนับสนุนงบประมาณทางด้านวิชาการ เพื่อเป็นทุนในการวิจัยเกี่ยวกับการปลูกสวนป่าไม้พะยูนในประเทศไทย

1.3.9 ให้ยึดแนวทางข้อตกลงร่วมตามกฎบัตรอาเซียน และหรือประชาคมโลก อย่างเคร่งครัด โดยไม่กระทำผิดเสียเองเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม

2 การประชุมระหว่างประเทศเพื่อติดตามและรายงานการจัดทำมาตรการของแต่ละประเทศ

เนื่องจากได้มีการประชุมระหว่างประเทศเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย โดยได้มีการติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาม้าพะยุงจากการประชุมทุกครั้งที่ผ่านมา และต่อมาได้มีการขยายกรอบการประชุมให้ครอบคลุมปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยได้จัดให้มีการประชุมระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าผิดกฎหมายขึ้น ซึ่งการประชุมในครั้งนี้ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการปรับปรุงการดำเนินงานระดับประเทศ ความพยายามระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ในการต่อสู้กับการลักลอบค้าสัตว์ป่าจากประเทศในแถบเอเชียแปซิฟิก และข้อเสนอแนะจากการอภิปรายกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม แบ่งตามชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ได้รับผลกระทบ ในปัจจุบัน ได้แก่ 1) ผลผลิตกังชาข้าง/นอแรด 2) เสือ 3) ลิ่น และ 4) ไม้พะยุง จึงควรจัดทำแนวทางเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน โดยสามารถยึดถือและนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยควรมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 ให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าผิดกฎหมายในภูมิภาคอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ ข่าวสารต่าง ๆ และติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาม้าพะยุงของแต่ละประเทศอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 แนวทางความร่วมมือในการหยุดยั้งขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายภายในประเทศ

1. การปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบพิสูจน์การสำแดงข้อมูลร่วมกันระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงใช้วิธีการ “ฟอกไม้พะยุง” ให้เป็นไม้ที่ถูกกฎหมาย โดยเริ่มจากการตัดไม้พะยุงในประเทศไทย และลำเลียงไม้ไปตามแนวชายแดน เพื่อไปยังประเทศลาว จากนั้นจะนำไม้พะยุง บรรจุใส่ตู้คอนเทนเนอร์ พร้อมทั้งออกเอกสารปลอมว่าเป็นไม้พะยุงจากประเทศลาว ผ่านเข้ามาทางด่านตามกรรมวิธีของศุลกากรโดยจ่ายสินบนให้ “เจ้าหน้าที่” เพื่อนำไม้กลับเข้ามายังประเทศไทยอีกครั้ง ซึ่งไม้จะถูกลำเลียงไปยังท่าเรือแหลมฉบัง และท่าเรือ

คลองเตย เพื่อรอการขนลงเรือสินค้าขนาดใหญ่ส่งต่อไปยังประเทศจีน โดยไม่มีการเปิดตู้คอนเทนเนอร์ให้ตรวจสอบแต่อย่างใด ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบพิสูจน์การสำแดงข้อมูล

1.1 ให้มีการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงขั้นตอนการตรวจสอบพิสูจน์การสำแดงข้อมูล เพื่อการนำผ่านไม้พะยูนออกไปนอกราชอาณาจักรไทยร่วมกันระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 ให้มีการกำหนดให้ไม้พะยูนเป็นของต้องห้าม หรือของต้องจำกัด ตามกฎหมายศุลกากร

1.3 หากตรวจพบว่าเป็นไม้พะยูนควรให้มีการระงับการออกใบอนุญาตให้นำผ่านไม้พะยูนออกไปนอกราชอาณาจักรไทย จนกว่าจะพิสูจน์ว่าใบอนุญาตส่งออก CITES ที่ออกให้โดยประเทศในขอบเขตนั้นถูกต้อง

1.4 ให้มีการจัดตั้งกองทุนป้องกันการลักลอบค้าไม้พะยูน

1.5 ให้มีการจัดทำคู่มือการตรวจพิสูจน์ชนิดไม้

2. การจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ที่แท้จริงในกฎหมายดังกล่าวยังมีน้อย อีกทั้งเจ้าหน้าที่มีการสับเปลี่ยนหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน ดังนั้น เพื่อเป็นการทบทวนและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1 จัดให้มีการอบรมให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อยปีละ 1 รุ่น

2.2 จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นการทบทวนและพัฒนาศักยภาพบุคลากรระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อยปีละ 1 รุ่น เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมศุลกากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น

3. การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน

3.1 ให้มีสอบสวนและดำเนินคดีกับบริษัทและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายอย่างฉียบขาดและจริงจัง

3.2 ให้มีการแบ่งหน้าที่และพื้นที่รับผิดชอบกันอย่างชัดเจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีป่าไม้ได้มากพอสมควรตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484

3.3 ให้มีการจัดทำแผนการลาดตระเวนร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้มีการเฝ้าตรวจบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า หากพบเห็นผู้ต้องสงสัย จะบันทึกสอบถามคำเอาไว้มือเพื่อเป็นการป้องปรามมิให้กระทำความผิด

3.4 ให้มีการตั้งจุดสกัดและชุดปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็วเพื่อควบคุมพื้นที่ป่าไม้ให้มีการลักลอบตัดไม้พะยุงออกจากป่า

4. การประชาสัมพันธ์เพื่อมุ่งเน้นการเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้พะยุง และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้

4.1 ให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรับรู้ รู้จัก จูงใจ ให้มีการปลูกไม้พะยุง เป็นไม้มงคลประจำบ้านแทนการนำผลิตภัณฑ์ไม้พะยุงมาประดับบ้าน

4.2 ให้มีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์เพื่อให้เกิดการรับรู้ถึงที่มาของไม้พะยุงแต่ละท่อน

4.3 ให้มีการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ โดยการเชื่อมโยงกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กร ที่สมัครใจที่จะส่งเสริมการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้มีความยั่งยืนต่อไป

4.4 ให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกรักป่า และตระหนักถึงโทษจากการทำลายป่าไม้ รวมถึงบทลงโทษของการละเมิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตัดและลักลอบค้าไม้พะยุงด้วย

5. การจัดทำแนวทางการบริหารจัดการป่าเศรษฐกิจโดยภาครัฐและประชาชน

5.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า เพื่อรับความคุ้มครองสิทธิในการทำไม้หวงห้ามที่ปลูก โดยผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครอง หรือเป็นผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดิน

5.2 สนับสนุนทุนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการปลูก การขยายพันธุ์ และการผลิตกล้าพะยุง

5.3 สนับสนุนกล้าไม้คุณภาพให้กับประชาชนที่สนใจนำไปปลูกเป็นสวนป่า

5.4 สนับสนุนเงินทุนให้แก่เกษตรกร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. “แผนแม่บท แก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน”. กรุงเทพฯ: กองสนับสนุนวิทยาลัยการทัพบก, 2557.
- เกษม จันทร์แก้ว. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2558.
- ฉวีวรรณ หุตะเจริญ. “แมลงป่าไม้ของไทย”. ฝ่ายปราชญ์ศิลปศึกษา กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ, 2526.
- ชนะ ผิวเหลือง และชัยสิทธิ์ เลียงศิริ. “การปฏิบัติต่อเมล็ดพะยูนก่อนเพาะ. กรมป่าไม้”, 2532.
- ชัยสิทธิ์ เลียงศิริ ประเสริฐ ตียนานท์ และ สันติ กิตติบรรพชา. ไม้พะยูน. ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ, 2538.
- ธีระยุทธ วงศ์ไพสิฐ. “การบริหารจัดการด้านการป้องกันรักษาป่า (ไม้พะยูน) อุทยานแห่งชาติ ภูจองนายอย”. กรุงเทพฯ, 2555.
- ป่าไม้, กรม. สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย. กองแผนงาน. ฝ่ายสถิติป่าไม้ กองแผนงาน กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ, 2532.
- พรรัชชล หนูเทพ. “ลักษณะเมล็ดและการเติบโตของกล้าไม้พะยูนจากแหล่งเมล็ดไม้ที่แตกต่างกัน”. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ, 2556.
- พิทยา เพชรมาก และคณะ. “เอกสารส่งเสริมการปลูกป่า”. กองบำรุง กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ, 2536.
- พัชรี สีโรรส. “คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน”. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง, 2546.
- วาทีณี สอนผลกา. “การเติบโตและผลผลิตของไม้พะยูนที่ปลูกแบบเชิงเดี่ยว และเชิงผสมในสวนป่าท่ากุ่มโนโบรูเมตะ จังหวัดตราด”. ภาควิชาวนวัฒนวิทยา, คณะวนศาสตร์, 2558.
- สวนรุกขชาติเขาสวนกวาง. “สวนพรรณไม้มงคล”. กรุงเทพฯ , 2555.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. “หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance)”. กรุงเทพฯ, 2555.
- หน่วยงานสอบสวนสิ่งแวดล้อม (Environmental Investigation Agency ; EIA) “การปล้นไม้พะยูน: ประเทศไทยกับการเสนอไม้พะยูนขึ้นบัญชีไซเตส”. เอ็มเมอร์สันเพรส, 2555.

หน่วยงานสอบสวนสิ่งแวดล้อม (Environmental Investigation Agency ; EIA) “เส้นทางของการ
สูญพันธุ์ : การทุจริตและความรุนแรงนำไปสู่ความหายนะของไม้พะยูนในกลุ่มแม่น้ำโขง”,
เอมเมอร์สันเพรส, 2557.

อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรม. คู่มือเลือกชนิดพรรณไม้เพื่อปลูกป่าป้องกันอุทกภัย.
กรุงเทพฯ, 2555.

วารสาร

วิชาญ เอียดทอง. “ไม้พะยูนในวิถีชีวิตคนไทยกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป”, วารสารการจัดการป่าไม้.
คณะวนศาสตร์, 2559. หน้า 89-99.

วิชาญ เอียดทอง และ สุวรรณ ตั้งมิตรเจริญ. “ลักษณะนิเวศเขตกระจายพันธุ์และสถานภาพทาง
ประชากรของต้นพะยูนในประเทศไทย”. วารสารวนศาสตร์, 2558. หน้า 69-79.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

ทะนงศักดิ์ กิตติศัพท์, พันเอก. “กองทัพภาคที่ 2 กับอนาคตของไม้พะยูน”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล,
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2558.

นวลจันทร์ จันทร์มณี. “การมีส่วนร่วมในโครงการปรีณรงค์วัฒนธรรมไทย ของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2538.

ประพันธ์ ผู้กุดตาคามี และจตุเทพ โปธิปักษ์. “การเก็บรักษาเมล็ดไม้พะยูน”. รายงานการวิจัย.
สำนักวิจัยการจัดการป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ. 2549.

เพ็ญวิษณุ ศรีชัย. “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมไม้สักและไม้ยางนาในที่ดินของเอกชน”.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. 2549.

รัฐศาสตร์ สิงห์เหลือง. “การมีส่วนร่วมในป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเขตพระโขนง”.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง, 2540.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กฤษณา พงษ์พานิช, อนิวรรณ เถลิพวงษ์ และ อีรวัดน์ บุญทวีคุณ. “โรคของกล้าไม้ในเรือนเพาะชำ
สะแกราช”. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวนวัฒนวิทยา ครั้งที่ 4 ณ เมืองพัทยา
ชลบุรี 18 - 22 มกราคม 2531. หน้า 157-169.

ดำรง ใจกลม. 2528. “โรคและแมลงศัตรูพืชของต้นไม้ในสวนป่าและมาตรการกำจัดป้องกัน”.
เอกสารฝึกอบรมหลักสูตรการปลูกสร้างสวนป่า รุ่นที่ 5 โครงการวิจัยและฝึกอบรมการ
ปลูกสร้างสวนป่า ณ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา 6-13 สิงหาคม 2528.
สำนักป้องกันปราบปราม และควบคุมไฟป่า. “รายงานสถานการณ์การกระทำผิดเกี่ยวกับไม้พะยูง”.
2555.
อนันต์ สอนง่าย และ คณะ. “แปลงสาธิตการปลูกป่า”. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวนวัฒนวิทยา
ครั้งที่ 4 ณ เมืองพัทธยา ชลบุรี 18 - 22 มกราคม 2531. หน้า 225-240.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กรมวิชาการเกษตร “อนุสัญญาไซเตสกับไม้พะยูง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
http://www.doa.go.th/pibai/pibai/n19/v_4-may/ceaksong.html, 2559.
วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. “อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญ
พันธุ์” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก [https://th.wikipedia.org/wiki/อนุสัญญาว่าด้วยการ
การค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์/](https://th.wikipedia.org/wiki/อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์/). 2560
สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. “ขบวนการ” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
<http://www.royin.go.th/?knowledges=กระบวนการ-กับ-ขบวนการ-๘-๘>, 2559.
สำนักป้องกันปราบปรามและควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช “การดำเนินการตาม
มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในกระบวนการลักลอบตัดและค้าไม้พะยูง”
(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.dnp.go.th/info_protect/index2.html, 2560.
สำนักป้องกันปราบปรามและควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช “รายงานการ
กระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
http://www.dnp.go.th/info_protect/index2.html, 2560.
สำนักพิมพ์เดลินิวส์. “เจ้าหน้าที่บุกยึดไม้พะยูง” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
<https://www.dailynews.co.th/regional/509472>. 2559.

ภาษาต่างประเทศ

Electronic Data Base

APFORGEN Secretariat . (n.d.) “DalbergiacochinchinensisPierre.Ex Laness”. (Online).
Available : <http://www.apafri.org>, 2017.

IUCN. 2009. "IUCN Red List of Threatened species (version 2009.1)". (Online).

Available : <http://www.iucnredlist.org/>, 2016.

The World Bank. "Arriving at a Common Understanding of Governance : What is Governance?". (Online). Available : <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/MENAEXT/EXTMNAREGTOPGOVERNANCE/0,,contentMDK:20513159~pagePK:34004173~piPK:34003707~theSitePK:497024,00.html>. 2017.

Thesis

Josh Schenk. Examining the use of terms "Conservation" "Restoration" and "Preservation" between Natural Resource Professionals and Literature Reviews. Undergraduate Thesis, Environmental Studies Program, University of Nebraska at Lincoln, 2010.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายเฉลิมชัย ปาปะทา
วัน เดือน ปีเกิด	14 มิถุนายน 2505
การศึกษา	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประวัติการทำงาน	ผู้อำนวยการส่วนอนุรักษ์ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 (บ้านโป่ง) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชัยนาท สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 12 (นครสวรรค์) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและสารสนเทศ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 4 (สุราษฎร์ธานี) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานกลาง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง แนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย
ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน

ผู้วิจัย นายเฉลิมชัย ปาปะทา หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง รองอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พะยูน (*Dalbergia cochinchinensis* Pierre) มีการกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติในพื้นที่แถบกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะตอนใต้ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (เวียดนาม) ราชอาณาจักรกัมพูชา (กัมพูชา) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ลาว) ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของราชอาณาจักรไทย (ไทย) มีเนื้อไม้แข็งและทนทาน สีสน้ำตาลอมแดง มีลายไม้ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นที่ต้องการอย่างมากในตลาด ผลจากการเก็งกำไรทางการค้าและความเชื่อทางวัฒนธรรมของประเทศจีน ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมค้าไม้พะยูนข้ามชาติที่เกินกำลังการผลิตของกลุ่มประเทศต้นกำเนิด ทำให้พะยูนแทบหมดสิ้นจากที่ดินกรรมสิทธิ์ และถูกلامเป็นภัยคุกคามอย่างหนักต่อพะยูนตามธรรมชาติจนใกล้สูญพันธุ์ไปจากประเทศต้นกำเนิด ถึงแม้ว่าราชอาณาจักรไทยจะมีระเบียบกฎหมาย มาตรการด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมที่เข้มงวด ผลักดันให้ไม้สกุลพะยูน (*Dalbergia* spp.) ขึ้นบัญชี 2 ตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) แต่ขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนในราชอาณาจักรไทยเพื่อส่งออกไปต่างประเทศก็ยังไม่หมดสิ้น กลับทวีความรุนแรงขึ้นตามกระแสราคาไม้พะยูนที่สนนราคาซื้อขายกันถึงลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ละ 5 แสนบาท

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ความพยายามที่ไม่เป็นผลในการดำเนินการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายในภูมิภาคอินโดจีนให้หมดสิ้นไปได้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษานโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการต่างๆ ที่ใช้บังคับในปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุที่ก่อให้เกิดการลักลอบค้าไม้พะยูนนำไปสู่การเสนอแนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าพะยูนจะไม่สูญพันธุ์ไปจากป่าธรรมชาติในราชอาณาจักรไทยที่เป็นป่าพะยูนสมบูรณ์ที่สุดท้ายของโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ในระยะสั้น 5 ปี และระยะยาว 10 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยจะทำการศึกษานโยบาย ระเบียบ กฎหมาย และมาตรการที่ใช้บังคับในปัจจุบัน การดำเนินการป้องกันที่ผ่านมาของภาครัฐ เพื่อทำการวิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุของการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย และนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอที่เหมาะสมในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน ดังนี้

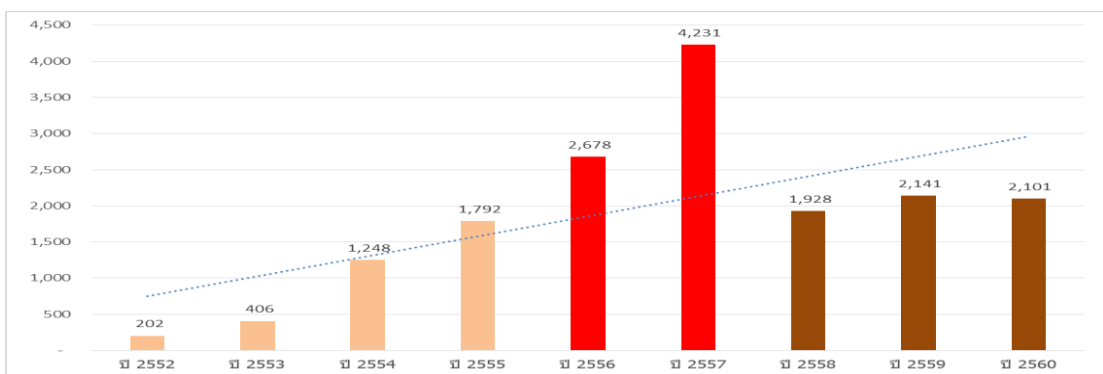
1. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 1.1 พื้นที่ถิ่นกำเนิดพะยุงตามธรรมชาติในราชอาณาจักรไทย
  - 1.2 แนวคิด ทฤษฎี ระเบียบกฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวข้องที่ใช้บังคับในปัจจุบัน
  - 1.3 ข้อมูลคดีการจับกุมขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย
  - 1.4 การสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุของขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยและภูมิภาคอินโดจีน โดยการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก (External appraisal) และการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน (Internal appraisal)
3. จัดทำแนวทางในการหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทยภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาคอินโดจีน

สถานการณ์ไม้พะยุงในปัจจุบัน

ด้วยราคาและปริมาณรับซื้อในตลาดทุนที่มีมูลค่าสูง กลุ่มขบวนการลักลอบค้าไม้พะยุงยังคงทำการทำทาย และขอมทุมเงินในทุกวิถีทางเพื่อลักลอบทำไม้พะยุง ออกนอกราชอาณาจักรไทย แม้ต้องเสี่ยงกับการสูญเสียอิสรภาพ และอันตรายถึงชีวิต โดยมีการปรับเปลี่ยนวิธีการในการลักลอบนำไม้พะยุงออกนอกราชอาณาจักรสรูปได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การลักลอบตัดโค่นไม้และนำออกจากป่า

2) การนำเคลื่อนที่ไปตามเส้นทางคมนาคมทั้งในระหว่างอำเภอและระหว่างจังหวัดมาสู่โกดังเก็บไว้บริเวณชานเมือง และ 3) การลักลอบทำเป็นสินค้าส่งออกต่างประเทศ การสำแดงสินค้าเป็นเท็จ ผ่านด่านศุลกากรทางเรือบรรทุกสินค้าไปยังประเทศเวียดนามเข้าสู่ตลาดรับซื้อปลายทางในประเทศจีน การหลีกเลี่ยงด่านศุลกากรที่มีเครื่องสแกนสินค้า ลักลอบออกตามตะเข็บชายแดน โดยใช้ช่องทางธรรมชาติระหว่างประเทศลาว และกัมพูชา เข้าสู่เวียดนาม และจีน ทำให้การป้องกันปราบปรามการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายก็ยังต้องดำเนินต่อไปอย่างเข้มข้น และเมื่อทำการวิเคราะห์สถิติการจับกุมคดีที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยุงของอส. และปม. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2560 ยังปรากฏคดีการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยุงอยู่ และมีแนวโน้ม (Trends) การเกิดคดีที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ดังแผนภาพที่ 1-1

แผนภาพที่ 1-1 ภาพรวมความผิดเกี่ยวกับคดีไม้พะยุงของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมป่าไม้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2560 และแนวโน้มการเกิดคดี

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (อส.) และกรมป่าไม้ (ปม.) ,2560

จากแผนภาพที่ 1 – 1 สถิติคดีที่สามารถรวบรวมได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ทำให้ทราบว่าคดีความผิดเกี่ยวกับ ไม้พะยุงทั้ง อส. และ ปม. ทวีความรุนแรงขึ้นทุกปี เนื่องจากเป็นช่วงที่เริ่มมีกระแสความต้องการไม้พะยุงเพื่อป้อนอุตสาหกรรมไม้หุงมู่ (พะยุง) ในจีน และมากขึ้นเป็น 2 เท่าในปี พ.ศ. 2554 สถานการณ์ไม้พะยุงเริ่มวิกฤติ และรัฐบาลทุกประเทศในภูมิภาคอินโดจีนได้เริ่มเข้ามาให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ไม้พะยุงในพื้นที่ธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2556 ไทยได้ผลักดันให้ไม้สกุลพะยุงขึ้นบัญชี 2 ตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) เพื่อควบคุมทุกส่วนของพะยุงที่มีการค้าระหว่างประเทศ และในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งมีสถิติคดีเกี่ยวกับไม้พะยุงสูงสุด เนื่องมาจากรัฐบาลคสช. ได้ปรับปรุงกฎหมายให้พะยุงมีสถานะเทียบเท่ากับ สัก และยางนา และเพิ่มบทลงโทษจำคุกสูงสุด 20 ปี และปรับสูงสุด 2,000,000 แล้วแต่ความผิด ซึ่งได้ผลเป็นอย่างมาก เนื่องจากสถิติการจับกุมในปีถัดมา ลดลงกว่าครึ่งหนึ่งของปี พ.ศ. 2557 รวมถึงรัฐบาลปัจจุบันได้บรรจุปัญหาไม้พะยุงเป็นวาระแห่งชาติ มีแผน

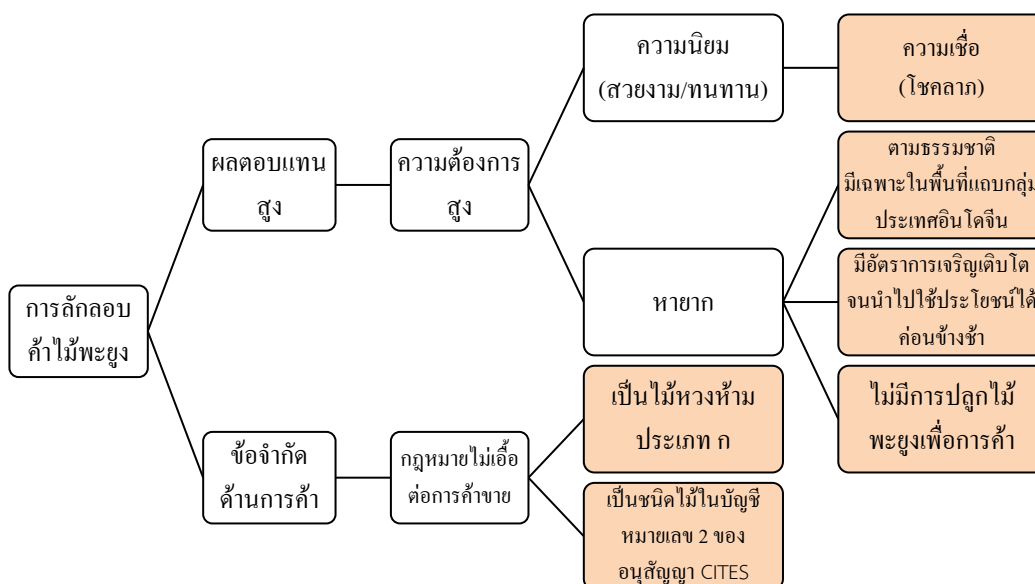
แม่บทในการหยุดยั้ง ป้องกัน ปราบปรามการลักลอบค้าไม้พะยูน มีการบูรณาการร่วมระหว่างหน่วยงานต่างๆ อาทิ อส. ปม. ตำรวจ ทหาร ศุลกากร กระทรวงการต่างประเทศ แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยูนบริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา ระดับประเทศ (ฝ่ายไทย) และ คปป.จ. เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยูนบริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา – ลาว ซึ่งเป็นพื้นที่วิกฤตรุนแรงที่สุด มอบให้ กอ.รมน.เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนหลัก มีมาตรการการสกัดกั้นการนำไม้พะยูนที่ถูกลักลอบตัดออกจากพื้นที่ป่า ยับยั้งการนำเคลื่อนย้ายไม้พะยูนไปยังปลายทาง หยุดยั้งกองกำลังต่างชาติไม่ให้นำอาวุธสงครามเข้ามาช่วยเหลือผู้กระทำความผิด การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การเตรียมความพร้อมสำหรับเผชิญสถานการณ์เร่งด่วน และรัฐบาลต้องสูญเสียรายจ่ายเป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 5,170,557,700 บาท โดยสามารถจับกุมดำเนินคดีได้ รวมทั้งสิ้น 16,727 คดี ตรวจยึดไม้พะยูนได้ถึง 334,047 ท่อน/แผ่น/เหลี่ยม คิดเป็นปริมาตรได้จำนวน 13,451.16 ลบ.ม. คิดเป็นมูลค่ารวมทั้งสิ้น 6,725,580,540 บาท ไม้ของกลางที่ยึดได้ยังเป็นภาระค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษา และคุ้มครองเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่รัฐหาประโยชน์ร่วมกับขบวนการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายข้ามชาติได้ และอย่างไรก็ตามสถานการณ์การลักลอบค้าไม้พะยูนในราชอาณาจักรไทยก็ยังคงมีอยู่ โดยมีสถิติการจับกุมเพิ่มขึ้นเล็กน้อยใน ปี พ.ศ. 2559 และเริ่มคงที่ ปี พ.ศ. 2560 ดังนั้นการจะหยุดยั้งขบวนการค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายของราชอาณาจักรไทย โดยใช้มาตรการในการป้องกันปราบปราม และมาตรการทางกฎหมายจะไม่เพียงพออีกต่อไป

การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ

ไม้พะยูนถือเป็นไม้อันดับต้น ๆ ที่มีการลักลอบตัดมากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากมีความต้องการของไม้พะยูนสูงมากในแถบประเทศจีน เวียดนาม โดยมีนายทุนจากต่างชาติเข้ามาสร้างเครือข่ายตัดไม้พะยูนในป่าของประเทศไทยจำนวนมาก เพราะประเทศไทยเป็นแหล่งไม้พะยูนที่สมบูรณ์ ที่ผ่านมาถึงแม้เจ้าหน้าที่ได้สนธิกำลังร่วมกับทหาร ตำรวจ ในการปราบปรามอย่างเต็มที่ แต่ก็ปรากฏว่ายังคงมีไม้ถูกตัดออกจากป่าเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากข้อมูลสถิติการจับกุมคดีเกี่ยวกับไม้พะยูน และจากการรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้นำการวิเคราะห์ปัญหาแบบ Why-Why Analysis ซึ่งเป็นเทคนิคในการวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่เป็นต้นเหตุให้เกิดปรากฏการณ์อย่างเป็นขั้น เป็นตอน เป็นระบบ และไม่ให้เกิดการผิดพลาดซ้ำ ทำให้ได้ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการลักลอบค้าไม้พะยูนผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย ได้แก่ 1) มีความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ไม้พะยูนเพื่อเสริมบารมีและนำมาซึ่งโชคลาภ 2) ไม้พะยูนตามธรรมชาติมีเฉพาะในพื้นที่แถบกลุ่มประเทศอินโดจีน 3) ไม้พะยูนมีอัตราการเจริญเติบโตจนนำไปใช้ประโยชน์ได้ค่อนข้างช้า 4) ไม่มีการปลูกไม้พะยูนเพื่อการค้า 5) ไม้พะยูน

เป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. และ 6. ไม้พะยุงเป็นชนิดไม้ในบัญชีหมายเลข 2 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ดังแผนภาพที่ 1-2

แผนภาพที่ 1-2 การวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุของการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในราชอาณาจักรไทย

จากสาเหตุของปัญหาการลักลอบค้าไม้พะยุงผิดกฎหมายในปัจจุบันสามารถนำมาทำการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในโดย SWOT Analysis ได้ดังตารางที่ 1-1

ตารางที่ 1-1 การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน (SWOT Analysis)

ปัจจัยภายใน Internal Factors	จุดแข็ง STRENGTHS - S	จุดอ่อน WEAKNESSES - W
	<p>S₁ กำหนดให้ไม้พะยุงเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก</p> <p>S₂ เติบโตลงโทษที่รุนแรงขึ้นแก่ผู้กระทำความผิด</p> <p>S₃ รัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาในการทำลายหรือขยายป่าไม้ โดยเฉพาะในเรื่องการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุง</p>	<p>W₁ ไม้พะยุงมีการกระจายพันธุ์เฉพาะถิ่น</p> <p>W₂ ไม้พะยุงมีอัตราการเจริญเติบโตจนนำไปใช้ประโยชน์ได้ค่อนข้างช้า</p> <p>W₃ ไม่มีการปลูกไม้พะยุงเพื่อการค้าในดินกรรมาลย์</p> <p>W₄ การตรวจสอบที่สูงต่อการค้าและข้อมูลของกรมศุลกากรกระทำได้อากและมีค่าใช้จ่ายสูง</p> <p>W₅ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายพื้นที่เจ้าหน้าที่มีการทุจริต หรือปล่อยปละละเลย</p> <p>W₆ การป้องกันเชิงพื้นที่กระทำได้อาก</p> <p>W₇ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการหลายหน่วยงาน</p> <p>W₈ ประชาชนมีรายได้น้อย</p>
ปัจจัยภายนอก External Factors	จุดแข็ง - โอกาส (เชิงรุก)	จุดอ่อน - โอกาส (เชิงแก้ไข)
<p>O₁ การบรรจุไม้พะยุงเป็นชนิดไม้ในบัญชีหมายเลข 2 ของอนุสัญญา CITES</p> <p>O₂ ความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบตัดและค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย</p> <p>O₃ การดำเนินการทางด้านการทูตกับประเทศเพื่อนบ้าน</p>	<p>- S₁O₁ จัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคอินโดจีน ว่าด้วยความร่วมมือในการหยุดยั้งการลักลอบการค้าไม้พะยุงผิดกฎหมาย</p> <p>- S₃O₃ จัดการประชุมระหว่างประเทศเพื่อติดตามและรายงานการขจัดทำมาดการภายในประเทศ</p>	<p>- W₂O₁ ปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบที่สูงต่อการค้าและข้อมูลร่วมกันระหว่างกรมศุลกากรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>- O₂W₂W₃ การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>
อุปสรรค THREATS - T	จุดแข็ง - อุปสรรค (เชิงป้องกัน)	จุดอ่อน - อุปสรรค (เชิงรับ)
<p>T₁ ความเชื่อและค่านิยม</p> <p>T₂ ไม้พะยุงราคาตลาดสูง</p> <p>T₃ เป็นขบวนการข้ามชาติ</p>	<p>- S₁ S₂ S₃T₁T₂T₃ ประชาสัมพันธ์เพื่อมุ่งเน้นการเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้พะยุง และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้</p>	<p>- W₂T₂ การจัดทำแนวทางการบริหารจัดการป่าเศรษฐกิจโดยภาครัฐและประชาชน</p> <p>- W₆T₃ การกำหนดแนวทาง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงาน</p>

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าไม้พะยุงกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นที่แท้จริง และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อไปในอนาคต
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ทุก ๆ 5 ปี ว่ามีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันหรือไม่ และทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป